

SPIS TREŚCI

	strona
<u>CZEŚĆ A</u>	<u>1</u>
<u>WSTĘP</u>	<u>1</u>
<u>1. WPROWADZENIE</u>	<u>2</u>
<u>2. PODSTAWA PRAWNA</u>	<u>6</u>
<u>3. CELE STUDIUM</u>	<u>7</u>
<u>4. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY</u>	<u>9</u>
<u>CZEŚĆ B</u>	<u>10</u>
<u>UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO</u>	<u>10</u>
<u>DZIAŁ I</u>	<u>11</u>
<u>UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE</u>	<u>11</u>
<u>5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE</u>	<u>12</u>
<u>5.1. Abiotyczne elementy środowiska</u>	<u>12</u>
<u>5.2. Biotyczne elementy środowiska</u>	<u>31</u>
<u>5.3. Stan środowiska i źródła zagrożeń</u>	<u>34</u>
<u>5.4. Istniejące i planowane formy ochrony przyrody</u>	<u>39</u>
<u>5.5. Uwarunkowania wynikające z charakteru i stanu środowiska przyrodniczego</u>	<u>40</u>
<u>6. ŚRODOWISKO KULTUROWE</u>	<u>44</u>
<u>6.1. Uwarunkowania historyczne</u>	<u>44</u>
<u>6.2. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków i umieszczone w ewidencji zabytków, z wyłączeniem stanowisk archeologicznych</u>	<u>47</u>
<u>6.3. Stanowiska archeologiczne</u>	<u>47</u>
<u>6.4. Strefy ochrony konserwatorskiej</u>	<u>48</u>
<u>6.5. Uwarunkowania wynikające z zasobów i walorów środowiska kulturowego</u>	<u>50</u>
<u>DZIAŁ II</u>	<u>52</u>
<u>UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZE</u>	<u>52</u>
<u>7. DEMOGRAFIA</u>	<u>53</u>
<u>7.1. Ruch zaludnienia</u>	<u>53</u>
<u>1985 r. - 26 399 M.</u>	<u>53</u>
<u>1994 r. - 27 256 M.</u>	<u>53</u>
<u>7.2. Cechy populacji</u>	<u>54</u>
<u>7.3. Uwarunkowania wynikające z demografii</u>	<u>55</u>
<u>8. MIESZKALNICTWO</u>	<u>57</u>
<u>8.1. Zasoby i standardy mieszkaniowe</u>	<u>57</u>
<u>8.2. Uwarunkowania wynikające z założonego przyrostu zasobów mieszkaniowych</u>	<u>58</u>
<u>9. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA</u>	<u>59</u>
<u>9.1. Uwagi ogólne</u>	<u>59</u>
<u>9.2. Oświata i wychowanie</u>	<u>59</u>
<u>9.3. Kultura, sport i rekreacja</u>	<u>63</u>
<u>9.4. Usługi ochrony zdrowia i opieki społecznej</u>	<u>64</u>
<u>9.5. Administracja publiczna i inne urzędy oraz banki</u>	<u>64</u>
<u>9.6. Obiekty sakralne i cmentarze</u>	<u>65</u>
<u>9.7. Uwarunkowania wynikające ze stanu i przewidywanego rozwoju infrastruktury społecznej</u>	<u>66</u>
<u>10. BAZA EKONOMICZNA GMINY</u>	<u>68</u>
<u>10.1. Struktura i stan gospodarki miasta</u>	<u>68</u>
<u>10.2. Rolnictwo i leśnictwo</u>	<u>70</u>
<u>10.3. Pozostałe, nierolnicze aktywności gospodarcze</u>	<u>71</u>
<u>10.4. Uwarunkowania wynikające ze struktury i stanu bazy ekonomicznej miasta</u>	<u>73</u>
<u>DZIAŁ III</u>	<u>75</u>

<u>UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE.....</u>	<u>75</u>
<u>Z ISTNIEJĄCEGO ZAGOSPODAROWANIA.....</u>	<u>75</u>
<u>I STRUKTURY WŁASNOŚCI GRUNTÓW.....</u>	<u>75</u>
<u>11. STAN WŁADANIA GRUNTAMI.....</u>	<u>76</u>
<u>11.1. Struktura własności gruntów.....</u>	<u>76</u>
Tereny osadnicze.....	77
Tereny komunikacyjne.....	77
Użytki kopalniane.....	77
TERENY OTWARTE.....	77
Tereny rolne.....	77
Lasy i zadrzewienia.....	77
Wody.....	77
Użytki ekologiczne.....	77
<u>11.2. Uwarunkowania wynikające ze struktury własności gruntów.....</u>	<u>77</u>
<u>12. KOMUNIKACJA I TRANSPORT.....</u>	<u>78</u>
<u>12.1. Układ drogowy.....</u>	<u>78</u>
<u>12.2. Komunikacja kolejowa.....</u>	<u>85</u>
<u>12.3. Transport publiczny.....</u>	<u>86</u>
<u>12.4. Szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe.....</u>	<u>86</u>
<u>12.5. Uwarunkowania wynikające z istniejącego systemu komunikacyjnego oraz możliwości i potrzeb jego rozwoju.....</u>	<u>87</u>
<u>13. UKŁAD FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY I STRUKTURA UŻYTKOWANIA TERENÓW.....</u>	<u>90</u>
<u>13.1. Układ osadniczy.....</u>	<u>90</u>
<u>13.2. Struktura użytkowania terenu.....</u>	<u>91</u>
Tereny osadnicze.....	91
Tereny komunikacyjne.....	91
Użytki kopalniane.....	91
TERENY OTWARTE.....	91
Tereny rolne.....	91
Stawy.....	92
Lasy i zadrzewienia.....	92
Wody.....	92
Użytki ekologiczne.....	92
<u>13.3. Uwarunkowania wynikające z ukształtowanego układu funkcjonalno-przestrzennego.....</u>	<u>92</u>
<u>14. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....</u>	<u>94</u>
<u>14.1. Gospodarka wodno-ściekowa.....</u>	<u>94</u>
<u>14.2. Gospodarka odpadami.....</u>	<u>98</u>
<u>14.3. Gospodarka energetyczna.....</u>	<u>99</u>
<u>14.4. Telekomunikacja.....</u>	<u>103</u>
<u>14.5. Uwarunkowania wynikające z istniejącego wyposażenia w systemy infrastruktury technicznej.....</u>	<u>103</u>
<u>CZEŚĆ C.....</u>	<u>109</u>
<u>KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO.....</u>	<u>109</u>
<u>15. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW.....</u>	<u>110</u>
<u>15.1. Zmiany w strukturze użytkowania gruntów i w układach osadniczych.....</u>	<u>110</u>
<u>15.2. Zmiany w układzie komunikacyjnym.....</u>	<u>110</u>
<u>15.3. Zmiany w systemach infrastruktury technicznej.....</u>	<u>111</u>
<u>16. KIERUNKI I ZASADY ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW.....</u>	<u>113</u>

<u>16.1. Ogólne zasady kształtowania układu funkcjonalno-przestrzennego oraz standardów zagospodarowania.....</u>	<u>113</u>
<u>16.2. Funkcjonalne jednostki terenowe – szczegółowe zasady i standardy zagospodarowania..</u>	<u>115</u>
<u>16.3. Wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....</u>	<u>140</u>
<u>17. ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.....</u>	<u>142</u>
<u>18. ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.....</u>	<u>144</u>
<u>19. KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI.....</u>	<u>148</u>
<u>19.1. Układ i hierarchia ważniejszych dróg.....</u>	<u>148</u>
<u>19.2. Ustalenia dotyczące pozostałych elementów komunikacji i transportu.....</u>	<u>149</u>
<u>19.3. Wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....</u>	<u>150</u>
<u>20. KIERUNKI ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.....</u>	<u>152</u>
<u>20.1. Zasady wyposażenia w zakresie infrastruktury technicznej.....</u>	<u>152</u>
<u>20.2. Wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....</u>	<u>153</u>
<u>21. ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.....</u>	<u>155</u>
<u>22. OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI I OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH.....</u>	<u>156</u>
<u>23. FILARY OCHRONNE.....</u>	<u>156</u>
<u>24. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREFY OCHRONNE.....</u>	<u>156</u>
<u>25. TERENY ZAMKNIĘTE I ICH STREFY OCHRONNE.....</u>	<u>157</u>
<u>26. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCENIE, REHABILITACJI LUB REKULTYWACJI.....</u>	<u>157</u>
<u>27. OBSZARY LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO.....</u>	<u>158</u>
<u>28. STREFY UZDROWISKOWE.....</u>	<u>158</u>
<u>29. TERENY, NA KTÓRYCH PRZEWIDUJE SIĘ LOKALIZACJE OBIEKTÓW HANDLOWYCH O POWIERZCHNI SPRZEDAŻY POWYŻEJ 2000 m².....</u>	<u>158</u>
<u>30. OBSZARY PROBLEMOWE.....</u>	<u>158</u>
<u>31. NARZĘDZIA REALIZACJI STUDIUM.....</u>	<u>159</u>
<u>31.1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....</u>	<u>159</u>
<u>31.2. Obowiązujące uchwały o przystąpieniu do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, których sporządzenie nie zostało jeszcze zakończone.....</u>	<u>160</u>
<u>31.3. Ogólne zalecenia dotyczące przystępowania do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.....</u>	<u>161</u>
<u>31.4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, których sporządzenie jest obowiązkowe.....</u>	<u>162</u>
<u>31.5. Obszary, dla których Gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.....</u>	<u>163</u>
<u>31.6. Definicja obszaru, o którym mowa w art. 14 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.....</u>	<u>163</u>
<u>31.7. Wnioski do ponadgminnych działań i opracowań planistycznych lub wykonywanych w sąsiednich gminach:.....</u>	<u>164</u>
<u>32. SYNTETA USTALEŃ STUDIUM WRAZ Z UZASADNIENIEM OBJAŚNIAJĄCYM PRZYJĘTE ROZWIĄZANIA.....</u>	<u>165</u>

CZEŚĆ A.

WSTĘP

1. WPROWADZENIE.

Niniejsze opracowanie jest zmianą dotychczas obowiązującego „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miejskiej Nowa Ruda” przyjętego Uchwałą Nr 145/XVIII/99 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 15 grudnia 1999 roku. Zakres zmian dotychczasowego Studium objął zarówno część zawierającą identyfikację uwarunkowań (głównie w wyniku aktualizacji danych statystycznych, konieczności uwzględnienia sporządzonych w międzyczasie różnych gminnych dokumentów planistycznych – strategii, programów, planów – w tym miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, ale także z potrzeby weryfikacji niektórych tez diagnozy), jak i część dotyczącą kierunków polityki przestrzennej. Zmieniono także układ i zakres dokumentu, stosownie do wymogów wynikających z obecnie obowiązujących przepisów (ustawy i rozporządzenia wymienionych w następnym akapicie oraz innych aktów prawa).

Przystąpienie do niniejszej zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miejskiej Nowa Ruda (zwanej w dalszej części opracowania Studium) wynikało m.in. z:

- wejścia w życie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 poz. 717, z późn. zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118 poz. 1233),
- zmieniających się zewnętrznych uwarunkowań społeczno-gospodarczych (w tym w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej),
- podjętych działań restrukturyzacyjnych przemysłu oraz przewidywanego wzrostu aktywności gospodarczej, w szczególności w zakresie turystyki oraz rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości (MŚP),
- potrzeby modernizacji i usprawnienia układu komunikacyjnego,
- potrzeby doposażenia terenów osadniczych w sieci infrastruktury technicznej.

Przy sporządzaniu Studium uwzględniono w szczególności:

- zasady określone w "Koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju", ogłoszonej poprzez Obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów w Monitorze Polskim (z 2001 r. Nr 26, poz. 432),
- ustalenia „Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku”, przyjętej Uchwałą Nr XLVIII/649/2005 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 listopada 2005 roku,

- ustalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego, przyjętego Uchwałą Nr XLVIII/873/2002 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30 sierpnia 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2003 r. Nr 4, poz. 100),
- ustalenia Wieloletniego Programu Inwestycyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2004 – 2008, przyjętego Uchwałą Nr XXXIV/428/2004 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 17 grudnia 2004 r., ze zmianami przyjętymi 27 października 2005 r. i 29 czerwca 2006 r.

a także:

- „Studium zagospodarowania przestrzennego pasma Drogi Śródsudeckiej” obejmującego obszar dolnośląskiej części pogranicza polsko-czeskiego i polsko-niemieckiego w granicach Sudetów i Pogórza Sudeckiego”, przyjętego Uchwałą Nr 309/II/03 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 17 czerwca 2003 r.,
- programu pod nazwą „Proturystyczna aktywizacja polskiej części Euroregionu Glacensis w paśmie Drogi Śródsudeckiej”, przyjętego Uchwałą Nr XXIV/268/2004 Rady Powiatu Kłodzkiego z dnia 25 maja 2004 r.,
- „Strategii rozwoju powiatu kłodzkiego”, przyjętej Uchwałą Nr IX/98/99 Rady Powiatu Kłodzkiego z dnia 15 grudnia 1999 r., zmienionej Uchwałą Nr XXVIII/261/2001 z dnia 29 listopada 2001 r. oraz Uchwałą Nr XXXV/316/2002 z dnia 26 czerwca 2002 r.,
- „Strategii Rozwoju Gminy Miejskiej Nowa Ruda”, przyjętej uchwałą Nr 420/L/06 z dnia 25 października 2006 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Miejskiej Nowa Ruda na lata 2006-2014,
- Wieloletniego Planu Inwestycyjnego Gminy Miejskiej Nowa Ruda przyjętego Uchwałą Nr 234/XXVIII/05 Rady Miejskiej Nowa Ruda z dnia 26 stycznia 2005 r., zmienioną Uchwałą Nr 268/XXXIII/05 z dnia 25 maja 2005 r. oraz Uchwałą Nr 412/L/06 z dnia 25 października 2006 r.,
- Planu inwestycji wspierających tworzenie nowych miejsc pracy na terenie gminy górniczej Nowa Ruda na lata 2005-2008 przyjętego Uchwałą nr 235/XXVIII/05 Rady Miejskiej Nowa Ruda z dnia 26 stycznia 2005 r.,
- Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Miejskiej Nowa Ruda na lata 2005-2006 oraz 2007-2013, przyjętego Uchwałą Nr 331/XL/05 Rady Miejskiej Nowa Ruda z dnia 30 grudnia 2005 r., zmienioną Uchwałą Nr 416/L/06 z dnia 25 października 2006 r.

Studium jest podstawowym dokumentem dla władz samorządowych gminy, na podstawie którego prowadzona ma być polityka i strategia działań, przede wszystkim w sferze zagospodarowania przestrzennego, ale także w sferze społeczno-gospodarczej i ekologicznej, które bezpośrednio lub pośrednio wpływają na kształtowanie struktury przestrzennej i układu funkcjonalno-przestrzennego. W przypadku istotnych zmian uwarunkowań lub dokonania znaczących odstępstw od ustaleń niniejszego Studium, należy przystąpić do kolejnych jego aktualizacji. Między innymi dlatego celowe jest dokonywanie oceny aktualności Studium co najmniej raz w ciągu kadencji Rady Miejskiej w Nowej Rudzie, co zresztą wynika także z obowiązujących przepisów.

Zgodnie z wymogami ustawowymi (art. 10 ust. 4 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym) Studium składa się z części tekstowej i graficznej tj. rysunków Studium. **Tekst** niniejszego **Studium** podzielono na trzy części. Część pierwsza (A) zawiera wstępne informacje m.in. o zawartości dokumentu, jego roli (niniejszy rozdział) i prawnej podstawie sporządzenia oraz o podstawowych celach Studium. Zawiera też podstawowe informacje o mieście. Część druga (B) przedstawia uwarunkowania rozwoju przestrzennego podzielone na 10 rozdziałów branżowych, pogrupowanych w trzech działach: uwarunkowania środowiskowe, uwarunkowania społeczno-gospodarcze oraz uwarunkowania wynikające z istniejącego zagospodarowania przestrzennego i struktury własności gruntów. Na końcu każdego rozdziału zamieszczono syntetyczny zapis – specyfikację uwarunkowań wynikających ze stanu i przewidywanego rozwoju poszczególnych branż. Część trzecia (C) dotyczy polityki przestrzennej gminy i prezentuje kierunki różnych aspektów rozwoju przestrzennego w kolejnych osiemnastu rozdziałach.

Integralnym elementem Studium jest załączona do niniejszego tekstu część graficzna, na którą składają się **dwa rysunki** w skali 1:10000, obejmujące cały obszar Gminy Miejskiej Nowa Ruda. Nadano im tytuły:

- **Uwarunkowania rozwoju przestrzennego,**
- **Kierunki rozwoju przestrzennego.**

W rzeczywistości w niektórych sytuacjach podział treści na rysunkach jest nieco umowny, ze względu na potrzebę zapewnienia ich czytelności. Dodatkowo Studium uzupełnia zeszyt pt.: „Wykaz obiektów o walorach zabytkowych”.

W analizach diagnostycznych prowadzących do określenia uwarunkowań przyjęto – jako bazowe – dane statystyczne GUS z 2003 r., w szczególności przy dokonywaniu porównań w szerszym kontekście przestrzennym (regionalnym lub krajowym) oraz identyfikacji niektórych procesów dynamicznych (np. ruch liczebności populacji i prognoza demograficzna). Dla określenia

tw. „stanu istniejącego” niektórych elementów środowiska, społeczności lokalnej, stanu prawnego, gospodarki i zagospodarowania terenów podano też dane nowsze (najczęściej z 2004 r.) pozyskane w gminie lub z banku danych regionalnych GUS. Część danych i informacji zaczerpnięto ponadto z następujących opracowań:

- Program ochrony środowiska przyjęty Uchwałą Nr 245/XXX/05 Rady Miejskiej Nowa Ruda z dnia 30 marca 2005 r.,
- Plan gospodarki odpadami dla Gminy Miejskiej Nowa Ruda i Gminy Nowa Ruda. PPD „WROTECH” Sp. z o.o. Wrocław, 2004 r.,
- Tekst objaśniający do arkusza Mapy Geośrodowiskowej Polski w skali 1:20 000 – ark. Nowa Ruda,
- Uchwała Nr 278/XXXIV/05 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 22 czerwca 2005 r. w sprawie aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miejskiej Nowa Ruda oraz planów miejscowych.

2. PODSTAWA PRAWNA.

Podstawę prawną niniejszej zmiany Studium stanowi art. 10 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80 poz. 717, z późn. zm.) oraz Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. Nr 118, poz. 1233).

Formalnym aktem otwierającym prace nad zmianą Studium była Uchwała Nr 279/XXXIV/05 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 22 czerwca 2005 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Miejskiej Nowa Ruda.

Projekt zmiany Studium został opracowany przez Biuro Urbanistyczne "Ecoland" z Wrocławia pod kierunkiem mgr inż. arch. Marka Wilanda (nr uprawnień urbanistycznych 1016/89 z dnia 12.09.1989 r.; członek Zachodniej Okręgowej Izby Urbanistów z siedzibą we Wrocławiu - nr Z-44). W zespole opracowującym zmianę Studium uczestniczyli:

dr Zdzisław Cichocki

dr Jerzy Bieroński

mgr inż. Katarzyna Cyran

mgr inż. Rafał Jasiński

mgr inż. Edyta Jaworska

mgr inż. Grzegorz Łesiuk

mgr inż. Bożena Olczyk

mgr inż. Alicja Wojda

mgr inż. Marzena Wolny

3. CELE STUDIUM.

1. Celami polityki przestrzennej, zapisanej w niniejszym Studium, są w szczególności:

- 1) stworzenie warunków przestrzennych dla restrukturyzacji gospodarki miasta oraz aktywizacji rozwoju gospodarczego, tj. wzmocnienia i poszerzenia bazy ekonomicznej i w konsekwencji ograniczenie bezrobocia, przede wszystkim poprzez rozwój turystyki, rekreacji oraz innej drobnej i średniej przedsiębiorczości z uwzględnieniem istniejącej infrastruktury technicznej oraz porolniczego i przemysłowego majątku trwałego oraz kwalifikacji miejscowej siły roboczej, a także racjonalnego wykorzystania walorów przyrodniczych, kulturowych i krajobrazowych;
- 2) stworzenie warunków dla racjonalnego rozwoju terenów zabudowanych;
- 3) wykorzystanie lokalnych walorów środowiska dla rozwoju turystyki, rekreacji, lecznictwa oraz innych form zagospodarowania, przy jednoczesnym zapewnieniu skutecznej ochrony tych walorów;
- 4) poprawa warunków zamieszkiwania (habitatu), m.in. poprzez stworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego oraz odpowiednie doposażenie terenów osadniczych w zakresie infrastruktury technicznej;
- 5) poprawa funkcjonowania układu komunikacyjnego;
- 6) ochrona walorów przyrodniczych i kulturowych oraz podwyższenie walorów krajobrazowych.

2. Główne przesłanki dla podejmowania decyzji planistycznych w kierunku osiągnięcia ww. celów to:

- 1) wskazanie rezerw terenów dla różnych inwestycji – mieszkaniowych i gospodarczych – przede wszystkim:
 - a) w rejonach największego zainteresowania poważnych inwestorów,
 - b) na terenach przemysłowych i pogórnicych oraz w rejonach stanowiących kontinuum terenów zainwestowanych,
 - c) w rejonach wymagających doinwestowania,
 - d) z dogodną komunikacją;
- 2) kolejność realizacji inwestycji zgodnie z zasadą:
 - a) w pierwszej kolejności - tereny uzbrojone lub łatwe do uzbrojenia oraz tereny, których zagospodarowanie może w istotny sposób przyczynić się do rozwoju miasta,

- b) w drugiej - tereny odleglejsze, wymagające większych nakładów na komunikację i uzbrojenie oraz mające mniejsze znaczenie dla rozwoju miasta;
- 3) podział ogólny terenów na:
- a) obszary mieszkaniowe brutto z usługami i nieuciążliwą produkcją - jako uzupełnienie istniejącej zabudowy lub jako tereny rozwojowe dodane do istniejących układów osadniczych; ograniczanie rozpraszania zabudowy,
 - b) obszary skoncentrowanej działalności gospodarczej (tereny aktywności gospodarczej) oddzielone od terenów o funkcji mieszkaniowej lub rekreacyjnej (segregacja funkcji),
 - c) obszary turystyczno-wypoczynkowe,
 - d) obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, wód powierzchniowych oraz obszary leśne i przeznaczone do zalesienia;
- 4) ochrona zasobów i walorów miasta:

przyrodniczych:

- a) kompleksów przyrodniczych o wysokich walorach przyrodniczych,
- b) wód powierzchniowych,
- c) lasów i zadrzewień,
- d) gleb wyższych klas bonitacyjnych,
- e) wód podziemnych,
- f) zasobów kopalin,

kulturowych:

- g) krajobrazu kulturowego,
 - h) obiektów i zespołów objętych ochroną konserwatorską,
 - i) obiektów i zespołów zabytkowych nie objętych dotychczas ochroną konserwatorską,
 - j) obszarów o dużych walorach archeologicznych,
 - k) ładu przestrzennego;
- 5) wskazanie rozwiązań komunikacyjnych korzystnych dla sprawnego funkcjonowania miasta i w powiązaniach zewnętrznych;
- 6) określenie zasad uzbrojenia terenów.

4. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY.

Miasto Nowa Ruda położone jest w południowej części województwa dolnośląskiego i w północno-zachodniej części powiatu kłodzkiego. Graniczy z Gminą (wiejską) Nowa Ruda, a od południowego zachodu z Gminą Radków.

- **Powierzchnia:** 37,0 km² (3703 ha); 0,1% powierzchni województwa, 2,3% powierzchni powiatu.
- **Zaludnienie:** 24 840 mieszkańców; 0,9% populacji województwa; 14,7% populacji powiatu.
- **Średnia gęstość zaludnienia:** 671 mieszkańców/km².
- **Dominująca funkcja gospodarcza miasta:** przemysłowa.
- **Generalna struktura użytkowania terenów:**
 - lasy i zadrzewienia: 17,8%,
 - użytki rolne: 60,8%,
 - tereny osadnicze: 12,1%,
 - tereny komunikacyjne: 6,5%,
 - wody: 0,6%,
 - pozostałe: 2,2%.
- **Główne elementy układu komunikacyjnego:**
 - droga wojewódzka nr 381,
 - droga wojewódzka nr 385,
 - drugorzędne, jednotorowe i niezelektryfikowane linie kolejowe nr 286 i 327.

CZĘŚĆ B.

UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

DZIAŁ I.

UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE

5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.

5.1. Abiotyczne elementy środowiska.

5.1.1. Położenie fizyczno-geograficzne.

Według dziesiątego fizyczno-geograficznego podziału regionalnego Polski J. Kondrackiego [Kondracki, 2002 r.], obszar miasta Nowa Ruda należy do podprowincji sudeckiej (332), a w jej obrębie do makroregionu Sudetów Środkowych (332.4/5), zajmując część mezoregionu Obniżenia Nowej Rudy (332.46), a ponadto niewielkimi fragmentami swojego terenu wchodzi w zasięg mezoregionów: Góry Sowie (432.44) i Góry Kamienne – Góry Suche (432.43).

5.1.2. Budowa geologiczna.

Pod względem geologiczno-tektonicznym obszar Nowej Rudy należy do brzeżnej części depresji śródsudeckiej, granicząc od północnego wschodu z krą gnejsową Gór Sowich, od wschodu ze strukturą bardzką, a od południa częściowo z metamorfikiem kłodzkim. Rozwój budowy geologicznej omawianego obszaru następował w okresie od starszego paleozoiku po holocen. Najstarszymi ogniwami litologicznymi są tu gabra i diabazy występujące na powierzchni terenu w strefie Garbu Dzikowca pasem o szerokości około 1-1,5 km ciągnącym się od okolic Koszyna (poza terenem miasta) po okolice pomiędzy Nową Rudą i Woliborzem. Gabro jest skałą magmową, krystaliczną, powstałą pod powierzchnią ziemi i zaliczaną do zasadowych pod względem geochemicznym. Jest to głębinowy odpowiednik bazaltu - skały powstającej w wyniku wylewów magmy o składzie zasadowym na powierzchnię. W składzie mineralogicznym gabro zawiera równorzędne ilości piroksenu i plagioklazu silnie zasadowego. Jej charakterystyczną cechą jest ciemna barwa. Diabazy są żyłowymi odpowiednikami gabra, mającymi taki sam skład chemiczny. Powstają w wyniku penetracji magmy w skały otaczające, gdzie następuje jej przyspieszone zastyganie i krystalizacja. Diabazy występują w południowo-wschodniej części Garbu Dzikowca, natomiast gabra w jego części północno-zachodniej.

Kolejnym ogniwem litologicznym są skały osadowe, powstałe w okresie karbonu (360-290 mln lat temu). W okolicach Słupca są to głównie zlepieńce oraz piaskowce z wkładkami węgla (tzw. warstwy zaclerskie, powstałe w oddziale westfal karbonu środkowego). Mniejsze powierzchnie zajmują wychodnie argilitów, łupków ogniotrwałych, łupków ilastych i piaszczystych z wkładkami węgla (tzw. facja noworudzka, powstała w oddziałach namur i westfal) oraz zlepieńce i piaskowce (tzw. warstwy otweilerskie, powstałe w oddziale stefan - w karbonie górnym). W obszarze pomiędzy Słupcem i Nową Rudą przeważają wychodnie warstw otweilerskich, natomiast pomiędzy Nową Rudą i Drogosławiem wzrasta wyraźnie udział warstw zaclerskich. Osady karbonu występują w pasie o szerokości 0,5-1,0 km ciągnącym się od południowo-wschodnich granic miasta, dalej zboczami Garbu Dzikowca, następnie zachodnią częścią Obniżenia Noworudzkiego i zanikają z powierzchni na

zbozcach Wzgórz Włodzickich - w pobliżu Ludwikowic Kłodzkich. Miąższość typowych serii karbonu przekracza na tym obszarze 1000 m. Ich najistotniejszą cechą jest występowanie wśród nich pokładów węgla kamiennego, które do niedawna były eksploatowane w okolicach Słupca i w okolicach właściwej Nowej Rudy. Węgłe te były w ciągu wielu lat eksploatowane także poza terenem miasta.

Skały wieku permskiego są reprezentowane na rozpatrywanym obszarze przez serie osadowe dolnego czerwonego spągowca. Ich wychodnie tworzą rozległą strefę, biegnącą z północnego zachodu na południowy wschód i graniczącą zwykle ze skałami karbonu. Skały permskie występują na południowy zachód od linii przebiegającej przez wschodnią część Słupca oraz wschodnią część Nowej Rudy. W obszarze leżącym na północ od Nowej Rudy skały te występują w dwóch równoległe przebiegających strefach, oddzielonych osadami karbonu. Skały permskie budują tam oba zbocza doliny Włodzicy, podczas gdy strefa leżąca przy jej dnie zbudowana jest ze skał karbonu. Wśród skał permskich tego obszaru występują piaskowce ze zlepieńcami i wkładkami łupków ilastych (lokalnie także tufów) oraz wapieni. Występują ponadto piaskowce i łupki ilaste (poziom tzw. łupków antrakozjowych górnych), zlepieńce kwarcytowe, piaskowce arkozowe z wkładkami łupków ilastych antrakozjowych i wapieni (poziom tzw. łupków antrakozjowych dolnych), piaskowce płytowe z wkładkami łupków ilastych, piaskowce i zlepieńce spągowe oraz lokalnie tufy porfirowe. Seria ta jest zatem w przewadze piaskowcowa i zlepieńcowa. Jej maksymalna miąższość osiąga do około 1,5 km.

Wśród młodszych skał występują luźne osady czwartorzędu, w tym głównie stokowe gliny deluwialne z rumoszem skalnym oraz osady rzeczne. Wśród osadów rzecznych wyróżniają się żwiry terasów wieku plejstocenijskiego, występujące lokalnie w dolinie Włodzicy (około 2-6 m ponad jej dnem). Dna dolin zajmowane są natomiast przez holocenijskie osady rzeczne. Lokalnie występują nasypy antropogeniczne, głównie związane ze zwałowiskami odpadów pogórnictwa i przemysłowych.

5.1.3. Surowce mineralne.

Na omawianym obszarze występują stosunkowo liczne złoża surowców mineralnych. Do niedawna największe znaczenie miały tu złoża węgla kamiennego, których eksploatacja była prowadzona przez wiele lat. Kopalnie węgla zostały jednak zamknięte. W dalszej perspektywie większego znaczenia nabierają zatem surowce skalne, spośród których nie wszystkie zostały szczegółowiej udokumentowane. Na obszarze Gminy Miejskiej Nowa Ruda udokumentowane zostały cztery złoża. Ich wykaz i charakterystykę przedstawiono w tabeli nr 5.1.

Na wydobywanie kopalin wydano następujące koncesje:

- Koncesja Nr 10/98 z dnia 28.12.1998 r. na wydobywanie piaskowca ze złoża „Bieganów”, na obszarze górniczym „Bieganów”; eksploatacja metodą odkrywkową; koncesja ważna do 28.10.2023 r.,
- Koncesja Nr 21/95 z dnia 21.06.1995 r. na wydobywanie gabra ze złoża „Słupiec-Dębówka”, na obszarze górniczym „Słupiec-Dębówka”.

W granicach miasta Nowa Ruda ustanowiono następujące tereny i obszary górnicze:

- „Bieganów” – obszar górniczy o powierzchni 91 666 m², teren górniczy o powierzchni 167 495 m²,
- „Słupiec-Dębówka P” – obszar górniczy o powierzchni 1 394 002 m², teren górniczy o powierzchni 2 887 708 m².

Następujące złoża kopalin nie są objęte koncesjami na eksploatację: złoża węgla kamiennego (kopalina podstawowa) Kopalni Węgla Kamiennego "Nowa Ruda"- rejon "Wacław", złoża węgla kamiennego (kopalina podstawowa) Kopalni Węgla Kamiennego "Nowa Ruda" - rejon "Lech", złoża łupków ogniotrwałych (kopalina podstawowa) Kopalni Węgla Kamiennego "Nowa Ruda" - rejon "Lech", złoża łupków ogniotrwałych (kopalina podstawowa) Kopalni Węgla Kamiennego "Nowa Ruda" - pole "Słupiec" oraz złoża gliny (kopalina pospolita) "Słupiec”.

Jako perspektywiczne na omawianym obszarze występują złoża piaskowca permskiego (piętro czerwonego spągowca), znanego jako "czerwony piaskowiec śląski" lub "piaskowiec budowlany". Jego maksymalna miąższość osiąga do 400 m. W regionie noworudzkiemu piaskowiec ten był od wieków eksploatowany w licznych kamieniołomach. Ze względu na walory dekoracyjne oraz dobre własności technologiczne używany był w budownictwie na filary, cokoły, okładziny, obramowania okienne i odrzwia oraz do budowy mostów, wiaduktów i tuneli. Piaskowiec ten ma barwę jasnoczerwoną i ma zróżnicowaną ziarnistość - od drobno- do gruboziarnistej. Charakteryzuje się także wyraźnym, równoległym uławiczeniem, o miąższości 2-3 m. Jego spoiwo jest krzemionkowe lub krzemionkowo-ilaste, powodujące iż jest on bardzo twardy, dość trudny w obróbce, ale odporny na czynniki atmosferyczne.

Obszar Nowej Rudy jest perspektywiczny także pod względem zasobów kopalin będących surowcem do produkcji glinu. Intensywne badania geologiczne, wykonane w okresie powojennym, doprowadziły do odkrycia złoża boksytów, argilitów i glinowych łupków żelazistych w obrębie pola górniczego kopalni węgla kamiennego i łupków ogniotrwałych "Nowa Ruda". Mają one charakter złóż osadowych i wietrzeniowych. Za skały macierzyste tych rud uważane jest gabra i diabazy noworudzkiego masywu zasadowego. Zawartość użytecznego składnika, jakim jest tlenek glinowy, przekracza w nich z reguły 30%, a w boksytach dochodzi do 60% i więcej. W ostatnim okresie

udokumentowana została przez Kopalnię Węgla Kamiennego "Nowa Ruda" przydatność argilitów jako surowca barwiącego, o różnorodnych zastosowaniach.

Pozostałe po eksploatacji węgla wyrobiska podziemne mogą być w pewnym sensie traktowane jako element struktury geologicznej podłoża (zmienionej antropogenicznie), który mógłby być odpowiednio gospodarczo wykorzystany.

Tabela nr 5.1. Złóża kopalin i ich charakterystyka gospodarcza oraz klasyfikacja.

Numer złoża na rysunku*	Nazwa złoża	Rodzaj kopaliny	Wiek kompleksu litologiczno- surowcowego	Zasoby geologiczne bilansowe (tys. ton, tys. m ³ **)	Kategoria rozpoznania	Stan zagospoda- rowania złoża	Wydobycie (tys. ton)	Zastosowanie kopaliny	Klasyfikacja złóż		Przyczyny konfliktowości złoża
									klasy 1-4	klasy A-C	
według stanu na 2002 r.									10	11	12
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
3	Słupiec- Dębówka	gabra diabazy	proterozoik- paleozoik	159 574	B	zagospoda- rowane	830	kopaliny budowlane i drogowe	2	B	ochrona lasów, bliskość zabudowy mieszkaniowej
4					C ₁						
2	Bieganów	piaskowiec	perm	7 784	C ₁	zagospoda- rowane	0	kopaliny budowlane błoczne i budowlane	2	A	-
1					C ₂						
5	Dębówka	gabra diabazy	proterozoik- paleozoik	184 300	C ₁ + C ₂	niezagospo- darowane	0	kopaliny budowlane i drogowe	2	B	ochrona gleb, ochrona lasów, bliskość zabudowy mieszkaniowej
6	Słupiec- Kosielec - pole A	piaskowce	perm	249	B	zagospoda- rowane	0	kopaliny budowlane błoczne i budowlane	2	B	ochrona lasów
7					C ₁						
8					C ₂						
9	Słupiec- Kościelec - pole B	piaskowce	perm	2 987	C ₁	niezagospo- darowane	0	kopaliny budowlane błoczne i budowlane	2	B	ochrona lasów
10					C ₂						

* rysunek Studium pt.: „Uwarunkowania rozwoju przestrzennego”.

** zasoby zarejestrowane

Rubryka 10: złoża: 1 – unikatowe w skali całego kraju, 2 – skoncentrowane w regionie dolnośląskim, 4 – powszechne, licznie występujące.

Rubryka 11: złoża: A – mało konfliktowe, B – konfliktowe, C – bardzo konfliktowe

5.1.4. Rzeźba terenu.

Miasto leży w terenie górskim o urozmaiconej rzeźbie. Tereny zabudowane koncentrują się w obniżeniach dolinnych potoków Włodzica, Dzik oraz ich dopływów, natomiast granice miasta przebiegają w większości grzbietami lub skłonami wzniesień, miejscami przecinając doliny górskich potoków. W topografii zaznaczają się następujące grzbiety i obniżenia: Wzgórza Włodzickie (biegnące wzdłuż południowo-zachodniej granicy miasta), Obniżenie Noworudzkie (w północnej części miasta - pomiędzy Nową Rudą, Przygórzem, Jugowem i Ludwikowicami Kłodzkimi) oraz Garb Dzikowca (pasmo wzgórz na północny wschód od Słupca). Od północy granice miasta przylegają do południowo-wschodniego skraju Wzgórz Wyrębińskich (w okolicach Zdrojowiska), a granica południowa (na południe od Słupca) przebiega w strefie graniczącej z Obniżeniem Bożkowa.

Wzgórza Włodzickie stanowią pasmo wzniesień, ciągnących się od okolic Świerków na północnym zachodzie po okolice Bożkowa na południowym wschodzie. Najwyższym ich wzniesieniem jest Góra Włodzicka (758 m n.p.m.), leżąca poza granicami miasta, bezpośrednio na wschód od Świerków. W granicach miasta najwyższym punktem jest szczyt Góry Wszystkich Świętych (648 m n.p.m., zwanej też Górą Kościelec), znajdującej się na północny zachód od Słupca. Niewiele ustępują mu wysokością wzniesienia Góry Świętej Anny (647 m n.p.m.) oraz Góry Krępiec (646 m n.p.m.), położone na południe od Nowej Rudy.

Obniżenie Noworudzkie obejmuje niższe odcinki dolin potoku Piekielnica, płynącego przez Przygórze oraz Jugowskiego Potoku, a także odcinek doliny Włodzicy pomiędzy Ludwikowicami Kłodzkimi i Nową Rudą. Oddziela ono Wzgórza Wyrębińskie od Garbu Dzikowca, a od północnego wschodu przylega do podnóży południowo-zachodniego odcinka Gór Sowich (poza granicami miasta). W dnach wspomnianych dolin wysokości są najmniejsze i w granicach miasta osiągają około 400-430 m n.p.m. w dnie doliny Jugowskiego Potoku, około 400-420 m n.p.m. w dnie doliny Piekielnicy (potok płynący przez Przygórze) oraz około 400-415 m n.p.m. w dnie doliny Włodzicy. W dnie Obniżenia Noworudzkiego, pomiędzy Nową Rudą, Woliborzem i Przygórzem, występują wzgórza, z których najwyższe osiąga 528 m n.p.m. (poza obszarem miasta). W granicach miasta znajduje się jedynie zachodni ich skraj (na północny wschód od Nowej Rudy). Rzędne terenu osiągają tam do 500 m n.p.m.

Garb Dzikowca jest grzbietem biegnącym od okolic Woliborza po okolice Małego Bożkowa. W granicach miasta znajduje się jedynie fragment tego garbu, wraz z zachodnimi zboczami - na wschód od Słupca. Najwyższe wzniesienie osiąga tu 611 m n.p.m.

Wzgórza Wyrębińskie zaznaczają się w granicach miasta w jego północnej części (okolice Orkan i Zdrojowiska). Są to południowe zbocza jednego z najwyższych wzniesień tego pasma - góry Włodyka (szczyt o wysokości 582 m n.p.m., poza granicami miasta). W rejonie na północ od Orkan osiągane są wysokości do 580 m n.p.m.

Z dolin górskich potoków największa jest dolina przepływającej przez Nową Rudę Włodzicy oraz dolina przepływającego przez Słupiec potoku Dzik. Doliny te są na niektórych odcinkach znacznie wcięte w podłoże, kształtując wraz z pasmami wzniesień malowniczy krajobraz tych okolic. Szczególnie silnie wciętymi są odcinki przełomów Włodzicy oraz potoku Dzik przez Wzgórza Włodzickie. Deniwelacje terenu osiągają tam około 250 m w dolinie Włodzicy oraz około 230 m w dolinie potoku Dzik.

Powierzchnie stokowe cechują znaczne nachylenia - zwłaszcza za zboczach dolin głównych cieków, silnie wciętych w podłoże. Tam, gdzie nie są one zalesione, spodziewać się należy wystąpienia zwiększonego zagrożenia erozją i zjawiskami jej towarzyszącymi (np. depozycja osadów poniżej stref erodowanych, osuwanie się gruntu - zwłaszcza w strefach zboczy podcinanych przez potoki). Zagrożenie to związane jest zazwyczaj z deszczami o znacznej intensywności (tzw. deszcze nawalne) lub intensywnymi roztopami, z towarzyszącymi im niekiedy opadami deszczu. Obszary takie z reguły są trudne do zagospodarowania osadniczego oraz rolniczego, dlatego powinny podlegać zalesieniu. W szczególnych przypadkach, gdy występują zagrożenia obiektów infrastrukturalnych lub stref zainwestowanych - konieczne może się okazać inżynierskie przeciwdziałanie procesom erozji.

Naturalna rzeźba terenu miasta jest bardzo malownicza, o wysokich walorach widokowych. Ze szczytów znajdujących się w granicach miasta wzniesień widoczne są nie tylko najbliższe położone, wymienione wyżej, pasma górskie - ale także pasma położone w większej odległości: na południowym zachodzie Góry Stołowe oraz leżące poza nimi Góry Bystrzyckie, a na południowym wschodzie Góry Żłote oraz pasma odchodzące na zachód od Masywu Śnieżnika (Krowiarki). Widoczne jest także obniżenie Kotliny Kłodzkiej wraz z licznymi wzniesieniami w jej obrębie (najbliższymi są Wzgórza Ścinawskie na południowym zachodzie oraz Garb Golińca na południowym wschodzie) oraz dolinami Nisy Kłodzkiej i Ścinawki.

Krajobraz terenu samego miasta jest jednak znacznie zmieniony wskutek istnienia zwałowisk pokopalnianych oraz wyrobisk kamieniołomów, niekiedy także z towarzyszącymi im zwałowiskami. Szczególnie widocznymi są zwałowiska powstałe w wyniku wieloletniej eksploatacji złóż węgla kamiennego. Część z nich jest porośnięta lasem i mniej zakłóca naturalny charakter krajobrazu. Część jednak jest jeszcze świeża, będąc elementem obniżającym walory krajobrazowe. Szczególne ich nagromadzenie występuje na północny wschód od układu osadniczego właściwej Nowej Rudy. Przemiany krajobrazu związane z dotychczasową działalnością górniczą można uznać za zakończone. W kolejności powinny one podlegać łagodzeniu poprzez rekultywację i zagospodarowywanie odpadów pogórnich, a także likwidację części kopalnianych obiektów budowlanych.

5.1.5. Klimat lokalny.

Klimat miasta Nowa Ruda określony jest jego położeniem w sudeckim regionie klimatycznym, w obrębie skraju śródgórskiego obniżenia Kotliny Kłodzkiej, w sąsiedztwie masywów górskich o stosunkowo znacznej wysokości (Góry Sowie i Góry Bardzkie) oraz licznych pasm wzniesień i dolin potoków. Ma to wpływ na kształtowanie stosunków opadowych, kierunków i prędkości wiatru, zachmurzenia oraz stosunków termicznych. Znajdująca się w pewnym oddaleniu krawędź Sudetów stwarza także częściową osłonę przed niektórymi skutkami nasuwania się mas powietrza atlantyckiego z kierunku północno-zachodniego, a częściowo także zachodniego. Teren ten jest natomiast bardziej otwarty na kierunki wiatru z sektora południowego. Położenie w obrębie obniżenia śródgórskiego sprzyja oddziaływaniu splotów chłodnego powietrza ze stoków oraz wzdłuż dolin. Sprzyja także formowaniu się zastoisk chłodnego powietrza i kształtowaniu warunków inwersji termicznych w profilu pionowym atmosfery.

Średnią roczną temperaturę powietrza dla Nowej Rudy określić można na 6,0 °C do 6,5 °C. Średnia temperatura stycznia (miesiąc przeciętnie najchłodniejszy) wynosi około -3,0°C, a średnia temperatura lipca (miesiąc przeciętnie najcieplejszy) około 16,5 °C. Średnioroczne dobowe maksima temperatury powietrza dla okresu 1951-1960 wyniosły 12,0 °C. Dla miesięcy najcieplejszych w roku (lipiec i sierpień) wynosiły one około 22 °C. Dla miesiąca najchłodniejszego w roku (styczeń) wynoszą średnio około 0 °C. Średnioroczne dobowe minima temperatury powietrza wyniosły dla okresu 1951-1960 około 2,0 °C. Dla najcieplejszego miesiąca w roku (lipiec) wynosiły one 11-12 °C, a dla miesiąca najchłodniejszego pod tym względem (luty) około -7 °C. Temperatura najwyższa w okresie 1931-1960, określana w relacji do stacji meteorologicznej w Kłodzku, wyniosła około 35,0 °C (13.08.1952 r.). Temperatura najniższa w tym okresie wyniosła około -30,0 °C (27.01.1954 r.). Termiczna wiosna, wyznaczana datą wystąpienia średniej temperatury dobowej od 5 °C do 10 °C, rozpoczyna się tu przeciętnie około 15 kwietnia. Termiczne lato, wyznaczane datą wystąpienia średniej temperatury dobowej powyżej 15 °C, rozpoczyna się przeciętnie około 20 czerwca. Termiczna jesień, wyznaczana datą wystąpienia średniej temperatury dobowej od 10 °C do 5 °C, rozpoczyna się przeciętnie około 30 września. Termiczna zima, wyznaczana datą wystąpienia średniej temperatury dobowej poniżej 0 °C, rozpoczyna się tu przeciętnie 5 grudnia. Wynika z tego, iż przeciętny czas trwania termicznego lata wynosi na rozpatrywanym obszarze około 102 dni, a przeciętny czas trwania termicznej zimy około 131 dni.

Średnia suma roczna bilansu radiacyjnego (bilans promieniowania wyemitowanego i pochłoniętego przez podłoże) na obszarze Nowej Rudy wynosi 140-145 kJ/cm². Zdecydowana jej większość przypada na półrocze letnie (maj - październik), kiedy wynosi średnio 120-125 kJ/cm². W półroczu zimowym (listopad - kwiecień) wynosi tylko 20-25 kJ/cm². Średnie roczne sumy promieniowania całkowitego wynoszą około 360-370 kJ/cm². Na półrocze letnie przypada z tego 260-270 kJ/cm², a na półrocze zimowe około 105 kJ/cm². Wielkość ochładzania bioklimatycznego wynosi

dla przeciętnego roku 950-1000 W/m². W półroczu ciepłym parametr ten osiąga tu wartość 700-800 W/m², a w półroczu chłodnym 1200-1300 W/m².

Charakterystykę opadów atmosferycznych przedstawiono w tabeli nr 5.2. Ich średnie roczne sumy nie wykazują na obszarze miasta wyraźnej zależności od wysokości posterunku pomiarowego, charakterystycznej dla większości obszarów górskich. Jedynie posterunek Dworki uzyskuje wyraźnie wyższe sumy roczne opadu, jako najwyżej położony. Należy zatem wnioskować, że roczne sumy opadu prawdopodobnie wznoszą się na tym obszarze dopiero wraz z wyraźnym przyrostem wysokości. W obszarze pomiędzy Kłodzkiem i Dworkami średni wzrost rocznej sumy opadu dla okresu 1964-1981 wyniósł 36 mm na 100 m przyrostu wysokości, a dla obszaru pomiędzy Kłodzkiem i Głuszycą wzrost ten wyniósł 39 mm. Dla maksymalnych opadów rocznych wzrost ten wyniósł dla tego samego okresu odpowiednio 86 oraz 92 mm na 100 m przyrostu wysokości. Należy zatem przyjąć, że wyżej położone obszary miasta otrzymują sumy opadowe wyższe niż wynika to z pomiarów wykonywanych na istniejących posterunkach obserwacyjnych. Na wysokości 600 m n.p.m. średni opad roczny powinien wynosić około 770-800 mm. Wynikająca z różnic wysokości zmienność średnich rocznych sum opadowych na obszarze miasta, powinna się zatem mieścić w przedziale 700-820 mm.

Dla okresu obserwacji 1931-1960 r. stwierdzono występowanie 170-180 dni w roku z opadem dobowym równym co najmniej 0,1 mm, 110-120 dni z opadem co najmniej 1 mm oraz 18-20 dni z opadem co najmniej 10 mm. Liczba dni w roku z opadem śniegu, o sumie dobowej co najmniej 0,1 mm, wynosi 50-60. Liczba dni z burzą dla okresu 1946-1965 wyniosła średnio rocznie około 20, a w okresie 1951-1980 26-28 dni. Liczba dni w roku z gradem w okresie 1951-1960 wyniosła średnio 3-4. Wilgotność względna powietrza wyniosła dla okresu 1931-1960 średnio 75-80%, a dla godziny 13 czasu miejscowego 70-72%. Średnie roczne zachmurzenie w okresie 1931-1960 wyniosło 6-6,5 (w skali 0-10). Średnia roczna liczba dni pogodnych (o zachmurzeniu mniejszym niż 2) w okresie 1951-1960 wyniosła 40. Średnia roczna liczba dni pochmurnych (o zachmurzeniu większym niż 8) wyniosła w tym okresie 120-140. Średnie dobowe usłonecznienie rzeczywiste wyniosło w okresie 1951-1965 około 4,0 godz. Najbardziej słonecznymi są dni czerwcowe i lipcowe (średnio 6,2-6,4 godz.).

Średnia maksymalna grubość pokrywy śnieżnej wynosi na obszarze miasta około 20 cm, natomiast jej grubości najwyższe z maksymalnych osiągają około 60 cm. Pokrywa śnieżna zanika przeciętnie w okresie 10-20 kwietnia, a średnia roczna liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 60-70 dni. Średnia liczba dni z mgłą w okresie od września do marca jest tu niska i nie przekracza 30. Różnica pomiędzy sumami opadów atmosferycznych a parowaniem wskaźnikowym (tzw. klimatyczny bilans wodny) jest w omawianym rejonie dodatnia i wynosi średnio około 80 mm. W półroczu ciepłym wartość jej mieści się w przedziale 40-60 mm, a w półroczu chłodnym osiąga 100-150 mm.

Tabela nr 5.2. Charakterystyka opadów atmosferycznych w rejonie miasta Nowa Ruda (w mm).

Parametry	Nowa Ruda 400 m n.p.m. 1954-1981	Słupiec 405 m n.p.m. 1956-1981	Czerwieńczyce 380 m n.p.m. 1964-1981	Dworki 720 m n.p.m. 1964-1981	Gajów 440 m n.p.m. 1954-1981	Jugów 455 m n.p.m. 1954-1981
opad średni roczny	732	699	739	825	667	717
opad maksymalny roczny rok wystąpienia	917 1971 r.	853 1964 r.	927 1971 r.	1167 1977 r.	801 1967 r.	972 1967 r.
opad minimalny roczny rok wystąpienia	490 1959 r.	482 1959 r.	555 1973 r.	568 1968 r.	505 1959 r.	461 1959 r.
opad półrocza zimowego % sumy rocznej	252 34,4%	240 34,3%	253 34,3%	305 36,9%	213 31,8%	249 34,8%
opad półrocza letniego % sumy rocznej	481 65,6%	460 65,7%	486 65,7%	521 63,1%	455 68,2%	468 65,2%
opad maksymalny dobowy data wystąpienia	140,4 17.06.1979 r.	123,5 10.08.1964 r.	106,3 17.06.1979 r.	120,4 17.06.1979 r.	106,8 17.06.1979 r.	132,4 17.06.1979 r.
styczeń						
- opad średni	38	36	37	46	27	38
- opad maksymalny	137	121	99	156	67	127
- opad minimalny	10	11	17	11	9	14
luty						
- opad średni	36	35	36	43	31	35
- opad maksymalny	70	61	61	84	67	84
- opad minimalny	9	11	9	17	8	7
marzec						
- opad średni	37	38	38	43	32	37
- opad maksymalny	59	55	71	70	57	65
- opad minimalny	10	11	11	9	11	11
kwiecień						
- opad średni	44	42	41	46	37	45

Parametry	Nowa Ruda 400 m n.p.m. 1954-1981	Słupiec 405 m n.p.m. 1956-1981	Czerwieńczyce 380 m n.p.m. 1964-1981	Dworki 720 m n.p.m. 1964-1981	Gajów 440 m n.p.m. 1954-1981	Jugów 455 m n.p.m. 1954-1981
- opad maksymalny	96	103	105	117	74	96
- opad minimalny	8	11	8	11	8	10
maj						
- opad średni	79	72	80	79	77	79
- opad maksymalny	204	217	245	181	197	247
- opad minimalny	14	14	20	18	13	11
czerwiec						
- opad średni	92	87	97	104	86	85
- opad maksymalny	258	191	227	223	264	208
- opad minimalny	25	30	45	33	28	39
lipiec						
- opad średni	117	108	112	124	106	113
- opad maksymalny	276	219	232	272	237	257
- opad minimalny	37	36	38	50	33	55
sierpień						
- opad średni	88	88	93	97	87	86
- opad maksymalny	255	294	204	267	213	248
- opad minimalny	28	27	26	25	26	28
wrzesień						
- opad średni	50	51	50	57	49	51
- opad maksymalny	107	118	133	123	135	125
- opad minimalny	1	3	16	14	6	1
październik						
- opad średni	54	54	52	60	50	55
- opad maksymalny	118	132	118	130	126	123
- opad minimalny	2	6	4	13	5	7

Parametry	Nowa Ruda 400 m n.p.m. 1954-1981	Słupiec 405 m n.p.m. 1956-1981	Czerwieńczyce 380 m n.p.m. 1964-1981	Dworki 720 m n.p.m. 1964-1981	Gajów 440 m n.p.m. 1954-1981	Jugów 455 m n.p.m. 1954-1981
listopad						
- opad średni	51	47	53	64	45	48
- opad maksymalny	82	76	84	121	91	83
- opad minimalny	15	15	24	35	15	19
grudzień						
- opad średni	46	42	48	63	40	46
- opad maksymalny	129	97	106	146	95	116
- opad minimalny	1	3	1	2	2	1

Słupiec: około 5 km na południowy wschód od centrum Nowej Rudy.

Czerwieńczyce: około 8,5 km na południowy wschód od centrum Nowej Rudy.

Dworki: około 6,5 km na północny zachód od centrum Nowej Rudy.

Gajów: około 8 km na południowy zachód od centrum Nowej Rudy.

Jugów: około 6 km na północ od centrum Nowej Rudy.

Na obszarze miasta występuje przewaga wiatrów wiejących z sektora zachodniego, zwłaszcza dla wiatru o prędkości do 5 m/s. Dla wiatru o większej prędkości zaznacza się wyższy udział kierunku południowo-zachodniego, który wraz z południowym, zachodnim i północno-zachodnim dominuje także w róży wiatrów uśrednionej dla pełnego zakresu występujących prędkości. Z kolei najniższą frekwencją cechuje się kierunek południowo-wschodni. Średnia prędkość wiatru na wysokości 10 m nad powierzchnią terenu wynosi około 3,5 m/s. Prędkości wiatru w porywach, o 100% rocznym prawdopodobieństwie przekroczenia, wynoszą tu 20-22 m/s. Roczne prawdopodobieństwo, z jakim pojawia się wiatr w porywach o prędkości równej lub wyższej od 25 m/s, wynosi na tym obszarze 30-50%. Udział w ciągu roku energetycznych prędkości wiatru (w przedziale 4-15 m/s) wynosi 35-40%. Cisze atmosferyczne mają w ciągu roku udział 10-15%.

Typ klimatu obszaru miasta, warunkowany klimatycznym bilansem wodnym, jest określany na pograniczu wilgotnego i bardzo wilgotnego w półroczu ciepłym oraz jako wilgotny w półroczu chłodnym. Pod względem termicznym w półroczu ciepłym leży na pograniczu chłodnego i bardzo chłodnego, a jednocześnie pochmurnego i bardzo pochmurnego. W półroczu chłodnym typ ten zaliczany jest do chłodniejszej odmiany umiarkowanie ciepłego, a jednocześnie umiarkowanie słonecznego.

5.1.6. Wody podziemne.

Obszar miasta Nowa Ruda należy do sudeckiego regionu hydrogeologicznego (XXVI), a w jego obrębie do podregionu śródsudeckiego (XXVI 6). Wody podziemne występują tu w utworach paleozoiku, cechujących się niską wodonością (2-10 m³/h). Stosunki hydrogeologiczne są tu zaburzone, wskutek odwadniania podziemnych wyrobisk kopalnianych. Wieloletnie odwadnianie górotworu spowodowało wystąpienia leja depresyjnego wód podziemnych, obejmującego w latach minionych (wg Mapy hydrogeologicznej Polski 1:200.000) niemal cały obszar miasta - z wyłączeniem niewielkiego obszaru w części północno-zachodniej, w rejonie Jaworowa. Uwzględnienie bardziej szczegółowych materiałów, dostarczonych przez byłą Kopalnię Węgla Kamiennego "Nowa Ruda" pozwala stwierdzić, że zasięg leja depresyjnego nie został ustalony pomiarami i ma charakter jedynie orientacyjny. Ze względu na niską wodoprzepuszczalność skał sądzić należy, że lej ten raczej nie miał nigdy w przeszłości tak szerokiego zasięgu i obejmować mógł przede wszystkim bardziej przepuszczalne strefy uszczelinione, posiadające kontakt hydrauliczny ze zrobami kopalnianymi. W ciągu wielu lat odwadniania kopalni stwierdzano w polu "Piast" średni dopływ wody z powierzchni około 2-3 m³/min. Dopływająca woda pochodzi z bardzo powolnej infiltracji opadów atmosferycznych. W szczególności stwierdzono, że wydajność dopływu wody do kopalni nie zależy od głębokości odwodnienia górotworu. Nie stwierdzono także przenikania wód cieków powierzchniowych do części podziemnej kopalni. Najprawdopodobniej nie została także utracona więź

hydrauliczna tych cieków z płytkimi wodami podziemnymi. W ostatnim okresie, po zakończeniu eksploatacji w polu wydobywczym "Piaś", następuje podnoszenie się zwierciadła wody w zrobach kopalnianych. Pierwotne, naturalnie uwarunkowane stosunki hydrogeologiczne nigdy nie będą mogły być na tym obszarze w pełni przywrócone.

Pola eksploatacyjne "Piaś" i "Słupiec" byłej Kopalni Węgla Kamiennego "Nowa Ruda" oddzielone są od siebie w podłożu wyniosłością skał gabrowych, a ponieważ nigdy nie zostały ze sobą połączone chodnikami kopalnianymi, to hydraulicznie są ze sobą słabo powiązane. Stanowi to ważne uwarunkowanie dla procesu samozatapiania zrobów obu pól.

Cechy jakościowe wód w głębszych mogą być oszacowane na podstawie analiz składu chemicznego wód kopalnianych. W rejonie zlikwidowanych wyrobisk pola "Piaś" zawierają one 2340-4936 mg/l substancji rozpuszczonych i cechują się wysoką twardością. Posiadają odczyn słabo zasadowy i wykazują silną agresywność siarczanową w stosunku do betonu. Stężenie naturalnych izotopów promieniotwórczych nie przekracza $1,0 \text{ kBq/m}^3$, tzn. dla izotopu ^{236}Ra waha się od 0,01 do $0,02 \text{ kBq/m}^3$.

Na całym obszarze stwierdza się istnienie pełnej izolacji pierwszego użytkowego poziomu wód podziemnych od powierzchni terenu. Warunkuje to możliwość występowania wód podziemnych w utworach pokrywowych oraz aluwiach den dolinnych nawet przy odwadnianiu kopalń. Utwory powierzchniowe są w większości półprzepuszczalne. Głębokość zalegania pierwszego zwierciadła wód podziemnych wynosi do 5 m na obszarze Obniżenia Noworudzkiego oraz w dnach dolin, natomiast na pozostałym obszarze zalega ono na głębokości 5-20 m. Miąższość czwartorzędowych utworów wodonośnych jest na tym obszarze niewielka i na ogół nie przekracza 5 m. Na obszarze pomiędzy Nową Rudą i Słupcem oraz na północ od Nowej Rudy stwierdza się w poziomach użytkowych występowanie wód podziemnych wymagających skomplikowanego uzdatniania, ze względu na ich obszarowe zanieczyszczenie z powierzchni.

W rejonie na zachód od Słupca (w obrębie miasta) i w okolicy Zdrojowiska stwierdzono w osadach czerwonego spągowca (perm) i w osadach karbonu występowanie wód mineralnych o zawartości stałych składników rozpuszczonych od 1,4 do 16 g/dm^3 . W okolicach Słupca wody te są typu glauberskiego, natomiast w Zdrojowisku występują szczawy glauberskie ze znaczną zawartością jodu. W Zdrojowisku stwierdzono występowanie wód mineralnych przypadkowo, w wyniku wykonania dwóch odwiertów, mających na celu zbadanie warunków hydrogeologicznych nie eksploatowanego pola "Wacław".

Odwiert, ujmujący wody mineralne w rejonie na zachód od Słupca (odwiert GN-9, "Słupiec 6"), wykonany pierwotnie w celu dokumentowania złóż węgla, nie został zlikwidowany. Sięga on do podłoża skał gabrowych na głębokości 928 m. Z odwiertu tego obserwowano w trakcie jego wykonywania samowypływ wody (szczelinowe zwierciadło artezyjskie): $3 \text{ m}^3/\text{min}$ (42 l/min po 70

godzinach trwania samowypływu) ze strefy uszczelinionych skał czerwonego spągowca (piaskowce i zlepieńce) na głębokości 226,5 m oraz 90 l/min ze strefy uszczelinionej przystropowej części dolnego poziomu łupków antrakozjowych czerwonego spągowca - na głębokości 288-296 m. Wydajność wypływu z niższego poziomu wzrosła do 240 l/min po pogłębieniu otworu do 303 m, przy czym strefa najsilniejszego wypływu była zlokalizowana na głębokości 289-291 m. Wypływające z odwiertu wody obu stref szczelinowych były bezbarwne, bez szczególnego zapachu na zimno i po podgrzaniu, miały smak cierpki. Temperatura wody wypływającej z obu stref wynosiła 9 °C. Pierwsza z badanych wód jest typu siarczanowo-sodowego, natomiast druga jest typu siarczanowo-sodowo-wapniowego (wody glauberskie).

Wody mineralne, nawiercone na obszarze miasta Nowa Ruda, należą do dość rzadko spotykanego typu. Na obszarze Dolnego Śląska (Sudetów) zbliżony skład posiadają jedynie wody mineralne Starych Rochowic koło Bolkowa (ujęcie Bolko I), które są jednak silniej zmineralizowane i zawierają nieco poniżej 1 g rozpuszczonego CO₂ (szczawy glauberskie). Badania kliniczne wykazały, że wody Starych Rochowic są bardzo skuteczne przy leczeniu schorzeń układu trawienia. Podobnego typu wody, jak w Starych Rochowicach, stwierdzono na obszarze Zdrojowiska (szczawy glauberskie). Wydajność ujęciowa była tam jednak niska, a odwierty zostały zlikwidowane po wykonaniu badań. Niemniej jednak obszar ten należy traktować jako perspektywiczny.

W wodach noworudzkich, poza obszarem Zdrojowiska, nie stwierdzono obecności CO₂, a w ich składzie chemicznym jony siarczanowe wyraźnie przeważają nad wodorowęglanowymi - w przeciwieństwie do ujęcia w Starych Rochowicach. Istnienie tych różnic może mieć znaczenie dla własności leczniczych. Praktyczna przydatność dla wodolecznictwa zasobów noworudzkich wód mineralnych powinna być zatem ustalona poprzez specjalistyczne badania, w tym kliniczne.

Wykonane dotąd w okolicach Nowej Rudy prace wierceniowe, ujawniły znaczne zasoby omawianych wód mineralnych. Podkreślić jednak należy, że prace te nie miały na celu dokumentowania tych wód - były to bowiem wiercenia związane z badaniami złóż węgla kamiennego i innych kopalin towarzyszących. Badania składu chemicznego wody nie objęły zatem szeregu mikroelementów, mogących mieć znaczenie farmakodynamiczne. Nie przeprowadzono także badań wykluczających obecność zanieczyszczeń bakteriologicznych i niektórych chemicznych. Nie została przeprowadzona pełna analiza zasobów wodonośca, nie ustalono połączeń hydraulicznych z wodami płytkimi oraz nie ustalono obszarów zasilania. Z uzyskanych w byłej Kopalni Węgla Kamiennego informacji wynika także, iż stan techniczny odwiertów jest oceniany jako zły.

Przed podjęciem ewentualnych decyzji inwestycyjnych, związanych z wykorzystaniem omawianych wód mineralnych, należy przeprowadzić odpowiednio ukierunkowane rozpoznanie. Pozytywne rezultaty badań oraz analiz ekonomicznych pozwolą na ewentualne formalne zaliczenie omawianych wód do leczniczych.

5.1.7. Wody powierzchniowe i płytkie wody podziemne.

Obszar miasta należy do dorzecza Ścinawki, która jest lewobrzeżnym dopływem Nysy Kłodzkiej (lewy dopływ Odry). Największym ciekim na terenie miasta jest Włodzica, uchodząca lewobrzeżnie do Ścinawki w miejscowości Ścinawka Górna. Rzeka ta ma 21,3 km długości oraz dorzecze o powierzchni 108,1 km². Do większych cieków zaliczyć można ponadto potok Dzik (lewy dopływ Ścinawki, uchodzący do niej w górnej części miejscowości Ścinawka Dolna, mający dorzecze o powierzchni 20,6 km²), Jugowski Potok (lewy dopływ Włodzicy, uchodzący do niej na terenie miasta w Drogosławiu, mający dorzecze o powierzchni 19,2 km²) oraz Woliborkę (mającą dorzecze o powierzchni 15,3 km²) i Piekielnicę (mającą dorzecze o powierzchni 13,9 km²) - oba będące lewymi dopływami Włodzicy, uchodzącymi do niej na obszarze miasta.

Włodzica ma swoje źródła w okolicach miejscowości Dworki, poza granicami miasta. Przyjmuje dopływy z terenu południowo-wschodniej części Gór Suchych, północno-zachodniej części Wzgórz Włodzickich, z części Wzgórz Wyrebińskich oraz z Gór Sowich. Rzeka ta odwadnia północno-zachodnią część obszaru miasta - po strefę wododzielnią, leżącą około 3 km na południowy wschód od centrum Nowej Rudy.

Południowo-wschodnia część obszaru miasta jest odwadniana przez potok Dzik, źródłowy odcinek Bożkowskiego Potoku oraz przez bezimienny lewy dopływ Ścinawki, spływający do niej z środkowej części miasta przez Bieganów. Potok Dzik ma swoje źródła u podnóża południowo-wschodniej części Gór Sowich, powyżej miejscowości Dzikowiec.

Cieki Nowej Rudy mają w większości charakter górskich potoków. Na omawianym obszarze brak jest większych zbiorników wodnych. Brak jest tu także większych powierzchni podmokłych.

Spośród cieków obszaru miasta jedynie Włodzica posiada dłuższą serię obserwacji hydrologicznych, które przeprowadzane były na posterunku IMGW (dawny PIHM) w Nowej Rudzie. Posterunek zlokalizowany był w 4,9 km biegu rzeki i zamykał zlewnię o powierzchni 94 km². W powojennym okresie wykonywano tam w latach 1946-1959 przede wszystkim obserwacje stanów wody, natomiast pomiary przepływu były bardzo nieliczne i odpowiadały stanom wody mieszczącym się w wąskim zakresie 5-18 cm. Nie zmierzono zatem przepływów zbliżonych przynajmniej do wartości średnich maksimów oraz odpowiadających głębokim niżówkom hydrologicznym. Jest to przyczyną niemożności prawidłowego oszacowania charakterystyki przepływów tej rzeki. Możliwe jest jednak dokonanie charakterystyki reżimu jej stanów wody.

Średni stan wody Włodzicy w okresie 1946-1955 wyniósł na posterunku w Nowej Rudzie 11 cm. Maksimum powojenne osiągnęło 95 cm (17 lutego 1950 r.), natomiast minimum powojenne wyniosło -2 cm (3-11 maja 1952 r.). Maksimum absolutne wyniosło 220 cm i wystąpiło dwukrotnie: w lipcu 1897 r. oraz we wrześniu 1910 r. (dane z pomiarów niwelacyjnych tzw. znaków wielkiej wody,

umieszczanych zazwyczaj na budynkach po ustąpieniu katastrofalnej powodzi). Dla wielkiej powodzi z lipca 1997 r. brak jest do chwili obecnej tego typu danych. Przebiegi średnich dobowych stanów wody Włodzicy ujawniają bardzo wysoką frekwencję wezbrań o krótkim czasie trwania. Stany wody podnoszą się podczas nich gwałtownie i bardzo szybko opadają po osiągnięciu kulminacji. Stany wody nie przekraczające wartości średniej wieloletniej (11 cm) cechuje frekwencja 67,6%, natomiast stany przekraczające średnią wieloletnią występują z frekwencją 32,4%. Stany średnie miesięczne charakteryzują się występowaniem maksimum wiosennego oraz dwóch minimów: zimowego oraz jesienno. Maksimum wiosenne związane jest z topnieniem pokrywy śnieżnej. Jest ono dość znacznie rozciągnięte w czasie: od lutego do kwietnia, co jest efektem dużego wysokościowego zróżnicowania w obrębie zlewni. Sowiogórskie dopływy Włodzicy zasilane są ze strefy sięgającej 800-1000 m n.p.m., podczas gdy pozostały obszar (w tym teren miasta) leży znacznie niżej. Roztopy wiosenne zaczynają się zatem najpierw w strefach niżej położonych, a następnie stopniowo obejmują wyżej położone tereny Gór Sowich. Pewien wpływ wywierają także roztopy śródzimowe w lutym, podkreślane w charakterystykach średnich wczesnym początkiem wiosny w niektórych latach. Okres letnio-jesienno charakteryzują znaczne straty wody na parowanie z powierzchni gruntu oraz dokonywane przez rośliny (tzw. ewapotranspiracja). Efektem tego są obniżające się stany wody, pomimo występowania maksimum sum opadowych w okresie letnim. Wyraźne obniżenie stanu wody w maju oraz minimum wrześniowe są uwarunkowane także niskimi opadami.

Średnie miesięczne maksima stanów wody Włodzicy wykazują dwa wyraźne maksima oraz trzy minima. Główne maksimum stanów osiągnęte jest w okresie od lutego do kwietnia i jest uwarunkowane roztopowo, z nałożonym efektem zasilania deszczowego przynajmniej w końcowej części roztopów. Maksimum drugorzędne występuje w lipcu i jest związane z osiąganymi wówczas maksymalnymi sumami opadów deszczu. Do częstych należą wówczas gwałtowne wezbrania, wśród których występują także ekstremalne (tzw. świętojanka - wysoka woda lipcowa, jaka pojawiła się np. w okresie wielkiej powodzi w 1997 r.). Najgłębsze przeciętne minimum stanów wody osiągnęte jest we wrześniu (babie lato), nieco wyższe w zimie (zwykle w styczniu - uwarunkowane retencjonowaniem wody opadowej w pokrywie śnieżnej i obniżoną retencją podziemną po poprzedzającym okresie jesienno) oraz w maju (niższe sumy opadowe, początek sezonu wegetacyjnego). Średnie miesięczne minima stanów wody wykazują małe zróżnicowanie, co jest efektem wyrównanego zasilania przepływu wodami podziemnymi głębszego krążenia, w warunkach niskiej retencji podziemnej podczas długo trwających okresów bezopadowych.

Wysoka frekwencja wezbrań oraz krótki czas ich trwania wyraźnie wskazuje na bardzo niską retencję podziemną zlewni. W wyniku tego do koryta rzeki dociera woda głównie ze spływu powierzchniowego oraz płytkiego spływu podpowierzchniowego, natomiast zasilanie z głębiej położonych stref podłoża (kształtujące przepływ niżówkowy) jest niskie. Dokonywana w podłożu

zlewni transformacja opadu w odpływ jest w takiej sytuacji niewielka, a reżim odpływu rzeki jest w znacznej mierze odbiciem reżimu opadowego oraz frekwencji roztopów. Cechę tą można uznać za typową dla przyźródłiskowych odcinków rzek górskich, zwłaszcza na obszarze Gór Sowich.

Na podstawie wykonanych przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej nielicznych pomiarów przepływu rzeki Włodzicy ocenić można, że stanowi średniemu odpowiada wydajność przepływu około $0,5 \text{ m}^3/\text{s}$. Średni przepływ wieloletni powinien być jednakże wyższy, gdyż zależność pomiędzy stanami wody i przepływem rzeki ma z reguły charakter krzywoliniowy - ze znacznie większymi przyrostami przepływu w zakresie stanów wysokich niż w zakresie stanów niskich. Służby kopalniane byłej Kopalni Węgla Kamiennego "Nowa Ruda" oceniały, że średni przepływ Włodzicy w Drogosławiu mieści się w przedziale $0,5\text{-}0,67 \text{ m}^3/\text{s}$, co jest wielkością zbliżoną do podanej wyżej.

Omawiany obszar charakteryzuje wielkość średniego rocznego odpływu jednostkowego $7,5\text{-}10 \text{ l/s/km}^2$. Średni niski odpływ jednostkowy wynosi tu $2\text{-}3 \text{ l/s/km}^2$, natomiast średni wysoki odpływ jednostkowy $100\text{-}200 \text{ l/s/km}^2$. Podane wielkości są bardziej typowymi dla obszaru przedsudeckiego, aniżeli dla Sudetów, gdzie są one na ogół wyraźnie wyższe. Maksymalny 1% odpływ jednostkowy (o średniej frekwencji raz na 100 lat) mieści się na omawianym obszarze w przedziale $750\text{-}1000 \text{ l/s/km}^2$, co jest wielkością typową dla większej części Sudetów Wschodnich, Środkowych oraz Przedgórza Sudeckiego.

Zagrożenie terenu miasta wylewami powodziowymi rzek jest nieznaczne. Rzeki mają tu bowiem dość znaczne nachylenia w profilu podłużnym, co warunkuje szybkie odprowadzanie wód wezbraniowych. Koryta części cieków (głównie Włodzica) posiadają także zabudowę hydrotechniczną typu ciężkiego lub faszynową. Podczas powodzi, jaka wystąpiła w lipcu 1997 r., najbardziej ucierpiała głównie zachodnia część Nowej Rudy, położona nad Włodzicą. Uszkodzeniu uległy wówczas trzy budynki mieszkalne. Rozmyciu uległy także niektóre odcinki dróg. Występowały dość liczne podtopienia, spowodowane brakiem konserwacji rowów melioracyjnych, źle odprowadzających wodę.

Zmniejszenie rozmiarów zagrożenia powodziowego terenów miasta może być osiągnięte jedynie poprzez działania kompleksowe, w tym we współpracy z władzami gmin ościennych (zwłaszcza w górnych odcinkach rzek), samorządem województwa oraz jednostkami statutowo zobligowanymi do działań w sferze gospodarki wodnej zlewni. W szczególności sprzyja zmniejszeniu rozmiarów fal wezbraniowych zwiększenie lesistości zlewni rzek oraz rozbudowa sztucznej retencji zbiornikowej. W odniesieniu do sztucznej retencji, w zakresie działań władz miasta mieścić się będzie rozbudowa tzw. małej retencji. Obejmuje ona wszelkie zbiorniki wodne o niewielkich lub relatywnie niewielkich rozmiarach (stawy, sadzawki, podpiętrzenia cieków, zbiorniki retencjonujące wody drenarskie itp.). Dla wzmocnienia ich funkcji przeciwpowodziowych, powinna być na nich prowadzona odpowiednia gospodarka wodą poprzez odpowiednie reagowanie użytkownika zbiornika na rozwój sytuacji hydrometeorologicznej (regulacja retencji aktualnej). Budowa obiektów tego

rodzaju powinna być poprzedzona specjalistycznym opracowaniem, uwzględniającym realia terenu miejskiego. Tworzenie małej retencji jest na obszarze miasta możliwe zasadniczo poza dnami głównych dolin. Są one bowiem zalewane podczas wysokich wezbrań - co oznacza ryzykowność ekonomiczną budowy stawów hodowlanych - natomiast budowa dużego stopnia piętrzącego jest raczej niewskazana (wąskie doliny, utrudnienia dla szlaków komunikacyjnych, obejmowanie zalewem terenów obecnego zainwestowania urbanistycznego). Wskazane jest zatem podpiętrzanie niewielkich cieków (poza terenami intensywnego urbanistycznego zainwestowania), będących dopływami głównych rzek. Zbiorniki takie mogą pełnić dodatkowo rozliczne funkcje (np. hodowlane, rekreacyjne) o ile jakość piętrzonej wody oraz warunki otoczenia na to pozwolą. Budowa większych stopni piętrzących jest zapewne możliwa w wyższych odcinkach rzek - poza obszarem miasta. Należy jednak w tym celu wykonać odpowiednią dokumentację.

Z innych działań, poprawiających zabezpieczenie przeciwpowodziowe, wskazać należy na utrzymywanie den dolin w stanie nie utrudniającym przepływ wielkiej wody. W szczególności przeszkodami są obiekty kubaturowe, znajdujące się w zasięgu wód wezbraniowych. Należy zatem dążyć do ich eliminacji, a nowe zainwestowanie rozwijać w strefie bezpiecznej od zalewu. Na ogół nie jest wskazanym stosowanie biologicznej zabudowy takich cieków (drzewa i krzaki w strefie przykorytowej), gdyż utrudnia ona przepływ wód wezbraniowych, jest przyczyną zatorów oraz sprzyja spławianiu kłód powalonych drzew - działających niszcząco na zabudowę techniczną koryt, budowle hydrotechniczne oraz zabudowę i obiekty infrastrukturalne. Niebezpieczeństwo stanowią także przejścia mostowe o zbyt małym świetle, a na ciekach mniejszych lub wręcz rowach - przepusty o zbyt małej wydolności (uwarunkowanej konstrukcyjnie lub nieprawidłowym utrzymaniem), niejednokrotnie będące przyczyną rozległych podtopień powierzchni stokowych (w tym zabudowanych) oraz strat materialnych. Należy pamiętać, iż w terenach górskich, do jakich zalicza się teren miasta, intensywne opady nawałne nie należą do rzadkości - zatem uwarunkowanie to powinno być uwzględniane przy projektach budowli hydrotechnicznych i komunikacyjnych.

Dla obniżenia wezbrań na obszarach zabudowanych stosowane są niekiedy tzw. bystrotoki - odcinki koryt z zabudową ciężką dna i brzegów. Przepływ jest w nich znacznie przyspieszany, co prowadzi do obniżenia poziomu wody. Ich budowa jest jednak kosztowna, powoduje zniekształcenie cech naturalnych koryt rzecznych i krajobrazu - zatem powinna być stosowana tylko w przypadkach absolutnie niezbędnych. Z oczywistych względów musi być też poprzedzona stosownymi ekspertyzami i udokumentowaniem.

Na omawianym obszarze brak jest posterunków obserwacyjnych wód podziemnych. Dotychczasowe badania koncentrowane były jedynie na użytkowych horyzontach wód podziemnych, zalegających na tym obszarze głębiej i opisanych w części dotyczącej budowy hydrogeologicznej. Mapa hydrograficzna, sporządzona dla większej części tego obszaru w 1998 r. ujawnia brak studni

kopanych ujmujących wody płytkie. Spodziewać się należy, iż regularne zwierciadło płytkich wód podziemnych powinno występować na tym obszarze przede wszystkim w obniżeniach dolinnych.

Zasoby wodne omawianego obszaru kształtowane są w warunkach dodatniego klimatycznego bilansu wodnego, co znacznie zmniejsza ryzyko ich deficytu. Kolejne uwarunkowanie stwarza fakt, iż główne rzeki miasta są zasilane z terenów sąsiadujących - górskich. Tak uwarunkowane zasoby cechują się jednak znacznie obniżoną dyspozycyjnością, ze względu na długie okresy niżówek hydrologicznych. Większość odpływu jest odprowadzana w półroczu zimowym (X-IV). Półrocze letnie charakteryzują natomiast znaczne wahania przepływu, z krótko trwającymi i relatywnie gwałtownymi wezbraniem.

W okresie 1951-1970 średnia roczna warstwa odpływu (objętość odpływu rzeczno równomiernie rozłożona na obszar zlewni i przedstawiona w postaci miąższości warstwy wody) dla zlewni Ścinawki, zamkniętej przekrojem pomiarowym w Gorzuchowie wyniosła 276,1 mm. Na półrocze zimowe (listopad - kwiecień) przypadło z tego 156,6 mm, a na półrocze letnie (maj - październik) 119,5 mm. Wielkość średniego opadu wyniosła w tym okresie dla tej zlewni 724,0 mm. Z podanych wielkości wynika, że odpływ stanowił w tym okresie 38,1% opadu, a straty parowania wyniosły 61,9% opadu. Wielkości te charakteryzują tzw. surowy bilans wodny obszaru, tzn. nie uwzględniający m.in. różnic retencji zlewniowej między początkiem i końcem okresu bilansowego. Straty na parowanie są znacznie wyższe w półroczu letnim (347,7 mm, czyli 74,4% sum opadowych) niż w zimowym (100,2 mm, czyli 39,0% sum opadowych). Miesiącami o najwyższym odpływie były kwiecień (37,3 mm warstwy odpływu) oraz marzec (36,9 mm warstwy odpływu). Najniższy odpływ rejestrowany był we wrześniu (13,5 mm) oraz w październiku (13,6 mm). Rzeki omawianego obszaru cechuje zatem najwyraźniej śnieżno-deszczowy reżim zasilania.

5.2. Biotyczne elementy środowiska.

5.2.1. Gleby i ich przydatność rolnicza.

Na obszarze miasta występują następujące kompleksy przydatności rolniczej gleb: zbożowy górski, owsiano-ziemniaczany górski, pszeniczny górski, pszeniczny dobry, trwałych użytków zielonych średnich oraz trwałych użytków zielonych słabych i bardzo słabych. Wykształcone są one w przewadze na podłożu gleb brunatnych właściwych, brunatnych wylugowanych i kwaśnych oraz gleb pseudobielicowych. Jedynie lokalnie stwierdza się występowanie mad (w dnach dolin). Większość tych gleb ukształtowała się na podłożu glin średnich pylastych, rzadziej natomiast na glinach lekkich pylastych, lessach oraz pyłach ilastych. Przeważają gleby IV klasy bonitacyjnej, natomiast gleby klas I-III rozrzucone są po całym terenie, tworząc bardziej zwarte powierzchnie w południowo-wschodniej części miasta - w okolicach Słupca.

Bardziej wartościowe kompleksy (pszenny dobry oraz pszenny górski) zajmują większe powierzchnie w południowo-wschodniej części miasta - w okolicach Słupca, a zwłaszcza na południowy wschód od niego. Kompleks trwałych użytków zielonych średnich występuje w większości den dolin.

Na większości terenów miasta przydatność rolnicza gleb jest oceniana jako niska. Jedynie w jego części południowo-wschodniej, w okolicach Słupca, jest ona wyraźnie wyższa. Na ocenę taką wpływa nie tylko jakość gleb, ale także warunki terenowe i agroklimatyczne, które stwarzają na tym terenie rozliczne utrudnienia dla rolnictwa. Wpływa to na wzrost ryzyka ekonomicznego dla gospodarstw rolnych, zwłaszcza przy tradycyjnej formie gospodarowania.

5.2.2. Flora i fauna.

Zgodnie z podziałem geobotanicznym Polski [Szafer, 1977 r.] obszar Nowej Rudy leży w prowincji Górskiej, Środkowoeuropejskiej, podprowincji Hercyńsko-Sudeckiej, dział F - Sudety, okręg A2 - Sudety Środkowe. Lasy terenów miasta należą do Nadleśnictwa Jugów (obręb Jugów oraz obręb Kłodzko). W składzie gatunkowym drzewostanu lasów przeważa świerk *Picea excelsa*, a na mniejszych powierzchniach także buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, brzoza brodawkowata *Betula verrucosa* lub sosna zwyczajna *Pinus silvestris*. Pod względem typów siedliskowych są to bory mieszane górskie, lasy mieszane górskie i lasy łąkowe. Potencjalną roślinnością naturalną są tu fragmenty kwaśnej buczyny górskiej *Luzulo nemorosae-Fagetum*, grądu środkowoeuropejskiego formy podgórskiej *Galio-Carpinetum*, podgórskiej środkowoeuropejskiej dąbrowy acidofilnej *Luzulo-Quercetum* oraz dwu zbiorowisk nadrzecznych: olszyny podgórskiej *Alnetum incanae* i łąkowego lasu wiązowego *Ficario-Ulmetum chrysosplenietosum*.

W miejscach występowania kwaśnej buczyny górskiej mamy do czynienia z lasem bukowym, z domieszką świerka pospolitego *Picea excelsa* i jawora *Acer pseudoplatanus*. Runo jest w takim lesie luźne i ubogie florystycznie. Dominują w nim śmiełek pogięty *Deschampsia flexuosa* i kosmatka gajowa *Luzula nemorosa*. Rośnie tu także niezbyt licznie borówka czarna *Vaccinium myrtillus*.

Grądy środkowoeuropejskie w formie podgórskiej są lasami z udziałem dębów: szypułkowego *Quercus robur* i bezszypułkowego *Quercus sessilis*, buków zwyczajnych *Fagus sylvatica*, lipy drobnolistnej *Tilia cordata* i niewielkiego udziału świerka pospolitego *Picea excelsa*. W dobrze rozwiniętej warstwie krzewów dominują głogi: jednoszyjkowy *Crataegus monogyna* i dwuszyjkowy *Crataegus oxyacantha*, trzmielina zwyczajna *Evonymus europaea*, śliwa tarnina *Prunus spinosa* i różne gatunki róż *Rosa sp.* Runo składa się tu z kupkówki Aschersona *Dactylis aschersoniana*, turzycy orzęsionej *Carex pilosa*, gwiazdnicy wielkokwiatowej *Stellaria holostea*, pszeńca gajowego *Melampyrum nemorosum* i przytulii leśnej *Galium silvaticum*.

Podgórska dąbrowa acidofilna jest zbudowana z dębu bezszypułkowego *Quercus sessilis*, jarzębu pospolitego *Sorbus aucuparia*, a czasem sosny zwyczajnej *Pinus silvestris* i świerka pospolitego *Picea excelsa*. Warstwę krzewów tworzą: będąca pod ochroną kruszyna pospolita *Frangula alnus*, leszczyna pospolita *Corylus avellana* i czasami janowiec barwierski *Genista tinctoria*. Wkraczają w to zbiorowisko także różne gatunki jeżyn *Rubus sp.* Runo jest w tych zbiorowiskach bogate, a gatunkiem charakterystycznym jest kosmatka gajowa *Luzula nemorosa*. Występują tu także gatunki przechodzące z buczyn *Fagetalia* (np. wilczomlec migałolistny *Euphorbia amygdaloides*) lub z ciepłolubnych dąbrów (np. gorysz siny *Peucedanum cervaria*).

Wzdłuż rzek występują olszyny podgórskie. Panuje w nich olsza szara *Alnus incana* z domieszką świerka pospolitego *Picea excelsa*, wierzby kruchej *Salix fragilis*, a czasem jesionu wyniosłego *Fraxinus excelsior* i jaworu *Acer pseudoplatanus*. Runo jest tu bujne i ma charakter ziołoroślowy. Rosną tu: bodziszek leśny *Geranium silvaticum*, pierwiosnka wyniosła *Primula elatior*, zerwa kłosowa *Phyteuma spicatum*, a czasem rutewka orlikolistna *Thalictrum aquilegifolium*.

Nieliczne naturalne zbiorowiska łąkowe są zbudowane przede wszystkim z zespołów *Molinio-Arrhenatheretea*. Obszary pól uprawnych w większości zajmują zbiorowiska typu *Aethusa-Galeopsietum*. Przeważają w nich: przytulia czepna *Galium aparine*, gorczyca polna *Sinapis arvensis* i poziewnik szorstki *Galeopsis tetrahit*.

Wśród leśnych gatunków roślin stwierdzono występowanie wężymordu niskiego *Scorzonera humilis* (gatunek rzadki) i pomocnika baldaszkowego *Chimophila umbellata* (chroniony). Z gatunków rzadkich występuje tu także goryczka orzęsiona *Gentiana ciliata*. Z elementów eurosyberyjskich flory na rozpatrywanym obszarze występuje goździk pyszny *Dianthus superbus* (chroniony) i marzanka wonna *Asperula odorata* (ochrona częściowa). Wśród elementów środkowoeuropejskich wyróżnić można gwiazdnicę wielkokwiatową *Stellaria holostea*, turzycę zwisłą *Carex pendula* oraz żywiec cebulkowy *Dentaria bulbifera*. Z elementów atlantyckich występuje tu tojeść gajowa *Lysimachia nemorum*, a z elementów subpontyjskich - ostrożeń siwy *Cirsium canum*. Omawiany obszar znajduje się na skraju północno-wschodniej granicy występowania rzeżuchy trójlistkowej *Cardamine trifolia*.

Z większych zwierząt odnotowuje się występowanie sarny *Capreolus capreolus*, lisa *Vulpes vulpes*, łasicy, kuny, rysia i zająca szaraka. Populacja zająca szaraka *Lepus europaeus* wyginęła po powodzi 1997 roku. Obszar miasta leży w zasięgu występowania jeża zachodniego *Erinaceus europaeus*. W wyżej położonych miejscach spotykana może być ryjówka górską *Sorex alpinus*. Na obszarze Nowej Rudy występują także ssaki udomowione, niekiedy wtórnie dziedziczące - przede wszystkim psy i koty.

Miasto leży w granicach zasięgu występowania traszki górskiej *Triturus alpestris*. Żmija zygzakowata *Vipera berus* występowała tu na zwartych terenach na początku XX wieku, natomiast obecnie nie występuje licznie. Obszar ten leży w pobliżu dolnej granicy zasięgu łęgówisk orzechówki

Nucifraga caryocatactes oraz pluszcza *Cinclus cinclus*. Miasto leży w obszarze występowania rzadkiego gatunku pająka *Hilaira excisa*. Stwierdzono tu także występowanie środkowoeuropejskiego, górskiego (alpejskiego) gatunku kosarza *Leiobunum limbatum*. W okresie powojennym odnotowywane było występowanie ryjkowca (chrząszcz) *Liparus germanus*. Z górskich gatunków motyli na omawianym obszarze występuje *Erebia ligea*. Reliktem epoki glacialnej jest występujący tu motyl *Eriopygodes imbecilla*.

5.3. Stan środowiska i źródła zagrożeń.

5.3.1. Powietrze atmosferyczne.

W roku 2003 średnie roczne stężenie SO₂ przy ul. Piłsudskiego wynosiło 21,3 µg/m³; w sezonie grzewczym średnio 39,0 µg/m³, a w sezonie pozagrzewczym 6,1 µg/m³. Normy nie były przekroczone. Stężenia 24-h SO₂ osiągnęły wielkość maksymalną 184 µg/m³, co przekraczało wielkość dopuszczalną o 34 µg/m³. Zarejestrowano jednak tylko jeden taki przypadek w badanym roku. Stężenia 1-h nie były mierzone. Pomiary pasywne stężenia SO₂ w Rynku wykazały średnie roczne stężenie 29,8 µg/m³, średnie stężenie w sezonie grzewczym 46,0 µg/m³, a w pozagrzewczym 10,4 µg/m³. Przy ul. Fredry średnie roczne stężenie SO₂ wyniosło 22,7 µg/m³; w sezonie grzewczym 38,2 µg/m³, a w pozagrzewczym 9,8 µg/m³.

Średnie roczne stężenie NO₂ wyniosło w stałej stacji przy ul. Piłsudskiego 39,6 µg/m³ (99% normy), w sezonie grzewczym średnio 57,1 µg/m³, a w sezonie pozagrzewczym 24,2 µg/m³. Normy nie były przekroczone. Pomiary pasywne stężenia NO₂ w Rynku wykazały średnie roczne stężenie 29,3 µg/m³ (73% normy), średnie stężenie w sezonie grzewczym 36,7 µg/m³, a w pozagrzewczym 20,4 µg/m³. Przy ul. Fredry średnie roczne stężenie NO₂ wyniosło 28,1 µg/m³ (70% normy), w sezonie grzewczym 37,4 µg/m³, a w pozagrzewczym 20,3 µg/m³.

Pył zawieszony PM₁₀ mierzony był w punkcie przy ul. Piłsudskiego metodą reflektometryczną BS. Uzyskane nią wyniki jedynie w przybliżeniu mogą być odnoszone do normatywów (poprzez zastosowanie współczynnika korekcyjnego). Określają jedynie wielkości potencjalne, a nie rzeczywiste. Dla średniej rocznej uzyskano w ten sposób oszacowanie PM₁₀ w wysokości 44,6 µg/m³, co stanowi 112% normy – a więc została ona przekroczona. W sezonie grzewczym stężenie PM₁₀ wyniosło średnio 75,4 µg/m³, a w pozagrzewczym 17,1 µg/m³. Normy zostały także przekroczone dla pierwszego maksimum stężeń 24-h (164,0 µg/m³) oraz dla 36. maksimum stężeń 24-h (52,5 µg/m³). Jednocześnie przekroczona została norma ilości przypadków przekroczenia dopuszczalnych stężeń 24-h, przypadków takich było bowiem 37 (dopuszczalne jest 35 przypadków). Ze względu na niepełną serię pomiarową, przypadków takich mogłoby być potencjalnie więcej.

Przedstawiony powyżej stan zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego odzwierciedla warunki panujące na terenach zurbanizowanych. Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza są:

- ogrzewnictwo komunalne i indywidualne (szczególny wzrost oddziaływania w sezonie grzewczym),
- komunikacja samochodowa (lokalnie),
- emisja wtórna, powodowana reakcjami zachodzącymi w atmosferze.

Pomimo rozbudowy infrastruktury przesyłowej gazu, w Nowej Rudzie nadal w użyciu są dla celów grzewczych i gospodarczych systemy tradycyjne, oparte na piecach opalanych głównie węglem. Dalszy rozwój wykorzystania gazu jako paliwa w gospodarstwach domowych będzie zapewne zależny od relacji pomiędzy cenami poszczególnych nośników energii oraz zmian poziomu zamożności mieszkańców. To samo można powiedzieć o energii elektrycznej, jako czystym ekologicznie (lokalnie) nośniku energii. Ruch komunikacyjny w Nowej Rudzie nie ma na razie takiej skali natężenia, jak w dużych ośrodkach miejskich; należy się jednak liczyć z jego sukcesywnym wzrostem.

Ze względu na specyfikę rzeźby i topoklimatu terenu Nowej Rudy, istnieje tu znaczne zagrożenie występowania inwersji termicznych w niższej warstwie troposfery. Skutkiem tego może w sprzyjających okolicznościach dochodzić do kumulacji zanieczyszczeń powietrza, ze względu na niemożność ich rozproszenia. Regionalne inwersje termiczne są zjawiskiem częstym w całej Kotlinie Kłodzkiej. W Nowej Rudzie nakładają się na nie inwersje lokalne, obejmujące wszelkie obniżenia śródgórskie. Dla stanu atmosfery są one szczególnie groźne zimą – w sezonie grzewczym.

Pewne oddziaływanie na atmosferę wykazują zwałowiska odpadów górniczych byłej Kopalni Węgla Kamiennego „Nowa Ruda”. Związane jest to z aktywnością termiczną zwałowisk, w obrębie których trwa proces utleniania siarczków i wypalania resztek domieszek węgla. Eliminacja tego zjawiska nie wydaje się możliwa bez całkowitego usunięcia i utylizacji zwałowanych odpadów górniczych. Procesy te z biegiem czasu samoistnie będą zanikać.

5.3.2. Klimat akustyczny.

Wśród obiektów stwarzających potencjalne zagrożenie hałasem wymienić można w szczególności zakłady wydobywania i obróbki kamienia budowlanego. Zlokalizowane są one jednak w pewnej odległości od głównych obszarów zabudowy miasta i przez to nie powinny stwarzać szczególnych uciążliwości. Wzmagają natomiast w pewnym stopniu ruch pojazdów ciężkich. W ogólnej statystyce WIOŚ dotyczącej uciążliwości akustycznej w województwie największy odsetek obejmują zakłady rzemieślnicze. Dotyczy to również miasta Nowa Ruda.

Poziom hałas komunikacyjny nie był w ostatnich latach monitorowany na terenie Nowej Rudy przez służby ochrony środowiska. Można zatem jedynie w stopniu ogólnym ocenić rozmiary zagrożenia tego rodzaju hałasem. Cechuje się on szczególną uciążliwością w przypadku, gdy główne trasy komunikacyjne przebiegają wśród zwartej zabudowy mieszkalnej. Główne szlaki komunikacyjne Nowej Rudy, którymi są drogi wojewódzkie, przez taką zabudowę bieżą. Wskutek tego ruch komunikacyjny może stwarzać w Nowej Rudzie uciążliwości niewspółmierne do jego natężenia.

W warunkach terenów górskich możliwości prowadzenia tras komunikacyjnych są niezmiernie ograniczone. W zasadzie cała niemal aktywność inwestycyjna (poza np. skalnictwem oraz turystyką) i osadnicza skupia się w obrębie ciasnej przestrzeni den dolin i obniżeń śródgórskich. Dlatego uniknięcie przeciążenia hałasem komunikacyjnym w przyszłości będzie w Nowej Rudzie niezmiernie trudne. Szczególnie, gdyby doszło do istotnego wzrostu ruchu pojazdów ciężkich.

5.3.3. Wody powierzchniowe.

Stan jakości wód powierzchniowych Nowej Rudy nie był w ostatnich latach monitorowany, poza wodą potoku zasilającego staw hodowlany poniżej składowiska odpadów komunalnych. Ciek ten wykazywał w okresie wiosny 2003 r. podwyższoną zawartość azotu azotynowego, manganu, potasu i sodu, a także zwiększoną twardość ogólną i przewodnictwo właściwe. W sezonie jesiennym stwierdzono tam podwyższony poziom potasu, sodu, chlorków, siarczanów oraz podwyższoną przewodność właściwą. Woda zatem jest teraz częściowo zanieczyszczona, ale z wyraźną zmiennością uzależnioną sezonowo. Pozostałe ciekły na rozpatrywanym obszarze nie były badane. Wskutek tego jakość wody cieków powierzchniowych Nowej Rudy nie jest znana i można jedynie w stopniu ogólnym ocenić rozmiary zagrożeń.

Większość ścieków z Nowej Rudy odprowadzana jest kolektorem na oczyszczalnię w Ścinawce Dolnej. Oczyszczalnia ta jest typu mechaniczno-biologicznego, z podwyższonym stopniem usuwania biogenów. Obiekt ten nie zagraża czystości cieków płynących przez Nową Rudę. Zagrożeniem dla jakości wody Włodzicy i innych cieków tranzytowo przepływających przez miasto jest natomiast osadnictwo w ich wyższym biegu. Włodzica wypływa w miejscowości Świerki, następnie płynie przez Ludwikowice Kłodzkie, po czym wpływa na obszar miasta Nowa Ruda. Otrzymuje ponadto dopływy przepływające przez takie miejscowości, jak Jugów, Sowina, Miłków, Przygórze, Wolibórz.

Jak wcześniej już zostało opisane, Włodzica jest ciekim górskim, z wysoką frekwencją przepływów niskich. Wraz ze swymi dopływami po Nową Rudę jest ciekim źródłiskowym. Woda takich cieków powinna być zatem szczególnie chroniona przed zanieczyszczeniem, co wynika z

postulatów ekologicznych i gospodarczo-wodnych. Odbiornikiem wód Włodzicy jest Ścinawka. Rzeka ta wykazuje wysokie obciążenie biogenami, jako rezultat przyjmowania ścieków nieoczyszczonych lub niedostatecznie oczyszczonych.

5.3.4. Wody podziemne.

Poza sąsiedztwem składowiska odpadów komunalnych, jakość wód podziemnych na obszarze miasta nie jest monitorowana ani przez WIOŚ, ani przez PIG. W sąsiedztwie składowiska odpadów komunalnych zlokalizowane zostały 4 piezometry PA oraz P1, P2 i P3) – zgodnie z przewidywanym kierunkiem spływu wód podziemnych z terenu składowiska. W 2003 r. jakość wody w piezometrze PA wskazywała na II-III klasę czystości (wody średniej i niskiej jakości). Zawartość azotu amonowego oraz barwa wody w okresie wiosennym nie odpowiadała klasyfikacji.

Jakość wody w piezometrze P1 w okresie wiosennym mieściła się w III klasie (wody niskiej jakości) – ze względu na zawartość azotynów, manganu oraz przewodnictwo właściwe. W okresie jesiennym jakość wody się poprawiła do II klasy w zakresie parametrów: barwa, przewodnictwo właściwe, twardość ogólna, utlenialność, fosforany i magnez. Nadal w III klasie mieściły się parametry: azot amonowy i mangan.

Jakość wody w piezometrze P2 w okresie wiosennym lokowana była w III klasie, ze względu na parametry: azot amonowy i azotyny. Zawartość manganu i żelaza, a także barwa – nie odpowiadały klasyfikacji. W okresie jesiennym jakość wody się poprawiła do klasy Ib (wysokiej jakości) – za wyjątkiem manganu, odpowiadającego III klasie.

Jakość wody w piezometrze P3 w okresie wiosennym lokowana była w II klasie, ze względu na parametry: zawartość żelaza, barwa, przewodnictwo właściwe i utlenialność. Zawartość manganu odpowiadała III klasie. W okresie jesiennym jakość wody się poprawiła do klasy Ib (wysokiej jakości). Przewodność właściwa i zawartość manganu odpowiadały II klasie.

Wyniki te wskazują na stopniowe przenikanie do wód podziemnych zanieczyszczeń ze strefy składowania odpadów.

Wody podziemne pierwszego horyzontu (tam, gdzie występują – a zatem głównie w obniżeniach terenu) prawdopodobnie w strefach objętych zabudową cechują się pogorszonymi charakterystykami jakościowymi. Jest to zjawisko powszechnie odnotowywane nie tylko w miastach, ale także w obrębie zabudowy wiejskiej.

Wody wgłębne były badane jedynie w związku z prowadzoną wcześniej eksploatacją górnictwem złóż węgla. Cechy jakościowe wód wgłębnych mogą być oszacowane na podstawie analiz składu chemicznego wód kopalnianych. W rejonie zlikwidowanych wyrobisk pola „Piast” zawierały one 2340-4936 mg/l substancji rozpuszczonych i cechowały się wysoką twardością. Posiadały odczyn słabo zasadowy i wykazywały silną agresywność siarczanową w stosunku do

betonu. Stężenie naturalnych izotopów promieniotwórczych nie przekraczało $1,0 \text{ kBq/m}^3$, tzn. dla izotopu ^{236}Ra wahało się od 0,01 do 0,02 kBq/m^3 . Zgodnie z przepisami, wody takie wymagały kontroli raz na 4 lata. Według klasyfikacji jakościowej wód kopalnianych, zaliczano je do przemysłowych wód technologicznych klasy II A2.

5.3.5. Gleby.

Zgodnie z istniejącym rozpoznaniem geochemicznym, gleby obszaru miasta wykazują podwyższoną zawartość niektórych metali. Należy do nich: bar (100-200 ppm; ppm = mg/kg; w glebach Polski charakterystycznymi są zawartości poniżej 50 ppm), kobalt (5-10 ppm, przeciętnie w glebach Polski poniżej 5 ppm), chrom (10-20 ppm; większość gleb terenu Polski ma poniżej 5 ppm), miedź (20-40 ppm; przeciętnie w glebach Polski poniżej 10 ppm), żelazo (1-2 ppm; większość gleb Polski ma poniżej 0,5 ppm), mangan (500-1000 ppm; większość gleb Polski ma poniżej 250 ppm), nikiel (10-20 ppm; większość gleb Polski ma poniżej 10 ppm), ołów (25-50 ppm; większość gleb Polski ma poniżej 25 ppm), cynk (50-100 ppm; większość gleb Polski ma poniżej 50 ppm). Pomimo podwyższonej zawartości tych elementów nie stwarza to ograniczeń dla zagospodarowania. Wskazać należy, że wyższe od podanych stężenia metali mogą występować w bliskim sąsiedztwie składowisk odpadów górniczych. Dlatego przed podjęciem decyzji o obejmowaniu takich terenów zainwestowaniem stawiającym wysokie wymagania jakości gleb lub gruntów – należy wykonać tam rozpoznanie szczegółowe.

Nie wykryto na rozpatrywanych terenach istotnych ilości emisji radionuklidów wyemitowanych do atmosfery podczas katastrofy w Czarnobylu ($^{137}\text{Cs} + ^{134}\text{Cs}$ 3-8 kBq/m^2 ; 90% powierzchni kraju wykazuje zawartość 0,1-8 kBq/m^2 ; tereny w istotnym stopniu zanieczyszczone wykazują nawet do 96 kBq/m^2 – np. rejon Nysy). Na obszarze tym występują jednak z przyczyn naturalnych wysokie zawartości potasu ^{40}K (1,25-1,50%; przeciętna zawartość w przyrodzie wynosi 0,0119%), toru (6-8 ppm; średnia koncentracja w Polsce wynosi 2,2 ppm), a dawka promieniowania gamma osiąga 60-70 nGy/h (średnia dla Polski 30,9 nGy/h). Nie stwarza to jednak istotnych zagrożeń dla mieszkańców, tereny te są uznawane za bezpieczne radiometrycznie.

Stwierdzone podwyższone zawartości niektórych elementów, w tym radionuklidów, jest spowodowane przede wszystkim występowaniem anomalii geochemicznych podłoża. Anomalie licznych takich elementów obejmują większość terenów sudeckich. Niemniej jednak mieć trzeba na względzie, że obszar ten podlegał oddziaływaniu przemysłu i w pewnej części podane stężenia mogą być tego efektem, nałożonym na tło naturalne. W szczególności wskazać należy, że liczne z tych elementów występują w wysokich lub bardzo wysokich stężeniach w pyłach emitowanych po spalaniu węgla.

5.3.6. Zagrożenia dla fauny i flory.

Obszar miasta nie zawiera szczególnie cennych elementów biosfery. Do niedawna były to tereny poddane znacznie większej presji człowieka, niż obecnie (np. działalność zlikwidowanych zakładów górnictwa węglowego). Dające się zidentyfikować lub przewidzieć zagrożenia mają tu charakter typowy dla obszarów miejskich terenów górskich. Procesy urbanizacji z konieczności zmieniają tereny będące wcześniej siedliskiem dzikiej fauny i flory. Miejsce flory dzikiej lub półnaturalnej zajmują tereny zieleni urządzonej, które prawidłowo kształtowane stają się miejscem bytowania fauny nawykłej do sąsiedztwa człowieka. O ile zatem prawidłowo będą kształtowane miejskie tereny zielone, z odpowiednim ich udziałem w przestrzeni miejskiej, a także dbać się będzie o możliwie dobry stan środowiska wodnego – to szczególne zagrożenia dla biosfery nie powinny wystąpić.

Natomiast sam rozwój przestrzeni miejskiej stwarza zagrożenia dla więzi ekologicznej z terenami sąsiednimi lub pomiędzy nimi. Utrzymywanie i zakładanie nowych ciągów terenów zielonych w strefach nadrzecznych może w pewnym stopniu zagrożenia te zmniejszyć. Podobnie pozytywnie mogą oddziaływać zwarte przestrzenie zieleni leśnej lub parkowej w obrębie terenów nie nadających się na intensywne zagospodarowanie.

5.3.7. Zagrożenia awariami.

Aktualnie największe prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych oddziaływań tego rodzaju jest związane z ciągami najważniejszych szlaków komunikacyjnych. Zagrożenia te w szczególności obejmują możliwość wycieku ropopochodnych lub innych substancji szkodliwych dla środowiska lub ludzi. Zagrożenia te dotyczą przede wszystkim wód płynących, co jest spowodowane przebiegiem długich odcinków tras komunikacyjnych miasta wzdłuż cieków.

5.4. Istniejące i planowane formy ochrony przyrody.

Większa część lasów terenu miasta jest chroniona, należąc do kategorii lasów wodochronnych lub lasów w granicach miasta. W lasach tego rodzaju ograniczona jest gospodarka leśna - m.in. poprzez wykluczenie zrębów zupełnych. W obrębie Jugów Nadleśnictwa "Jugów" wodochronnymi są lasy w oddziałach: 155, 161, 162, 163 i 178. W obrębie Kłodzko tegoż Nadleśnictwa wodochronnymi są lasy w oddziałach: 55 i 57. Do kategorii lasów w granicach miasta zaliczono w obrębie Jugów lasy w oddziałach: 182, 185, 186, 187, 194 i 195. W obrębie Kłodzko do lasów w granicach miasta zaliczono oddziały leśne: 58, 62, 63, 64, 65 i 66. Funkcji ochronnych nie pełnią jedynie lasy w oddziałach 6k, 7k i 8k.

Na obszarze miasta brak jest chronionych terenów i obiektów przyrodniczych ustanowionych na mocy ustawy o ochronie przyrody. Dotychczas udokumentowano występowanie

w granicach miasta kilkudziesięciu okazałych, osiagających wymiary pomnikowe, lub ciekawych florystycznie drzew. Ze względu na duże znaczenie eksploatacji kopalin w dotychczasowym i przyszłym rozwoju miasta, wydaje się celowym wykonanie w najbliższej przyszłości dokumentacji walorów przyrodniczych i kulturowych obiektów pogórnicych oraz występujących w nich skał. Możliwe wydaje się także utworzenie ekspozycji geologicznej skał występujących, eksploatowanych i przetwarzanych na terenie miasta. W Inwentaryzacji przyrodniczej miasta zaproponowano objęcie ochroną w formie stanowiska dokumentacyjnego odsłonięcie permskich piaskowców czerwonego spagowca w nieczynnym kamieniołomie na zboczach Góry Wszystkich Świętych. W przywołanej Inwentaryzacji wskazano trzy niewielkie obszary, które – ze względu na swoje walory przyrodnicze – można by objąć ochroną jako użytki ekologiczne:

- użytek ekologiczny „Jawornik” obejmujący dwa stawy przy drodze (w kierunku ul. Rolnej), zasilane wodą z pobliskiego strumienia; miejsce rozrodu płazów,
- użytek ekologiczny „Góra Bogusza”, w miejscu przepływu strumienia (północne zbocze – w kierunku ul. Gen. Andersa); miejsce występowania salamandry plamistej,
- użytek ekologiczny „Zielona Dolina” obejmujący rozległą dolinę w pobliżu ogrodów działkowych; miejsce z dwoma zbiornikami retencyjnymi, gdzie godują płazy, w tym rzekotka drzewna.

Ponadto – za użytki ekologiczne – zaproponowano uznać siedliska nietoperzy znajdujące się:

- na strychu i w wieży kościoła p.w. Św. Anny (gacek brunatny; kolonia rozrodcza 30-40 osobników),
- na strychu i w wieży kościoła p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego (gacek brunatny; kolonia rozrodcza 20-30 osobników),
- na strychu i w wieży kościoła p.w. Św. Katarzyny w Słupcu (nocek duży; kolonia rozrodcza 20-25 osobników).

5.5. Uwarunkowania wynikające z charakteru i stanu środowiska przyrodniczego.

1. Budowa geologiczna stanowi ważny walor gospodarczy obszaru miasta. W podłożu występują bogate złoża kopalin, w tym także rzadkich w regionie dolnośląskim (gabra, diabazy, piaskowce, argility). Część złóż to zasoby wyłącznie pozabilansowe (węgiel kamienny).
2. Na obszarze miasta stwierdzono występowanie wód mineralnych. W Zdrojowisku występują rzadko spotykane wody typu siarczanowo-sodowo-wapniowego, zawierające

CO₂ (szczawy glauberskie), a w okolicach Słupca - podobne wody, nie zawierające CO₂. Wody te stwarzają możliwości rozwoju funkcji uzdrowiskowych w Nowej Rudzie.

3. Stosunki hydrogeologiczne zostały na znacznej części terenu miasta zaburzone, wskutek eksploatacji kopalni (głównie węgla kamiennego); pozostały po niej wyrobiska podziemne oraz strefy naruszone eksploatacją i jej skutki (lokalny wzrost spękania górotworu). Zmianie uległy zatem warunki krążenia wód podziemnych oraz ich retencjonowania.
4. Miasto położone jest w terenie silnie urzeźbionym, posiadającym lokalnie znaczne deniwelacje. Przestrzeń nadająca się pod zabudowę jest wskutek tego ograniczona. Występują też zagrożenia erozyjne i osuwiskami, na stromych zboczach lub na składowiskach mas ziemnych i skalnych oraz wyrobiskach poeksploatacyjnych. Zagrożenia osuwiskami nie zostały jednak na obszarze miasta Nowa Ruda zidentyfikowane i określone.
5. Oprócz naturalnie uwarunkowanej rzeźby terenu, także zwałowiska odpadów kopalnianych stanowią istotny element krajobrazu części miasta.
6. Pomimo znacznego przekształcenia środowiska przyrodniczego przez człowieka, obszar miasta nadal posiada znaczne walory przyrodnicze i krajobrazowe, które mogą być wykorzystane w rozwoju turystycznych funkcji miasta.
7. Na topoklimat miasta zasadniczy wpływ wywiera rzeźba terenu. Przejawia się to m.in. w okresowym występowaniu inwersji termicznych w obniżeniach dolinnych, uzależnieniu kierunków wiatru od przebiegu osi dolin oraz wpływie ekspozycji zboczy na lokalne warunki usłonecznienia.
8. Cieki przepływające przez obszar miasta są dość liczne i mają charakter potoków górskich. Większość z nich ma swoje źródła poza obszarem miasta.
9. Reżim hydrologiczny cieków można ocenić jako niekorzystny z punktu widzenia potrzeb gospodarki wodno-ściekowej (duża zmienność krótkookresowa przepływów).

10. Zagrożenie powodziowe terenu miasta jest nieznaczne. Jedynie ekstremalnie wysokie wezbrania, cechujące się niskim prawdopodobieństwem wystąpienia, mogą powodować szkody materialne na bardzo ograniczonych powierzchniach (charakter górski powodzi).
11. Zasoby wodne terenu miasta należy ocenić jako obniżone wskutek niskiej dyspozycyjności zasobów wód powierzchniowych, ich zanieczyszczenia oraz niskiej retencyjności podłoża. Zasoby użytkowych wód podziemnych powinny w przyszłości ulec zwiększeniu po ustabilizowaniu się zwierciadła wody w zalewanych wyrobiskach kopalnianych.
12. Wody powierzchniowe terenu miasta znajdują się pod wpływem licznych, rozproszonych zrzutów ścieków bytowo-gospodarczych z terenu miasta oraz z części przyległych terenów wiejskich. Stan czystości tych wód nie jest monitorowany.
13. W południowo-wschodniej części miasta występują zwarte powierzchnie gleb o większej przydatności na cele rolnicze. W pozostałej, przeważającej części przestrzeni rolniczej miasta występują one na dość licznych, ale niewielkich powierzchniach. Ogólne walory produkcyjne przestrzeni rolniczej miasta są niskie.
14. Na obszarze miasta stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych stężeń SO_2 oraz średniodobowej imisji pyłu drobnego (Rynek); dotyczy to w szczególności półrocza chłodnego (sezonu grzewczego). Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest zatem gospodarka ciepła, a w szczególności przestarzałe jej systemy.
15. Na terenie miasta zgromadzona została znaczna ilość odpadów kopalnianych. Część zwałowisk uległa rekultywacji, część podlega jej aktualnie, a część zawartych w nich odpadów jest utylizowana. Na terenie miasta znajduje się także wysypisko odpadów komunalnych.
16. Zagrożenia awariami związane są przede wszystkim z transportem paliw (zaopatrzenie stacji benzynowych).
17. Na terenie miasta brak jest obiektów przyrodniczych prawnie chronionych. Występują natomiast lasy ochronne. Można też rozważyć utworzenie stanowiska dokumentacyjnego obejmującego odsłonięcie permskich piaskowców w nieczynnym

kamieniołomie na zboczach Góry Wszystkich Świętych oraz użytków ekologicznych opisanych w rozdz. 5.4 – „Jawornik”, „Góra Bogusza”, „Zielona Dolina”.

6. ŚRODOWISKO KULTUROWE.

6.1. Uwarunkowania historyczne.

Początki osadnictwa na terenie dzisiejszej Nowej Rudy były dość późne, bo miały miejsce dopiero w połowie XIII wieku i wiązały się z kolonizacją sudeckiej puszczy, na pograniczu pomiędzy Księstwem Śląskim i Hrabstwem Kłodzkim. Pierwotnym układem osadniczym była tu prawdopodobnie wieś typu ulicówki, przekształconej później w osadę targową. Nie zachowały się ślady tych form osadnictwa. Dalsza transformacja układu osadniczego doprowadziła do powstania miasta - z rynkiem, jako centralnym elementem tego średniowiecznego układu.

Pierwsza pisana wzmianka o Nowej Rudzie pochodzi z 1337 roku i zawiera informacje o ówczesnym kościele parafialnym. W okresie 1347-1352 tereny te były własnością Hannusa Wusthuba. Następnie właścicielem była pochodząca z Saksonii rodzina von Dohnynów. Przywileje, wydane przez tych właścicieli, przyczyniły się do rozkwitu tkactwa chałupniczego i rzemiosła. Podstawą rozwoju gospodarczego osady była jednak eksploatacja miejscowych złóż rudy żelaza. W połowie XIV wieku Nowa Ruda otrzymała prawa miejskie - przede wszystkim jako osada targowa. W 1368 roku stała się siedzibą sądu rejonowego. Od 1428 roku, po śmierci ostatniego piastowskiego władcy Księstwa Kłodzkiego, Nowa Ruda dostaje się pod panowanie Czech. W 1472 roku zmienia właściciela, którym została rodzina Stillfriedów.

W latach 1427-1429 osada zostaje zniszczona przez husytów. W związku z tym, że ze względu na szczególną konfigurację terenu nie posiadała murów obronnych, stawała się łatwym łupem najeźdźców. Po wojnach husyckich układ przestrzenny miasta został rozbudowany w kierunku południowym, ku Wzgórzu Zamkowemu, tworząc Górne Miasto o dość regularnym układzie z rynkiem i wychodzącymi z niego czterema ulicami. Jednak dopiero po połowie XVI w., gdy rozpoczęło się rzeczywiste zasiedlenie Górnego Miasta, stało się ono nowym, funkcjonalnym centrum. Przy Górnym Mieście w kierunku północnym zaczęło rozwijać się przedmieście. W XVI w. wykształciły się po południowej i południowo-zachodniej stronie koryta Włodzicy dzielnice: Górna, Mariacka, Stawowa czy Przy Młynie. Na wschód od nich powstała tzw. Długa Dzielnica, przedzielona korytem Woliborki. Zasiedlono również, położone poza przedmieściami, tereny położonych w Dolinie Woliborki czy u podnóży stoków Góry Ruda, wzgórza Hopfenberg oraz Góry Św. Anny. W wyniku tak postępującego rozwoju już w pierwszej połowie XVII w. Nowa Ruda była, jak na ówczesne warunki, stosunkowo dużym ośrodkiem.

Kolejnych, po wojnach husyckich, wielkich zniszczeń dokonała wojna trzydziestoletnia (1618-1648), z których miasto długo nie mogło powrócić do stanu pierwotnego. W XVI wieku następuje wyczerpanie się rud żelaza, a podstawą bytu miasta staje się chałupnictwo tkackie - płóciennicze i sukiennicze. W późniejszym rozwoju do warsztatów tkackich trafia bawełna, która częściowo wypiera

węlnę (z warsztatów sukienniczych) oraz len (z warsztatów płócienniczych). Tkactwo chałupnicze intensywnie rozwijało się także w pobliskiej wsi Słupiec, która jako typowa sudecka "łańcuchówka" rozwinęła się wzdłuż potoku Dzik.

Blokada kontynentalna w okresie napoleońskim doprowadziła do bankructwa wiele firm noworudzkich, a połowa mieszkańców miasta zmuszona była do podejmowania pracy najemnej. W czasie wojny francusko-pruskiej (1807 r.) wojska napoleońskie dwukrotnie grabiły miasto. Dopiero na początku lat 40. następuje pewna poprawa bytu mieszkańców, zatrudnionych przy budowie dróg oraz linii kolejowej Wałbrzych - Kłodzko, którą uruchomiono w 1880 roku. Inwestycja ta znacząco wpłynęła na wygląd miasta. Umiejscowiona na nasypie kolejowym rozdzieliła centrum miasta od jego południowego przedmieścia rozlokowanego na stokach Góry Św. Anny. Budowa linii kolejowej i dworca spowodowała konieczność przebudowy niektórych ulic, jak i budowę wiaduktu kolejowego nad doliną Woliborki, który stał się efektownym elementem krajobrazu miasta.

W XIX wieku rozwija się przemysł włókienniczy, zainicjowany miejscowym tkactwem. Na to samo stulecie przypada również rozwój górnictwa węglowego, które później stało się wiodącą funkcją miasta i podstawą jego gospodarki. W latach 80. było już w okolicy sześć kopalń węgla, należących do hr. Magnusa, właściciela Nowej Rudy. Magnusowie stali się właścicielami miasta na początku XIX wieku i pozostali nimi aż do 1945 roku.

W 1884 roku miasto padło ofiarą wielkiego pożaru, który niemal całkowicie zniszczył śródmieście. Utraciło ono wówczas swoją pierwotną zabudowę. Klęski żywiołowe, zwłaszcza pożary (m.in. także w 1656 r.), były - obok wojen - częstą przyczyną zniszczenia miasta. Oszczędziła miasto natomiast I wojna światowa. Sudety znajdowały się bowiem poza głównym teatrem działań wojennych. Po I wojnie światowej wzrosły potrzeby mieszkaniowe Nowej Rudy, wynikające z napływu ludności, wiążącego się głównie z rozwijającym się górnictwem węglowym. Pierwsze z powstałych wówczas osiedli mieszkaniowych zostało zbudowane na stoku Góry Ruda dla pracowników fabryki włókienniczej. Powstawały małe osiedla, wypełniające istniejącą zabudowę, jak i większe, tworząc nowe, zaplanowane układy zabudowy. Do nich można zaliczyć powstałe nieopodal wzniesienia Hopfenberg i na południe od Górnego Miasta osiedla, o zbliżonym do siebie układzie urbanistyczne, powiązane wspólnymi ulicami. Oprócz osiedli mieszkaniowych dla potrzeb mieszkańców na północny-zachód od Górnego Miasta wyznaczano tereny rekreacyjne i sportowe. W tym okresie nastąpiło również powiększenie Nowej Rudy o wioski Zacisze i Kolno.

Lata międzywojenne, to szczególnie trudny okres dla Nowej Rudy - podobnie zresztą, jak dla całej Rzeszy. Niemcy bowiem po przegranej wojnie bardzo dotkliwie odczuli światowy kryzys gospodarczy. Szalała inflacja, bezrobocie i głód - szczególnie w latach 1930-33. Pomimo tego społeczność noworudzka czynnie uczestniczyła w życiu politycznym i w wyborach do parlamentu. Przeważała orientacja katolickiej partii "Centrum". W 1933 roku nastąpiła zmiana władz miejskich, a

w 1937 roku uroczyste obchodzono 600-lecie miasta. Wychodziły aż cztery lokalne gazety. Świadczy to o wysokim zintegrowaniu z miastem lokalnej społeczności oraz - pomimo powszechnej biedy - o jej aktywności politycznej, samorządowej i kulturalnej.

Druga wojna światowa, podobnie jak pierwsza, także oszczędziła miasto. Przejęcie miasta odbyło się bowiem bez walki. Wkrótce po tym rozpoczyna się bezprecedensowy proces wymiany populacji niemieckiej na polską. Osadnicy polscy zjawiają się w Nowej Rudzie już w czerwcu 1945 roku. Pierwszym polskim burmistrzem zostaje Edward Miernik. Oprócz zmiany przynależności państwowej i drastycznej zmiany stosunków etnicznych, następuje też wkrótce (po 1948 r.) radykalna zmiana ustroju społeczno-politycznego. Miała ona szczególnie wpływ także na przemiany oblicza gospodarczego miasta, które odziedziczyło nie zniszczony wojną, solidny majątek trwały - przemysłowy i górniczy. W wyniku realizacji polityki koncentracji produkcji, następował dalszy, dynamiczny rozwój przemysłu, a jeszcze bardziej górnictwa. Upadło natomiast drobne rzemiosło oraz usługi - aktywności gospodarcze, które przed wojną odgrywały dużą rolę w bazie ekonomicznej miasta. Modernizacja przemysłu dotyczyła głównie wymiany parku maszynowego. W mniejszym stopniu inwestowano natomiast w budynki. W pierwszych latach powojennych nikt nie było budownictwo mieszkaniowe, jak i inwestycje w miejskiej infrastrukturze technicznej. Następowła więc szybka dekapitalizacja zabudowy - zarówno mieszkaniowej, jak i przemysłowej. Większe przedsięwzięcia budowlane rozpoczęto w latach 60., a największe nasilenie inwestycji miało miejsce w latach 70. Układ urbanistyczny miasta rozbudowano o - położone na północno-zachodnim stoku wzniesienia Haumberg - osiedle tarasowo rozlokowanych bloków mieszkalnych „z wielkiej płyty” (osiedle Piastowskie). Po przyłączeniu do Nowej Rudy Drogosławia i Słupca historyczny układ urbanistyczny miasta stał się centralną częścią gminy miejskiej. Osią tego układu stała się droga z Wałbrzycha do Kłodzka łącząca Zacisze, Nową Rudę i Drogosław z przestrzennie odizolowanym Słupcem.

Przed wojną, do lat 30., Nowa Ruda była miastem powiatowym (*Kreisstadt*), po czym została włączona do powiatu kłodzkiego. Funkcje ośrodka powiatowego odzyskała dopiero w latach 60. W 1975 roku, w związku z reformą podziału administracyjnego kraju szczebla wojewódzkiego, powiaty zostały zlikwidowane, a Nowa Ruda znalazła się w województwie wałbrzyskim.

Po ostatniej reformie administracyjnego podziału kraju (1999 r.) Nowa Ruda nie odzyskała już funkcji siedziby powiatu. Została włączona do dużego terytorialnie powiatu kłodzkiego, stanowiącego część nowego województwa dolnośląskiego.

6.2. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków i umieszczone w ewidencji zabytków, z wyłączeniem stanowisk archeologicznych.

Do rejestru Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z obszaru miasta Nowa Ruda wpisano 41 obiektów, z których najliczniej reprezentowaną funkcję stanowią domy (12). Następnymi pod względem liczebności obiektami są kościoły (6), obiekty przemysłowe (4), elementy wyposażenia kościołów (4), figury świętych (2), krucyfiksy (2), zespoły domów podcieniowych (2), dwory (2); pojedynczo występują natomiast ratusz, zamek, park dworski, kolumna maryjna i willa. Ponadto do rejestru wpisany jest historyczny ośrodek miejski (nr rej. 74/499 WKZ Wrocław z dnia 24.08.1959 r.).

Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków ujęto w zeszycie pt.: „Wykaz obiektów o walorach zabytkowych” w tabeli nr 1A.

W mieście Nowa Ruda 229 niearcheologicznych obiektów zabytkowych umieszczono w ewidencji Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Większość z tych obiektów stanowią domy (250) (około 70% wszystkich obiektów). Mniej licznie występują wille (11), szkoły (9), elementy szczytów „Lech” i „Jan” (8), budynki mieszkalno-usługowe (7), kaplice (5), gospody (5), cmentarze (4), mosty (5) kościoły (3), budynki gospodarcze (3), folwarki (2), wieże widokowe (2), kapliczki (2), plebanie (2), budynki szpitalne (2), poczty (2), dom zdrojowy, schronisko, park, fontanna – po 1 obiekcie.

Wykaz obiektów umieszczonych w ewidencji Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków ujęto w zeszycie pt.: „Wykaz obiektów o walorach zabytkowych” w tabeli nr 1B i 2A.

6.3. Stanowiska archeologiczne.

Na obszarze miasta Nowa Ruda znajduje się 12 stanowisk archeologicznych. Żadne z nich nie zostało wpisane do rejestru zabytków. Stanowiska występują na trzech obszarach AZP (Archeologicznego Zdjęcia Polski): 88-21, 89-20, 89-21 na obszarze wszystkich trzech obrębów miasta: Drogosław, Nowa Ruda, Słupiec. Najliczniej z obiektów objętych ochroną występują pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa (osady). Ponadto wykazano kamienną rzeźbę, znaleziska luźne oraz obiekty o nieokreślonej funkcji.

Wykaz stanowisk archeologicznych ujęto w zeszycie pt.: „Wykaz obiektów o walorach zabytkowych” w tabeli nr 3A.

Na obu rysunkach Studium przedstawiono rozmieszczenie 7 stanowisk, dla których została ustalona lokalizacja.

6.4. Strefy ochrony konserwatorskiej.

Na obszarze Gminy Miejskiej Nowa Ruda występują obszary, które z uwagi na wartościowy kulturowo charakter istniejącego zagospodarowania, należało by objąć ochroną konserwatorską w formie następujących stref ochrony konserwatorskiej: strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej, strefą „B” ochrony konserwatorskiej, strefą „K” ochrony krajobrazu kulturowego, strefą „E” – ochrony ekspozycji i strefą „OW” obserwacji archeologicznej. Ponadto wskazano punkty i osie widokowe.

Strefa „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej. Z przesłanek konserwatorskich wynika, że strefa winna obejmować obszar, na którym elementy dawnego układu przestrzennego tj. rozplanowanie, zabudowa zachowały się w stanie nienaruszonym lub został on jedynie nieznacznie zniekształcony. Jest to obszar uznany za szczególnie ważny jako materialne świadectwo historyczne i kulturowe. W strefie zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich przy realizacji robót budowlanych i innych zmianach zagospodarowania. Działania konserwatorskie w strefie „A” zmierzają do zachowania, uczynienia historycznego układu przestrzennego i konserwacji jego elementów takich jak rozplanowanie ciągów komunikacyjnych, nawierzchnia, historyczna linia zabudowy, kompozycja wnętrza urbanistycznych, układy zieleni zabytkowej, cieków czy zbiorników wodnych. Dąży się do zachowania sposobu użytkowania gruntów.

Do objęcia strefą „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej kwalifikują się następujące obszary gminy miejskiej:

- 1) centrum miasta, obejmujące staromiejski układ przestrzenny wpisany do rejestru zabytków (nr rej. 74/499 WKZ Wrocław z dnia 24.08.1959 r.);
- 2) kaplica Św. Anny i jej otoczenie na Górze Świętej Anny;
- 3) kościół pomocniczy p.w. Matki Boskiej wraz z najbliższym otoczeniem na Górze Wszystkich Świętych;
- 4) zespół dworski w Drogosławiu.

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej. Z przesłanek konserwatorskich wynika, że strefa winna obejmować obszary, w których elementy dawnego układu przestrzennego tzn. rozplanowanie, kształt zewnętrzny zabudowy, a także jej powiązania z zielenią i krajobrazem zachowały się w stosunkowo dobrym stanie. Działalność w strefie „B” ochrony konserwatorskiej zmierza do zachowania zasadniczych elementów historycznego rozplanowania, w tym przede wszystkim zabudowy, układu ciągów komunikacyjnych. Zmierza też do restauracji i modernizacji technicznej obiektów o wartościach kulturowych z dostosowaniem do nich współczesnej funkcji.

Do objęcia strefę „B” ochrony konserwatorskiej kwalifikują się następujące obszary gminy miejskiej:

- 1) rejon położony na zachód od obszaru kwalifikującego się do objęcia strefą „A” ochrony konserwatorskiej historycznego centrum Nowej Rudy;
- 2) zabudowa centralnej części Drogosławia wraz z kościołem Św. Barbary i przyległym cmentarzem;
- 3) centrum Słupca, obejmujące m. in. kościół Św. Katarzyny wraz znajdującymi się w sąsiedztwie dwoma cmentarzami, zespół folwarku, szkołę i szpital.

Strefy „K” ochrony konserwatorskiej krajobrazu kulturowego. Z przesłanek konserwatorskich wynika, że strefa winna obejmować tereny harmonijnego współistnienia krajobrazu przyrodniczego z historyczną zabudową lub obszary o wyglądzie ukształtowanym w wyniku działalności człowieka. Działania konserwatorskie w strefie „K” obejmują restaurację zabytkowych elementów krajobrazu urządzonego, ochronę krajobrazu naturalnego przestrzennie związanego z historycznym założeniem, ochronę form i sposobu użytkowania terenów takich jak: układ dróg, miedz, zadrzewień, alei, szpalerów, grobli, stawów, przebiegu cieków wodnych, z zaleceniem utrzymania wykształconego sposobu parcelacji gruntów i formy użytkowania.

Do objęcia strefę „K” ochrony krajobrazu kulturowego kwalifikują się następujące obszary gminy miejskiej:

- 1) centrum Nowej Rudy oraz położone na południe od niego tereny na zboczach Góry Św. Anny, leżące poza zasięgiem obszarów kwalifikujących się do objęcia strefami „A” i „B” ochrony konserwatorskiej;
- 2) enklawa zabudowy mieszkaniowej położonej w południowo-wschodniej części obrębu Nowa Ruda, poza strefą, o której mowa w pkt 1;
- 3) tereny zespołu osadniczego Drogosław leżące poza zasięgiem obszarów kwalifikujących się do objęcia strefami „A” i „B” ochrony konserwatorskiej, tereny położone na zachód od tego zespołu oraz tereny leżące na północ od drogi powiatowej prowadzącej w kierunku Jugowa;
- 4) południowy stok Góry Wszystkich Świętych (Kościelec) obejmujący m.in. wieżę widokową, z wyłączeniem obszaru zakwalifikowanego do objęcia strefą „A” ochrony konserwatorskiej;
- 5) tereny historycznego układu zabudowy Słupca i osiedli mieszkaniowych w jego wschodniej części, leżące poza zasięgiem obszaru zakwalifikowanego do objęcia strefą „B” ochrony konserwatorskiej oraz większych enklaw terenów zabudowy mieszkaniowej.

Strefa „E” ochrony konserwatorskiej ekspozycji. Z przesłanek konserwatorskich wynika, że strefa winna obejmować tereny, które stanowią zabezpieczenie odpowiedniej ekspozycji zabytków bądź zespołów obiektów zabytkowych. Do objęcia tą strefą kwalifikują się obszary ekspozycji z wieży widokowej na Górze Wszystkich Świętych.

Oprócz powyższej strefy do objęcia ochroną ekspozycji zabytków lub ich zespołów kwalifikują się następujące osie i otwarcia widokowe:

- 1) trzy otwarcia widokowe na obszarze historycznego centrum Nowej Rudy;
- 2) otwarcie widokowe z drogi na Górę Świętej Anny w kierunku centrum miasta;
- 3) osie widokowe z wieży na Górze Świętej Anny w kierunku drugiej wieży na Górze Wszystkich Świętych;
- 4) otwarcie widokowe w Drogosławiu z kościołem p.w. Św. Barbary z ul. Zdrojowisko;
- 5) otwarcie widokowe z południowo-wschodniego stoku Góry Wszystkich Świętych w kierunku centrum Słupca;
- 6) otwarcie widokowe pomiędzy przysiółkami Słupca położonymi na południowy wschód od niego.

Strefa „OW” – archeologicznej ochrony konserwatorskiej. Z przesłanek konserwatorskich wynika, że strefa winna obejmować następujące części miasta:

- 1) tereny leżące w zasięgu obszaru kwalifikującego się do objęcia strefą „A” ochrony konserwatorskiej, tj. dla historycznego centrum Nowej Rudy;
- 2) teren w Drogosławiu leżący w zasięgu obszaru kwalifikującego się do objęcia strefami „B” i „K” ochrony konserwatorskiej;
- 3) tereny historycznego układu zabudowy Słupca leżące w zasięgu obszaru kwalifikującego się do objęcia strefami „B” i „K” ochrony konserwatorskiej.

6.5. Uwarunkowania wynikające z zasobów i walorów środowiska kulturowego.

1. Rejestr zabytków obejmuje 41 obiektów, w tym staromiejskie centrum Nowej Rudy. Stwarza to określone ograniczenia w działaniach dotyczących tych obiektów zabytkowych i ich otoczenia oraz wymaga uzyskiwania pozwolenia właściwego konserwatora zabytków (np. w przypadku modernizacji budynku).

2. Na obszarze Gminy Miejskiej Nowa Ruda zidentyfikowano 329 niearcheologicznych obiektów zabytkowych ujętych w ewidencji zabytków, z czego 223 obiekty znajdują się w ośrodku miejskim Nowa Ruda (97 obiektów leży w zasięgu historycznego centrum Nowej Rudy tzw. Górnego Miasta). Ponadto obiekty te znajdują się również w przyłączonych do Nowej Rudy historycznych miejscowościach, tj. w Słupcu (51), Drogosławiu (30), Zaciszu (15). Wśród obiektów zabytkowych przeważają domy mieszkalne. Zabytkowe walory wszystkich obiektów umieszczonych w ewidencji powinny być uwzględniane w przypadku modernizacji, remontów lub zmiany funkcji tych obiektów lub układów i zespołów.
3. Na obszarze Gminy Miejskiej Nowa Ruda znajduje się 12 stanowisk archeologicznych, które stwarzają pewne ograniczenia we wprowadzaniu różnych sposobów zagospodarowania, jeśli wiążą się one z robotami ziemnymi (konieczność uzgodnienia realizacji przedsięwzięcia z właściwym konserwatorem zabytków i odpowiedniego zabezpieczenia stanowiska).
4. W celu prowadzenia skutecznej ochrony wartości kulturowych, w planach miejscowych należy wyznaczać strefy ochrony konserwatorskiej oraz objąć ochroną wybrane osie i otwarcia widokowe.

DZIAŁ II.

***UWARUNKOWANIA SPOŁECZNO-
GOSPODARCZE***

7. DEMOGRAFIA.

7.1. Ruch zaludnienia.

Liczba mieszkańców (M) Gminy Miejskiej Nowa Ruda w wybranych latach okresu powojennego przedstawiała się następująco (według danych GUS):

1950 r.	- 16 626 M
1960 r.	- 22 376 M
1963 r.	- 24 684 M
1970 r.	- 25 897 M
1978 r.	- 25 556 M (według Narodowego Spisu Powszechnego)
1985 r.	- 26 399 M
1992 r.	- 27 313 M
1993 r.	- 27 500 M (osiągnięte maksimum liczebności populacji)
1994 r.	- 27 256 M
1997 r.	- 26 981 M
1999 r.	- 26 615 M
2001 r.	- 26 196 M (26 334 M według danych z Urzędu Miejskiego)
2002 r.	- 25 011 M (25 956 M według danych z Urzędu Miejskiego)
2003 r.	- 24 840 M (25 963 M według danych z Urzędu Miejskiego)
2004 r.	- 25 705 M (według danych z Urzędu Miejskiego)
2005 r.	- 25 685 M (według danych z Urzędu Miejskiego).

W okresie powojennym liczebność populacji zamieszkałej na dzisiejszym obszarze miasta Nowa Ruda wzrastała do początku lat 90. ubiegłego wieku; w 1993 roku liczebność ta osiągnęła maksimum. Podczas tego wzrostu występowały okresy stagnacji – w latach 70. ubiegłego stulecia. Faza stagnacji we wzroście zaludnienia miasta, zaznaczona niewielkimi rocznymi fluktuacjami, nastąpiła po 1993 roku. Długofalowe prognozy demograficzne GUS wskazują, że faza ta ma charakter trwały i przejawiać się będzie generalnym powolnym spadkiem zaludnienia. Tylko szczególnie aktywny rozwój gospodarczy miasta – napływ znaczących inwestycji, mogłyby powstrzymać te niepożądane procesy.

Na stagnację zaludnienia miasta (z przeważającą tendencją spadkową) wpływ ma zarówno ujemny przyrost naturalny, jak i często także ujemne saldo migracji, np. w 2003 roku ujemna stopa przyrostu naturalnego wynosiła $-2,2$ a saldo migracji (również ujemne) $-4,5/1000$ mieszkańców.

W zmianach zaludnienia Gminy Miejskiej Nowa Ruda charakterystyczny był szczególnie dynamiczny wzrost ludności osiedla Słupiec, przy znacznym spadku liczby mieszkańców „właściwej” Nowej Rudy (wraz z Drogosławiem). Następował więc proces przemieszczania się

ludności wewnątrz obszaru municypalnego, który został utworzony w 1973 roku w ramach reformy administracyjnego podziału kraju (podział na gminy). Od pierwszej połowy lat 60. ubiegłego wieku liczba ludności Słupca, tego wówczas niespełna 7-tysięcznego osiedla, wzrosła o prawie 67%, podczas gdy zaludnienie ówczesnej Nowe Rudy – ponad 18-tysięcznego miasta powiatowego – zmniejszyło się prawie o 20%. Obecnie układ osadniczy „właściwej” Nowej Rudy (dzielnica Nowa Ruda – Centrum) zamieszkuje 10 655 osób (41,4% populacji), Drogosław (stanowiący ściśle przestrzennie i funkcjonalnie zintegrowane przedmieście Nowej Rudy „właściwej”) – 3882 osoby (15,1%) oraz Słupiec – 11 655 osób (43,3% noworudzkiej populacji) (według danych z Urzędu Miejskiego).

7.2. Cechy populacji.

Populację miejską Nowej Rudy cechuje wysoki wskaźnik feminizacji (109 kobiet/100 mężczyzn). Nie odbiega on jednak od przeciętnego wskaźnika dla populacji powiatu (również 109 kobiet/100 mężczyzn) i województwa dolnośląskiego (108 kobiet/100 mężczyzn). W ostatnim okresie ubiegłego stulecia oraz początku bieżącego stulecia nastąpił znaczny wzrost przewagi kobiet; np. w roku 1984 wskaźnik feminizacji Nowej Rudy wynosił 105. Wówczas jednak w bazie ekonomicznej miasta dominowało górnictwo (funkcjonalna struktura płci).

Nową Rudę zamieszkuje obecnie względnie stara populacja charakteryzująca się wysokim udziałem grupy ludności w wieku powyżej 60 lat (19,3%), przy mniejszym udziale grupy ludności młodej – do 18 lat (18,3%). Struktura wieku mieszkańców tego miasta ma już charakter regresywny, bardziej zaawansowany niż populacja powiatu, województwa, a w szczególności całego kraju.

Tabela nr 7.1. Biologiczna struktura wieku miasta Nowa Ruda (według danych z Urzędu Miejskiego z 2005 r.).

Grupa wiekowa	Miasto Nowa Ruda				Województwo*		Polska*	
	Centrum	Drogosław	Słupiec	Razem	Razem	Miasta	Razem	Miasta
0 – 3 lat	2,4	2,8	2,3	2,4	-	-	-	-
4 – 14 lat	10,9	12,8	9,7	10,6	-	-	-	-
15 – 18 lat	5,5	5,6	5,0	5,3	-	-	-	-
razem do 18 lat	18,8	21,2	17,0	18,3	20,1	-	22,7	-
19 – 60 lat	59,0	59,0	66,2	62,1	62,9	-	64,1	-
> 60 lat	22,2	19,9	16,8	19,5	17,0	17,4	13,2	16,7

* Dane z 2003 r. - według GUS.

Istotna różnica w strukturze wieku populacji Słupca w porównaniu z populacją pozostałej części miasta wynika z wewnętrznych przemieszczeń ludności. Różnica ta wyraża się wyjątkowo

wysokim udziałem grupy ludności w wieku 19-60 lat, a więc głównie w wieku produkcyjnym i mobilnym, przy względnie małym udziale ludności starej, a także najmłodszej (do 18 lat).

Tabela nr 7.2. Zmiany w funkcjonalnej strukturze wieku (według GUS).

Grupa wiekowa	Miasto Nowa Ruda					Powiat 2003 r.	Województwo 2003 r.	Polska 2002 r.
	1978 r.	1984 r.	1997 r.	1999 r.	2003 r.			
przedprodukcyjna	28,3	26,2	24,2	22,4	19,0	20,1	20,1	22,7
produkcyjna	63,8	60,7	61,0	61,4	63,1	63,5	64,5	62,2
poprodukcyjna	7,8	13,1	14,8	16,2	17,9	16,4	15,3	15,1

Podobnie, jak w całym kraju i regionie (województwo, Sudety) obserwuje się postępujący proces starzenia się populacji noworudzkiej. W okresie od 1997 r. (*dane z dotychczasowego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego*) do początku 2005 r. (*dane z Urzędu Miejskiego*) udział grupy ludności powyżej 60 roku życia wzrósł z 17,5% do 19,5%, a grupy ludności najmłodszej (do 18 roku życia) zmniejszył się z ponad 24% do 18,3%. Proces starzenia się populacji uwidacznia się także wyraźnie w zmianach w funkcjonalnej strukturze wieku i polega na sukcesywnym wzroście udziału grupy ludności w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku grupy ludności w wieku przedprodukcyjnym (tabela nr 7.2).

7.3. Uwarunkowania wynikające z demografii.

1. Populacja Nowej Rudy charakteryzuje się znaczną przewagą kobiet (wskaźnik feminizacji: 109 kobiet/100 mężczyzn), podobnie jak populacja województwa i całego kraju.
2. Struktura wieku populacji noworudzkiej ma charakter regresywny i jest starsza niż populacja województwa i całego kraju. Wyraża się to większym udziałem grupy ludności starej, przy jednoczesnym mniejszym udziale dzieci i młodzieży do 18 lat.
3. Występuje dość szybki i postępujący proces starzenia się populacji, podobnie jak w całym regionie i kraju. Proces ten występować będzie także w okresie perspektywicznym.
4. Na proces starzenia się mieszkańców miasta Nowa Ruda istotny wpływ ma ujemny przyrost naturalny, a także wzrost przeciętnej długości życia.

5. Występują istotne różnice w strukturze wieku pomiędzy populacjami trzech dzielnic Nowej Rudy. W strukturze wieku Słupca zaznacza się wyraźna dominacja grupy wieku produkcyjnego przy relatywnie małym udziale ludności starej, a także grupy dzieci i młodzieży. Wynika to z wysokiej dynamiki rozwoju mieszkalnictwa, w szczególności w formie intensywnej „blokowej” zabudowy Słupca, przy stagnacji pozostałych części gminy miejskiej (przemieszczanie się ludności wewnątrz tej gminy).
6. Ujemna stopa przyrostu naturalnego, przy często również ujemnym saldzie migracji, przyczynią się do spadku wielkości zaludnienia miasta, który obserwuje się tu w szczególności po 1993 roku; wówczas populacja noworudzka osiągnęła największą liczebność (27,5 tys. mieszkańców). W świetle długofalowych prognoz demograficznych GUS (dla powiatów), liczba ludności Nowej Rudy powinna nadal się zmniejszać.
7. Przyjmując intensywną aktywizację gospodarczą miasta, zakłada się jednak (w scenariuszu „optymistycznym”) zahamowanie niekorzystnych, określonych w ust. 6 procesów depopulacji. Dla określania różnych parametrów rozwoju zagospodarowania i infrastruktury miejskiej przyjmuje się docelową wielkość zaludnienia na 30 tys. mieszkańców (*podtrzymuje się założenia dotychczasowego Studium*).

8. MIESZKALNICTWO.

8.1. Zasoby i standardy mieszkaniowe.

Zasoby mieszkaniowe Nowej Rudy obejmują 9201 mieszkań, 29 742 izby i 526,9 tys. m² powierzchni mieszkaniowej (2003 r.; GUS). W stosunku do 1997 roku (dane wyjściowe poprzedniego Studium) liczba mieszkań wzrosła o 3,1%, liczba izb o 8,3%, a powierzchnia użytkowa o 11,4%. Budowano więc mieszkania większe, przeważnie w zabudowie jednorodzinnej. W tym samym okresie zmniejszyła się liczba mieszkańców miasta (o prawie 8%), co dodatkowo przyczyniło się do wzrostu standardów zamieszkania (tabela nr 8.1).

Tabela nr 8.1. Zasoby i standardy mieszkaniowe Nowej Rudy.

Wyszczególnienie	Miasto Nowa Ruda		Powiat kłodzki 2003 r.	Województwo dolnośląskie 2003 r.
	1997 r.	2003 r.		
Liczba mieszkańców (zamieszkałych)	26 981	24 840	-	-
Liczba mieszkań	8 928	9 201	-	-
Liczba izb	27 456	29 742	-	-
Powierzchnia użytkowa w m ²	473 404	527 214	-	-
Standardy				
Powierzchnia użytkowa/mieszkanie (w m ²)	53,0	57,3	57,1	65,7
Liczba izb w mieszkaniu	3,08	3,23	4,49	3,60
Liczba osób/mieszkanie	2,97	2,70	2,82	2,90
Liczba osób/izbę	0,97	0,84	0,80	0,81
Powierzchnia użytkowa na osobę (w m ²)	17,8	21,2	22,5	22,7

Znacząco wzrosła średnia wielkość mieszkania – ich powierzchnia użytkowa i liczba izb. Zmniejszyło się równocześnie zagęszczenie mieszkań (mniejsza liczba osób na mieszkanie i izbę oraz większa powierzchnia użytkowa przypadająca na osobę). Nadal jednak wskaźniki zagęszczenia mieszkań są nieco gorsze niż średnio w powiecie i w województwie.

W 2002 roku oddano do użytku 16 mieszkań (0,64 mieszkań/1000 mieszkańców). Tempo przyrostu zasobów mieszkaniowych jest nierównomierne; w analizowanym okresie od 1997 r. do 2003 r. średnioroczny przyrost liczby mieszkań wynosił 45,5 mieszkań (w 1992 r. oddano do użytku 52 mieszkania). Większość nowych mieszkań realizowana była przez inwestorów prywatnych (domy jednorodzinne). Ustało budownictwo komunalne, spółdzielcze i zakładowe, które w przeszłości dominowało. Taka tendencja utrzyma się także w okresie perspektywicznym, tj.

przyrost zasobów mieszkaniowych będzie realizowany w zdecydowanej większości przez właścicieli indywidualnych.

8.2. Uwarunkowania wynikające z założonego przyrostu zasobów mieszkaniowych.

1. Przyjmuje się następujące założenia do oszacowania przyrostu zasobów i terenów mieszkaniowych.
 - 1 gospodarstwo domowe = 1 mieszkanie,
 - średnia wielkość gospodarstwa domowego = 2,5 osoby,
 - liczba mieszkańców = 30 000 (zgodnie z założoną prognozą w rozdz. 7.3),
 - 500 m² terenu brutto na 1 mieszkanie (przyjmuje się, że zdecydowana większość nowych mieszkań realizowana będzie w formie zabudowy jednorodzinnej).

2. Wzrost liczby mieszkań, zgodnie z przyjętymi w ust. 1 założeniami, wynosić będzie:
 - 30 000 mieszkańców : 2,5 osoby/gospodarstwo domowe (mieszkanie) = 12 000 mieszkań,
 - 12 000 mieszkań – 9 200 mieszkań (istniejące zasoby) = 2 800 nowych mieszkań.

3. Przewidywane nowe tereny mieszkaniowe (głównie z zabudową jednorodziną):
2 800 mieszkań x 500 m²/mieszkanie = 140 ha.

9. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA.

9.1. Uwagi ogólne.

Do infrastruktury społecznej zaliczono tu usługi w przewadze o niekomercyjnym charakterze, należące do grup: ochrona zdrowia i opieka społeczna, oświata i wychowanie, kultura oraz sport i rekreacja. Obiekty usługowe omawianego typu stanowią istotny element wyposażenia miasta, wpływając na warunki życia i zamieszkania lokalnej społeczności. Ich działalność w większości skierowana jest na obsługę mieszkańców miasta i ewentualnie otaczającej gminy (funkcje wewnętrzne). Zasięg oddziaływania niektórych z nich jest jednak większy (ponadlokalny), np. szkolnictwo średnie, lecznictwo szpitalne (funkcje zewnętrzne). Występują także funkcje usługowe, które czynią miasto Nową Rudę ponadlokalnym ośrodkiem specjalizowanym (np. specjalistyczne szkolnictwo zawodowe, szkolnictwo wyższe, muzealnictwo). Niezależnie od mniejszego lub większego zasięgu i znaczenia funkcji zewnętrznych tych obiektów, stanowią one ważny element wyposażenia i promocji samego miasta.

9.2. Oświata i wychowanie.

Na obszarze miasta działa osiem placówek przedszkolnych, w tym cztery stanowią odrębne przedszkola, a pozostałe cztery placówki, to oddziały przy szkołach podstawowych. W tych placówkach jest łącznie 19 oddziałów, z tego 10 w przedszkolach (2005 r.). Wychowaniem przedszkolnym objętych jest około 400 dzieci (394 dzieci na dzień 30.09.2005 r.), co stanowi około 46% grupy dzieci w wieku 3-6 lat. Oprócz dwóch przedszkoli publicznych działają także dwa przedszkola niepubliczne: „Bajka” przy ul. Słupieckiej 5 (działka nr 14 AM-4 o powierzchni 5345 m²) oraz Przedszkole Niepubliczne Sióstr Salezjanek przy ul. Kościelnej 10.

Szkolnictwo na poziomie podstawowym realizują cztery placówki z 62 oddziałami. Dysponują one 66 pomieszczeniami do nauki, salami gimnastycznymi, boiskami i pracowniami komputerowymi. W roku szkolnym 2005/2006 do szkół podstawowych uczęszczało 1431 uczniów. W stosunku do roku szkolnego 1997/98 (dane z poprzedniego Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego) nastąpił istotny spadek liczby uczniów, co wynikało zarówno z procesów demograficznych, jak i z „przejęcia” części uczniów przez gimnazja, które wówczas dopiero zaczynały swoją działalność. Obecnie na jeden oddział szkoły podstawowej przypada nieco ponad 23 uczniów. Zatem wskaźnik ten zmienił nieznacznie się w analizowanym okresie.

Na terenie miasta (w roku szkolnym 2005/2006) są cztery gimnazja, w tym jedno dla dorosłych. Dysponują one razem 38 oddziałami (około 23 uczniów/oddział), ale tylko 54 pomieszczeniami do nauki. Gimnazja wyposażone są w sale gimnastyczne i pracownie komputerowe. Zestawienie szkół podstawowych i gimnazjów przedstawia tabela nr 9.1.

Tabela nr 9.1. Zestawienie szkół podstawowych i gimnazjów prowadzonych przez Gminę Miejską Nowa Ruda w roku szkolnym 2005/2006.

Lp.	Nazwa i adres szkoły	Liczba uczniów					Liczba oddziałów					Liczba pomieszczeń szkolnych	Powierzchnia obiektu (w m ²)	Powierzchnia obiektu przypadająca na ucznia (w m ²)
		w oddziałach „0”	w oddziałach „1-6”	w gimnazjum	w gimnazjum dla dorosłych	ogółem	oddział „0”	oddziały „1-6”	w gimnazjum	w gimnazjum dla dorosłych	ogółem			
1.	Szkoła Podstawowa nr 2 ul. Sportowa 1a	38	374	-	-	412	2	16	-	-	18	14 + 3 sale SP 1, tj.: - pracownia komputerowa - sala gimnastyczna - sala zajęć wyr.	2000	4,85
2.	Szkoła Podstawowa nr 3 ul. Srebrna 11	32	211	-	-	242	2	10	-	-	12	8 w tym: - pracownia komputerowa - sala gimnastyczna	947	3,91
3.	Miejski Zespół Szkół Nr 1 ul. Stara Droga 39	31	273	116	28	448	2	12	6	1	21	20 (tj.: 13 SP + 7 G) w tym: - 2 pracownie komputerowe - sala gimnastyczna	2 976	6,64
4.	Szkoła Podstawowa nr 7 ul. Szkolna 3	74	573	-	-	647	3	24	-	-	27	31 w tym: - pracownia komputerowa - sala gimnastyczna	4 850	7,50
5.	Gimnazjum Nr 2 ul. Akacyjowa 8	-	-	321	-	321	-	-	15	-	15	17 w tym: - 2 pracownie komputerowe - 2 sale gimnastyczne	2 938	9,15
6.	Gimnazjum Nr 1 ul.	-	-	412	-	412	-	-	16	-	16	30 w tym:	3 868	9,39

Lp.	Nazwa i adres szkoły	Liczba uczniów					Liczba oddziałów					Liczba pomieszczeń szkolnych	Powierzchnia obiektu (w m ²)	Powierzchnia obiektu przypadająca na ucznia (w m ²)
		w oddziałach „0”	w oddziałach „1-6”	w gimnazjum	w gimnazjum dla dorosłych	ogółem	oddział „0”	oddziały „1-6”	w gimnazjum	w gimnazjum dla dorosłych	ogółem			
	Kopernika 6											- 2 pracownie komputerowe - sala gimnastyczna - aula		
Razem		175	1331	849	28	2483	9	62	37	1	109	123	17 579	7,08

Od szeregu już lat obserwuje się spadek zainteresowania szkolnictwem zawodowym na poziomie zasadniczym (w roku szkolnym 2005/2006). Istnieje tylko jedna zasadnicza szkoła zawodowa, do której uczęszcza 86 uczniów, ponadto do 2 techników dziennych uczęszcza 687 uczniów, a do trzech dziennych liceów 559 uczniów, w tym 80 do liceum ogólnokształcącego. Dodatkowo do szkoły policealnej dziennej uczęszcza 46 osób.

Dorośli mogą uczęszczać do dwóch liceów ogólnokształcących (95 uczniów) i dwóch techników (45 uczniów). Łącznie w szkołach wieczorowych kształci się 140 osób. Natomiast w policealnej szkole wieczorowej dalsze 93 osoby. Zestawienie szkół ponadgimnazjalnych przedstawia tabela nr 9.2.

Tabela nr 9.2. Zestawienie szkół ponadgimnazjalnych na dzień 14.09.2005 r. (rok szkolny 2005/2006).

Lp.	Typ szkoły (podbudowa, profil, zawód)	Ilość uczniów				Razem
		klasa I	klasa II	klasa III	klasa IV	
1.	Liceum Ogólnokształcące na podbudowie gimnazjum	30	26	24	-	80
2.	Liceum Profilowane na podbudowie gimnazjum	116	176	161	-	453
3.	Technikum na podbudowie gimnazjum	172	162	156	173	663
4.	Technikum na podbudowie ZSZ (3-letnia)	-	-	24	-	24
5.	Liceum Handlowe na podbudowie ZSZ (3-letnia)	-	-	26	-	26
6.	Zasadnicza Szkoła Zawodowa na podbudowie gimnazjum	29	29	28	-	86
7.	Szkoła Policealna dzienna 2-letnia	-	46	-	-	46
Ogółem szkoły dzienne		347	439	419	173	1378
8.	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych na podbudowie gimnazjum	32	23	22	-	77
9.	Liceum	-	-	-	18	18

Lp.	Typ szkoły (podbudowa, profil, zawód)	Ilość uczniów				Razem
		klasa I	klasa II	klasa III	klasa IV	
	Ogólnokształcące dla Dorosłych na podbudowie szkoły podstawowej					
10.	Technikum Uzupełniające dla Dorosłych (3-letnie)	-	25	-	-	25
11.	Technikum Zawodowe dla Dorosłych (3-letnie)	-	-	20	-	20
12.	Szkoła Policealna wieczorowa 2-letnia	71	22	-	-	93
Ogółem szkoły wieczorowe		103	70	42	18	233

Specjalizowaną, o ponadlokalnym znaczeniu funkcją Nowej Rudy, jest szkolnictwo wyższe, reprezentowane przez niepubliczną Polsko-Czeską Wyższą Szkołę Biznesu i Sportu „Collegium Glacensis”. Szkoła posiada główny obiekt na nieruchomości o powierzchni 2570 m² przy ul. Kłodzkiej 31, gdzie znajduje się 6 sal seminaryjnych (po 30 miejsc). Użytkuje też pomieszczenia w Domu Wypoczynkowym przy ul. Kłodzkiej 18 (biura, biblioteka, sala komputerowa, dwie sale po 30 miejsc i jedna sala na 50 miejsc, oraz korzysta (na podstawie zawartych umów i porozumień) z obiektów zarządzanych przez Centrum Turystyczno-Sportowe Sp. z o.o. Obiekty tej szkoły znajdują się ponadto na terenach ARR „Agroreg” S.A. przy ul. Kłodzkiej 27 (dwie sale wykładowe na 50 miejsc i jedna na 100 miejsc).

W budynku, znajdującym się w zarządzie Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych przy ul. Stara Droga 4, ma siedzibę Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, zajmująca się wspomaganie wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży. Oprócz miasta Nowa Ruda i gminy Nowa Ruda placówka ta obsługuje również miejsko-wiejską gminę Radków.

9.3. Kultura, sport i rekreacja.

W mieście działa Miejski Ośrodek Kultury (MOK) oraz Miejska Biblioteka Publiczna wraz z trzema filiami (w Drogosławiu nr 1 oraz w Słupcu: nr 3 dla dorosłych i nr 4 dla dzieci), dysponująca księgozbiorem 4870,5 tys. woluminów. W Słupcu znajduje się filia MOK. Nadal utrzymuje się jedno kino stałe (451 miejsc). Liczba placówek kulturalnych podlegała w ostatnich

latach istotnej redukcji (zwłaszcza sieć bibliotek). Na terenie byłej Kopalni Węgla Kamiennego „Nowa Ruda” działa Muzeum Górnictwa. Działa też Muzeum prof. Josepha Wittiga. Funkcje ponadlokalne pełni Biblioteka Pedagogiczna przy ul. Marsz. Józefa Piłsudskiego 4.

Nowa Ruda jest stosunkowo dobrze wyposażona w obiekty sportowo-rekreacyjne. Znajdują się tu dwa duże zespoły tego typu obiektów. Centrum Turystyczno-Sportowe sp. z o.o. zarządza zespołem przy ul. Kłodzkiej, na który składają się: dwie hale sportowe, krytą pływalnię, boisko, bieżnię lekkoatletyczną, korty tenisowe. Jak już wspomniano, obiekty te wykorzystywane są też przez Polsko-Czeską Wyższą Szkołę Biznesu i Sportu „Collegium Glacensis”. Zespół sportowy przy ul. Aleksandra Fredry obejmuje stadion sportowy z widownią oraz baseny kąpielowe (powierzchnia około 1,8 ha). Ponadto Klub Sportowy „Piaś” przy ul. Sportowej 1 dysponuje boiskiem sportowym o wymiarach 106 x 60 m z widownią na około 1600 miejsc siedzących + 500 miejsc stojących oraz drewnianym domkiem klubowym z węzłem sanitarnym i szatniami. Z mniejszych obiektów sportowych wymienić można boisko sportowe zorganizowane w miejscu dawnego zwałowiska kopalnianego w rejonie ul. Górniczej (Nowa Ruda) oraz boisko w Zdrojowisku.

9.4. Usługi ochrony zdrowia i opieki społecznej.

W Nowej Rudzie nadal funkcjonuje szpital, ale zmniejszyła się (w stosunku do 1997 r.) liczba łóżek – do 85. W 2003 roku szpital ten przyjął ponad 5700 pacjentów, ale w 2005 r. już tylko 4657. W mieście działa 7 przychodni oraz 8 aptek. Apteki działają na zasadach komercyjnych. Rozwijają się również prywatne gabinety lekarskie, m.in. Niepubliczne Zakłady Opieki Zdrowotnej „Evita” i „Zdrowie”. W ramach opieki społecznej, przy ul. Parkowej 20, swoją działalność prowadzi Państwowy Dom Opieki Społecznej.

9.5. Administracja publiczna i inne urzędy oraz banki.

Administrację samorządową reprezentują:

- Urząd Miejski - mający swoją siedzibę w ratuszu; Rynek 1,
- Urząd Gminy - mieszczący się w budynku przy ul. Niepodległości 1,
- Starostwo Powiatowe w Kłodzku – Oddział Zamiejscowy w Nowej Rudzie przy ul. Kolejowej 18.

Urzędy administracji państwowej obejmują:

- Urząd Skarbowy – mieszczący się przy ul. Kolejowej 23,
- Powiatowy Urząd Pracy - z Filią w Nowej Rudzie przy ul. Piłsudskiego 14,

- Komisariat Policji Państwowej – mieszczący się w Nowej Rudzie przy ul. Bohaterów Getta 29,
- 7 Zamiejscowy Wydział Ksiąg Wieczystych Sądu Rejonowego w Kłodzku przy ul. Niepodległości 2 (na początku 2007 roku planowane jest otwarcie Zamiejscowego Wydziału Grodzkiego Sądu Rejonowego w Kłodzku)

Na obszarze miasta działa pięć banków:

- Gospodarczy Bank Spółdzielczy – mieszczący się w Słupcu przy ul. Radkowskiej 4, a posiadający również swój Oddział w centrum Nowej Rudy przy ul. Rynek 14,
- Bank Zachodni – posiadający I Oddział przy ul. Armii Krajowej 4 i II Oddział przy ul. Kłodzkiej 12a,
- Bank PKO - posiadający swoją siedzibę w centrum Nowej Rudy przy ul. Teatralnej 9 oraz Oddział w Słupcu przy ul. 30-lecia 15a,
- Bank Inicjatyw Społeczno-Ekonomicznych S.A. (BIZE S.A.) – mieszczący się przy ul. Podjazdowej 11,
- Bank BPH – mieszczący się przy ul. Armii Krajowej 14.

Ubezpieczenia reprezentuje kilka zakładów, w tym: Zakład Ubezpieczeń Społecznych (ZUS), którego inspektorat mieści się przy ul. Marsz. Józefa Piłsudskiego 4, Punkt Obsługi Klienta PZU S.A. oraz PZU Życie S.A. przy ul. Bohaterów Getta 8, „Commercial Union” przy ul. Armii Krajowej, WARTA S.A. przy ul. Rynek 10 i w Słupcu, a także Unia S.A. przy ul. Rynek 17.

Miasto wyposażone jest w cztery urzędy pocztowe.

Działająca w Nowej Rudzie Agencja Rozwoju Regionalnego "AGROREG" S.A. zajmuje się m.in. zarządzaniem Noworudzkiem Parkiem Przemysłowym (w Słupcu) i promowaniem miasta, w celu zachęcania inwestorów zewnętrznych do podejmowania tu działalności gospodarczej.

9.6. Obiekty sakralne i cmentarze.

Na obszarze miasta Nowa Ruda znajdują się następujące obiekty sakralne:

- kościół p.w. św. Krzyża przy ul. Cmentarnej,
- kościół p.w. Wniebowzięcia NMP przy ul. Cmentarnej,
- kościół p.w. Bożego Ciała, przy ul. Kolejowej,
- kościół p.w. św. Anny na Górze Świętej Anny,
- kościół p.w. św. Mikołaja (parafialny) przy ul. Kościelnej 11,
- kościół p.w. św. Barbary (parafialny) w Drogosławiu przy ul. Jana Pawła II,

- kościół p.w. św. Katarzyny (parafialny) w Słupcu przy ul. Parkowej 16,
- Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej na Górze Wszystkich Świętych.

Czynne są trzy cmentarze:

- komunalny przy ul. Cmentarnej (planowana rozbudowa cmentarza),
- komunalny w Słupcu przy ul. Romualda Traugutta (planowana rozbudowa cmentarza),
- parafialny w Słupcu przy ul. Romualda Traugutta (przy kościele p.w. św. Katarzyny),
- parafialny w Drogosławiu przy ul. Jana Pawła II (przy kościele p.w. św. Barbary).

9.7. Uwarunkowania wynikające ze stanu i przewidywanego rozwoju infrastruktury społecznej.

1. Wychowanie przedszkolne realizuje obecnie 8 placówek przedszkolnych, w tym 4 odrębne przedszkola: 2 przedszkola publiczne oraz 2 przedszkola niepubliczne. Wskaźnik uczestnictwa dzieci w wieku 3-6 lat w wychowaniu przedszkolnym, wynoszący mniej niż 50%, znacznie odbiega od standardów zachodnioeuropejskich. Należy zatem przewidywać większy niż dotychczas rozwój oświaty i wychowania przedszkolnego (w Unii Europejskiej przywiązuje się dużą wagę do oświaty na szczeblu przedszkolnym), co może skutkować potrzebą tworzenia nowych placówek, odpowiednio rozmieszczonych w większych zespołach terenów mieszkaniowych (ważne jest uwzględnienie dostępności do tych placówek).
2. Nowa Ruda dysponuje dobrze rozbudowaną siecią szkolnictwa na szczeblu podstawowym, gimnazjalnym, średnim – zawodowym i ogólnokształcącym.
3. Wobec prognozowanych procesów demograficznych – starzenia się społeczeństwa – dotychczasową sieć placówek oświaty można uznać za wystarczającą.
4. W mieście rozwinięty jest system kształcenia pomaturalnego i policealnego oraz oświaty dla dorosłych. Działają też szkoły dla dzieci niepełnosprawnych – podstawowa i gimnazjum. Placówki związane z wymienionymi systemami oświaty częściowo obsługują także tereny poza miastem i gminą Nowa Ruda.

5. Funkcje specjalizowane i ponadlokalne pełni Nowa Ruda w zakresie szkolnictwa wyższego – realizowane są przez niepubliczną Polsko-Czeską Szkołę Biznesu i Sportu „Collegium Glacensis”. Funkcję ponadlokalną pełni też Biblioteka Pedagogiczna.
6. Miasto jest dobrze wyposażone w zakresie obiektów sportowo-rekreacyjnych, dysponując dużymi zespołami boisk, kortów, basenów i innych obiektów, zlokalizowanych w Nowej Rudzie – Centrum i w Słupcu. Zespoły te uatrakcyjniamy miasto także pod względem turystycznym (funkcja zewnętrzna). Planowane jest też atrakcyjne sportowo-rekreacyjne zagospodarowanie Góry Wszystkich Świętych i Góry Świętej Anny.
7. Stagnacja, a nawet pewien regres, nastąpił w wyposażeniu miasta w placówki służby zdrowia i kultury (powiększyła się jedynie liczba aptek, które należą do aktywności komercyjnych). Potrzeby w zakresie kultury realizuje Miejski Ośrodek Kultury, Biblioteka Miejska wraz z trzema filiami (w Słupcu - 2 i w Drogosławiu - 1), kino oraz dwa muzea: Muzeum Górnictwa oraz Muzeum prof. Józefa Wittiga. W mieście nadal działa szpital ogólny (ale z pomniejszoną liczbą łóżek) oraz 7 przychodni, a także dom opieki społecznej. Rozwijają się też prywatne praktyki lekarskie.
8. Na obszarze miasta znajduje się osiem kościołów, w tym jedno sanktuarium oraz cztery cmentarze: dwa komunalne i dwa parafialne; planuje się rozbudowę (uzbrojenie) obu cmentarzy komunalnych.

10. BAZA EKONOMICZNA GMINY.

10.1. Struktura i stan gospodarki miasta.

Miasto Nowa Ruda należy do subregionu jeleniogórsko-wałbrzyskiego (według NTS-3) odznaczającego się – na tle województwa, a także całego kraju – mało korzystnymi wskaźnikami gospodarczymi. Produkt krajowy brutto (PKB) przeliczony na jednego mieszkańca stanowi tu 81,6% wskaźnika wojewódzkiego oraz 83,0% wskaźnika ogólnokrajowego. Nieco korzystniej przedstawia się wskaźnik wartości dodanej brutto (WDB) przeliczonej na jednego zatrudnionego – 90,2% wskaźnika wojewódzkiego i 103,4% wskaźnika ogólnokrajowego. Wskaźnik produkcji przemysłowej sprzedanej na jednego mieszkańca jest, w tym niegdyś silnie uprzemysłowionym regionie (Sudecki Okręg Przemysłowy), istotnie niższy niż średnio w województwie (74% wartości wskaźnika wojewódzkiego), a tym bardziej w kraju (72,2% - dane GUS z 2002 r.). Omawiany subregion odznacza się także dużym bezrobociem; stopa bezrobocia jest tu znacznie wyższa (prawie 28%) niż przeciętnie w województwie (22,4%) i kraju (około 18%). Jeszcze wyższą stopę bezrobocia notuje się w powiecie kłodzkim – ponad 31% (dane z 2002 r. według GUS) oraz w samej Nowej Rudzie.

Przyczyną wysokiego stopnia degradacji gospodarczej rejonu był upadek przemysłu, stanowiącego poprzednio podstawę bazy ekonomicznej Sudetów. Jednakże w strukturze zatrudnienia przedsiębiorstw liczących powyżej 9 pracowników udział przemysłu wraz z budownictwem stanowi tu jeszcze ponad 37% (około 35% w województwie, około 30% w całym kraju), ale w powiecie kłodzkim tylko niespełna 30% (tyle co średnio w kraju). W samej Nowej Rudzie udział ten wynosi jednak zaledwie 26%, a jeszcze na początku lat 90. ubiegłego wieku w przemyśle i budownictwie pracowało 67,7% (66,6% w samym przemyśle) ogółu zatrudnionych w Nowej Rudzie (dane z 1992 r. - według GUS). Nastąpił więc drastyczny spadek – zarówno względny, jak i bezwzględny – zatrudnienia w branży przemysłowej, co wiązało się w szczególności z zamknięciem kopalń węgla kamiennego. Jednocześnie wzrosło znacznie bezrobocie, które obejmowało wówczas 11,4% grupy ludności w wieku produkcyjnym i było znacznie niższe niż w ówczesnym województwie wałbrzyskim.

Obecnie względnie niewielkie znaczenie przemysłu w bazie ekonomicznej Nowej Rudy – tego niegdyś silnego specjalizowanego ośrodka przemysłowego – uwidacznia się także w strukturze branżowej podmiotów gospodarki narodowej. Tylko 8,1% ogólnej liczby podmiotów działających na obszarze miasta Nowa Ruda stanowią podmioty przemysłowe (9,3% średnio w województwie dolnośląskim). Stosunkowo niewielki jest także udział podmiotów branży budowlanej – 6,7% (9,8% średnio w województwie; dane z 2003 r. - według GUS). Wyjątkowo wysoki jest natomiast

udział podmiotów zajmujących się handlem i naprawami – 37,4% (33,2% średnio w województwie). Strukturę branżową podmiotów gospodarki narodowej przedstawia tabela 10.1.

Tabela nr 10.1. Struktura branżowa gospodarki narodowej w Nowej Rudzie.

Branża	Liczba podmiotów	Udział podmiotów w strukturze branżowej	Branża	Liczba podmiotów	Udział podmiotów w strukturze branżowej
rolnictwo	40	1,6%	hotele i restauracje	100	4,0%
przemysł	203	8,1%	transport, łączność i magazynowanie	149	5,9%
budownictwo	168	6,7%	pośrednictwo finansowe	100	4,0%
handel i naprawy	943	37,4%	obsługa nieruchomości i firm	537	21,3%

Na 2519 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (2003 r., według GUS) 87,2% stanowiły podmioty niepubliczne. Tak jak wszędzie, zdecydowanie dominują pod względem liczby podmioty osób fizycznych – 69,2%. Dominacja ta jest jednak znacznie słabiej zaznaczona niż średnio w województwie (78,2%). Do spółek cywilnych należy 10,1% podmiotów, do spółek prawa handlowego 3,8% (w tej grupie własnościowej prawie 1/3 stanowią podmioty z udziałem kapitału zagranicznego). Spółdzielni jest tylko 12 (0,5% ogólnej liczby podmiotów), a do fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych należy 1,3% podmiotów.

W strukturze wielkościowej przedsiębiorstw na tle całego województwa zaznacza się nieco większy udział podmiotów średniej wielkości (10-44 zatrudnionych) przy mniejszym udziale podmiotów małych, zatrudniających do 9 pracowników (tabela nr 10.2).

Tabela nr 10.2. Struktura wielkościowa podmiotów gospodarki narodowej.

Grupa wielkościowa	Miasto Nowa Ruda		Województwo dolnośląskie
	liczba osób	udział %	udział %
do 9 zatrudnionych	2 414	95,8%	96,1%
10 do 44 zatrudnionych	86	3,4%	3,1%
50 i powyżej zatrudnionych	19	0,8%	0,8%

Dochody budżetu miasta Nowa Ruda są znacznie niższe niż średnio w gminach województwa; w 2003 r. (według GUS) wynosiły 1113 zł/mieszkańca (1515 zł/mieszkańca średnio w województwie dolnośląskim, nie licząc miast na prawach powiatu; 1372 zł średnio w kraju). Niski jest też udział dochodów własnych – 46,4% (55,3% średnio w gminach województwa). Wynika to z dużych wydatków na cele socjalne, refundowanych przez państwo. W strukturze

wydatków z budżetu miejskiego Nowej Rudy prawie 37% sumy stanowiła oświata i wychowanie. Bardzo duży udział miały też wydatki na opiekę społeczną (prawie 21%). Stosunkowo niewielkie środki przeznaczono natomiast na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (7,3%) oraz na gospodarkę mieszkaniową (4,7%). Niewielki był też udział wydatków inwestycyjnych – 4,4% (średnio w gminach województwa – 14,9%) (dane za 2003 r. według GUS). Szczegółową strukturę wydatków z budżetu miasta Nowa Ruda przedstawia tabela nr 10.3.

Tabela nr 10.3. Struktura wydatków z budżetu gmin (2003 r. według GUS).

Dział	Miasto Nowa Ruda	Średnio w gminach województwa*	Dział	Miasto Nowa Ruda	Średnio w gminach województwa*
gospodarka mieszkaniowa	4,7	6,1	kultura fizyczna	1,6	2,2
administracja publiczna	12,4	13,2	pozostałe	9,0	17,5
oświata i wychowanie	36,9	33,8	* Bez uwzględnienia miast na prawach powiatu.		
ochrona zdrowia	1,8	1,4			
opieka społeczna	20,7	12,0			
gospodarka komunalna i ochrona środowiska	7,3	10,3			
kultura i ochrona zabytków	5,6	3,5			

10.2. Rolnictwo i leśnictwo.

W bazie ekonomicznej miasta rolnictwo odgrywa niewielką rolę. Znaczące jest natomiast w strukturze funkcjonalno-przestrzennej obszaru municypalnego charakteryzującego się ekstensywnym zagospodarowaniem miejskim; rolnicza przestrzeń produkcyjna zajmuje aż ponad 60% tego obszaru. Wpływ miasta na kierunki produkcji rolniczej wyraża się stosunkowo dużym udziałem upraw warzyw w strukturze zasiewów (około 10% arealu). Poza tym rolnictwo na obszarze miasta ma raczej charakter ekstensywny. W związku z górskim położeniem duży udział mają użytki zielone (z przewagą pastwisk), a w produkcji polowej – uprawy pastewne i ziemniaki (przewaga zasiewów zbóż jest tu relatywnie niewielka). Pomimo takiej struktury użytkowania przestrzeni rolniczej oraz upraw (duży udział kultur pastewnych), hodowla odgrywa obecnie niewielką rolę. Wynika to jednak z zewnętrznych uwarunkowań ekonomicznych, które spowodowały (głównie w latach 90. ubiegłego wieku) upadek produkcji hodowlanej, nie tylko w Nowej Rudzie. W szczególności upadł – znacznie rozwinięty tu niegdyś – chów owiec (według Narodowych Spisów Rolnych – miasto Nowa Ruda: 1996 r. – 99 sztuk, 2002 r. – 6 sztuk; gmina Nowa Ruda: 1996 r. – 662 sztuki, 2002 r. – 16 sztuk). Utrzymuje się natomiast hodowla bydła rogatego, ale jej intensywność jest obecnie znacznie niższa od średniokrajowej.

Towarowość produkcji rolniczej w gospodarstwach indywidualnych jest niska, co wiąże się z rozdrobnieniem tych gospodarstw oraz przeważnie ekstensywnymi formami produkcji. Średnia wielkość indywidualnego gospodarstwa rolnego wynosi około 7,0 ha. Przeważają gospodarstwa z grupy wielkościowej 1-5 ha (tak pod względem ich liczby, jak i zajmowanego areалу). Duży jest też udział gospodarstw o powierzchni 5-10 ha. Zdecydowana większość gospodarstw produkuje na własne potrzeby (lub głównie na własne potrzeby). Produkcją wyłącznie rynkową zajmuje się około 40 gospodarstw indywidualnych, przeważnie tych największych (o areale powyżej 20 ha) lub nastawionych na intensywną uprawę ogrodniczą. Do gospodarstw indywidualnych należy tylko 33,6% przestrzeni rolniczej miasta; więcej gruntów rolnych pozostaje własnością gminy (38,8% areálu).

Stopień zalesienia obszaru municypalnego Nowej Rudy jest niewielki – 16,9%. Lasy występują głównie na wierzchołkach wzniesień lub na stromych zboczach dolin. Powinny więc pełnić głównie funkcje ochronne (przeciwoerozyjne, wodo- i glebochronne) lub rekreacyjne. Do Skarbu Państwa należy 73,9% gruntów leśnych miasta (457 ha w 2003 r. według GUS) – wszystkie znajdują się w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego „Lasy Państwowe” – Nadleśnictwo Jugów (obręby Jugów i Kłodzko). Miasto jest właścicielem aż 23,6% areálu gruntów leśnych (146 ha). Pozostałe 15 ha gruntów leśnych stanowi własność prywatną. Do zalesienia przeznaczono 15 ha gruntów nieleśnych (według stanu z 2003 roku, w którym dokonano zalesienia 3 ha gruntów nieleśnych), w całości przez Państwowe Gospodarstwo Leśne „Lasy Państwowe”. W związku z tym zalesianiem wzrasta udział lasów państwowych. Powiększa się także ogólna powierzchnia zalesiona, w odróżnieniu od przestrzeni rolniczej, która ulega sukcesywnej redukcji zarówno w wyniku zalesiania, jak i (w większym stopniu) rozwoju przestrzennego terenów zainwestowanych. W okresie lat 1997-2004 powierzchnia przestrzeni rolniczej zmniejszyła się o 25 ha.

10.3. Pozostałe, nierolnicze aktywności gospodarcze.

W ostatnich latach ubiegłego stulecia zakończyła działalność ostatnia noworudzka kopalnia węgla kamiennego. Zanikła więc branża stanowiąca podstawę bazy ekonomicznej miasta oraz główne miejsce pracy. Podjęte działania restrukturyzacji gospodarki nie były w stanie stworzyć nowych alternatywnych źródeł dochodu budżetu gminnego i źródeł utrzymania miejscowej ludności, które byłyby w stanie wypełnić powstałą lukę. Dodatkowo upadł największy zakład przemysłu włókienniczo-odzieżowego – Zakład Przemysłu Jedwabniczego „Nowar” S.A. Ta branża przemysłowa należała do wiodących pozagórnich aktywności w strukturze gospodarczej miasta. Obecnie wśród zachowanych zakładów przemysłowych nadal dominuje branża włókienniczo-odzieżowa, a ponadto przemysł elektroniczny, poligraficzny, drzewny oraz produkcja materiałów budowlanych. Przemysł wydobywczy reprezentuje obecnie wyłącznie eksploatacja surowców

skalnych: Kopalnie Surowców Skalnych w Bartnicy (Kamieniołom Gabra w Słupcu), „Kamex” Sp. z o.o. (eksploatacja i przerób piaskowca). Na bazie zamykanych kopalń węgla kamiennego powstało kilka spółek uprawiających różnorodną działalność gospodarczą, m.in. „GranMarCo” produkujące elementy budowlane z granitu i marmuru.

Z ważniejszych przedsiębiorstw przemysłowych, nie związanych z wydobywaniem lub przetwórstwem surowców skalnych, wymienić można:

- Zakład Przemysłu Odzieżowego „Nowa Ruda”,
- Ort-Johan Polen,
- “Ponefa” Sp. z o.o.; produkująca obicia tapicerskie (spółka z kapitałem zagranicznym),
- Zakład Usług Budowlanych „Budrog” S.C.; wytwarzający m.in. masy bitumiczne.

Rozwijają się ponadto małe i średnie zakłady produkcyjne, produkcyjno-usługowe lub usługowe (MŚP). Ważnym czynnikiem rozwoju aktywności gospodarczych Nowej Rudy było utworzenie Specjalnej Strefy Ekonomicznej (część Wałbrzyskiej SSE). Powstał też projekt zagospodarowania „Noworudzkiego Parku Przemysłowego” (NPP), współfinansowany przez Unię Europejską (I etap realizacji, którego zakończenie przewiduje się do czerwca 2008 r.). NPP obejmuje zespół wyodrębnionych nieruchomości o łącznej powierzchni 79,7 ha, stanowiących własność Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A. w Katowicach, Gminy Miejskiej Nowa Ruda, Agencji Rozwoju Regionalnego „AGROREG” S.A. w Nowej Rudzie oraz podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na tym terenie. Park został podzielony na cztery strefy: inkubatora przedsiębiorczości i e-biznesu (NPP1), drobnej działalności przemysłowej oraz składów i magazynów (NPP2), eko-energii (NPP3) oraz usług sportowo-rekreacyjno-turystycznych (NPP4). Spółką zarządzającą całym NPP jest – jak wcześniej wspomniano - Agencja Rozwoju Regionalnego „AGROREG” S.A .

Podobnie jak w całym kraju, dynamicznie rozwijającym się sektorem aktywności gospodarczych był handel. W okresie lat 1997-2003 liczba sklepów wzrosła z 380 do 410. Wskaźnik 60,6 mieszkańców/sklep jest znacznie korzystniejszy od wskaźnika dla całego województwa (88,9 mieszkańców/sklep). Oprócz sklepów handel detaliczny odbywa się na dwóch targowiskach o łącznej powierzchni 5190 m² ze 114 stałymi punktami sprzedaży. Handel detaliczny Nowej Rudy jest silnie rozdrobniony; na 1 placówkę handlową przypada 2,1 zatrudnionego (średnio w województwie – 2,5 zatrudnionego). Znacznie rozbudowana sieć placówek handlowych wskazuje na dość duże znaczenie funkcji centralnych miasta, a także na wpływ ruchu turystycznego.

Położenie Nowej Rudy sprzyjać może rozwojowi turystyki. Na razie jednak baza noclegowa w mieście nie jest jeszcze szczególnie rozbudowana. Reprezentują ją trzy obiekty: Hotel „Romantica” (15 miejsc noclegowych), Dom Wypoczynkowy „Sport Centrum” (około 260 miejsc

noclegowych) oraz pensjonat na Górze Świętej Anny (około 60 miejsc noclegowych). W 2003 roku (GUS) zarejestrowano 8635 turystów, którzy zatrzymali się na nocleg, w tym 1659 (19,2%) gości zagranicznych. Udzielono 46 682 noclegi (w tym 19 719 turystom zagranicznym, tj. 42,2%). Średni pobyt turysty wynosił ponad 5 dni, przy czym turyści zagranicznego – prawie 12 dni. Wykorzystanie bazy noclegowej w ciągu całego roku wynosiło niespełna 40%. Na tle kraju i regionu jest to jednak wskaźnik dość korzystny. Istniejące i planowane wyposażenie miasta w obiekty sportowo-rekreacyjne i turystyczne uatrakcyjniają Nową Rudę pod względem turystycznym. Duże walory dla rozwoju tej funkcji występują zwłaszcza w historycznym centrum Nowej Rudy oraz w masywach Góry Wszystkich Świętych i Góry Świętej Anny. Dobrze rozwinięta jest też baza gastronomiczna: 6 restauracji, 8 barów, 3 kawiarnie, 4 pizzerie, 3 kafejki internetowe.

10.4. Uwarunkowania wynikające ze struktury i stanu bazy ekonomicznej miasta.

1. Nowa Ruda, niegdyś silnie rozwinięty specjalizowany ośrodek przemysłowy, przeżywa w ostatnich latach radykalne zmiany strukturalne swojej bazy ekonomicznej przejawiające się w istotnym zmniejszeniu udziału przemysłu, a w szczególności górnictwa.
2. Społeczno-gospodarczymi skutkami przemian wymienionych w ust. 1 jest osłabienie bazy ekonomicznej przejawiające się w niskich dochodach budżetu miasta oraz wysoką stopą bezrobocia.
3. Zamknięte zostały wszystkie kopalnie węgla kamiennego i upadły także inne duże niegórnictwo zakłady przemysłowe. Występuje więc istotny problem zagospodarowania poprzemysłowych i pogórnictwo terenów oraz majątku trwałego, a także wykorzystywania wykwalifikowanej „przemysłowej” siły roboczej (redukcji wysokiego bezrobocia).
4. W związku z problemami wymienionymi w ust. 1, 2 i 3 przystąpiono do działań mających sprzyjać nowej aktywizacji gospodarczej miasta, polegających m.in. na utworzeniu Specjalnej Strefy Ekonomicznej (część Wałbrzyskiej SSE) oraz Noworudzkiego Parku Przemysłowego (NPP), wykorzystującego częściowo tereny pogórnictwo.

5. Podejmuje się też działania dla większego rozwoju ruchu turystycznego (m.in. planowane atrakcyjne turystyczno-rekreacyjno-sportowe zagospodarowanie Góry Wszystkich Świętych i Góry Świętej Anny).
6. Z zachowanych aktywności branży górniczej nadal duże znaczenie w bazie ekonomicznej miasta ma eksploatacja i przetwórstwo surowców skalnych, stwarzające jednak istotne problemy ekologiczne oraz funkcjonalno-przestrzenne.
7. Największą dynamikę rozwoju przejawiają małe i średnie przedsiębiorstwa, w szczególności handlu detalicznego. Nowa Ruda ma silnie rozwiniętą sieć placówek handlu detalicznego oraz gastronomii. Sieć handlowa jest jednak silnie rozdrobniona.
8. Rolnictwo, chociaż dysponuje szczególnie dużym arealem (ponad 60% powierzchni obszaru municypalnego) nie odgrywa znaczącej roli w bazie ekonomicznej miasta jako źródło utrzymania lokalnej społeczności; jest silnie rozdrobnione i niskotowarowe.

DZIAŁ III.

***UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE
Z ISTNIEJĄCEGO ZAGOSPODAROWANIA
I STRUKTURY WŁASNOŚCI GRUNTÓW***

11. STAN WŁADANIA GRUNTAMI.

11.1. Struktura własności gruntów.

Charakterystyczną cechą miasta Nowa Ruda jest względnie duży udział gruntów komunalnych – ponad 31%, co jest korzystne, gdyż ułatwia władzom samorządowym prowadzenie polityki przestrzennej i realizację różnych celów publicznych. Duży jest też udział własności Skarbu Państwa – ponad 28% powierzchni miasta, przy czym ponad 44% areалу gruntów państwowych to lasy znajdujące się w zarządzie PGL „Lasy Państwowe”.

Do właścicieli prywatnych należy nieco ponad 27% powierzchni municypalnej. Zdecydowana większość arealu gruntów prywatnych wchodzi w skład indywidualnych gospodarstw rolnych. Pozostałe grunty prywatne, to głównie działki z jednorodzinną zabudową mieszkaniową lub drobnymi zakładami.

Z pozostałych właścicieli, mających pewne znaczenie w strukturze własności gruntów, wymienić można spółki prawa handlowego. Pełną strukturę własności gruntów przedstawiono w tabeli nr 11.1.

Tabela nr 11.1. Struktura własności gruntów (2004 r.).

Forma własności gruntów	Miasto	
	ha	%
Skarb Państwa, w tym:	1049	28,3
- w zarządzie PGL „Lasy Państwowe”	464	12,5 (44,2)
Państwowa, grunty przekazane w użytkowanie wieczyste	172	4,6
Spółek Skarbu Państwa, państwowych i innych państwowych osób prawnych	0	0,0
Gminne	1157	31,3
Gminne przekazane w wieczyste użytkowanie	182	4,9
Grunty osób fizycznych, w tym:	1002	27,1
- wchodzące w skład gospodarstw rolnych	756 (33,6%)	20,7 (76,3)
Grunty spółdzielni	2	0,1
Grunty kościelne i związków wyznaniowych	10	0,3
Grunty powiatów	19	0,5
Wojewódzki zasób nieruchomości	31	0,8
Spółek prawa handlowego	79	2,1
Partii politycznych	0	0,0
Razem	3703	100,0

Wśród gruntów komunalnych największy areal stanowią tereny rolne (ponad 65%), mogące tworzyć rezerwę dla przyszłego inwestowania. Wyjątkowo duży jest też udział powierzchni

zalesionej (lasy komunalne) – 11,5% areалу gruntów miejskich). Tereny zainwestowane – osadnicze, a także komunikacyjne – stanowią ponad 23% całości gruntów komunalnych.

Tabela nr 11.2. Struktura użytkowania gruntów komunalnych (2004 r.).

Rodzaj użytkowania	Grunty komunalne w mieście Nowa Ruda		
	ha	%	%
Powierzchnia całkowita	1339	100,0	-
TERENY ZAINWESTOWANE	312	23,3	100,0
Tereny osadnicze	163	12,2	52,2
Tereny komunikacyjne	146	10,9	46,8
Użytki kopalniane	3	0,2	1,0
TERENY OTWARTE	1027	76,7	100,0
Tereny rolne	873	65,2	75,2
Lasy i zadrzewienia	154	11,5	22,0
Wody	0	0,0	0,7
Użytki ekologiczne	0	0,0	0,0
Nie użytki	3	0,2	2,0
Tereny różne	0	0,0	0,1

11.2. Uwarunkowania wynikające ze struktury własności gruntów.

1. Specyfiką Nowej Rudy jest wyjątkowo duży (największy) udział gruntów komunalnych, co sprzyja prowadzeniu przez miasto polityki przestrzennej oraz realizacji lokalnych inwestycji celu publicznego.
2. Wśród gruntów komunalnych zdecydowanie przeważają grunty na terenach otwartych (rolne, a także leśne).
3. Drugim najważniejszym właścicielem terenów miasta jest Skarb Państwa, do którego należą jednak głównie grunty leśne.
4. Wśród gruntów prywatnych największy udział mają grunty wchodzące w skład indywidualnych gospodarstw rolnych, przy relatywnie niewielkim udziale gruntów zainwestowanych (osadniczych).

12. KOMUNIKACJA I TRANSPORT.

12.1. Układ drogowy.

Rdzeniem układu drogowego w gminie miejskiej Nowa Ruda jest droga wojewódzka nr 381 relacji Wałbrzych - Nowa Ruda – Kłodzko. Droga ta biegnie w Obniżeniu Noworudzkim, pomiędzy Wzgórzami Wyręblińskimi i Garbem Dzikowca (od północy) a Wzgórzami Włodzickimi (od południa) w paśmie Gór Sowich.

Droga pełni bardzo ważną funkcję w ruchu tranzytowym na trasie Wałbrzych - Kłodzko -przeście graniczne w Boboszowie. Po przyłączeniu do Nowej Rudy Drogosławia i Słupca (wcześniej odrębnych miejscowości) pełni również istotną rolę w ruchu lokalnym, ponieważ zapewnia połączenie historycznego centrum z nie w pełni zespolonymi przestrzennie zespołami osadniczymi w południowej i północnej części miasta. Dodać należy, że jest to jedyne w mieście utwardzone połączenie na osi północ-południe. Przebieg drogi, po przekroczeniu północnej granicy miasta przedstawia się następująco: (z kierunku północno-zachodniego) prowadzi wzdłuż zabudowy przyulicznej Drogosławia, po czym wkracza w najbardziej zainwestowany obszar miasta – centrum historycznej Nowej Rudy, skąd jego wschodnimi obrzeżami wyprowadza ruch w kierunku południowo-wschodnim. Dalej, mijając rozległe tereny z luźną zabudową zmierza do intensywnie zainwestowanego Słupca, a następnie po przekroczeniu południowej granicy miasta kieruje się do Kłodzka. Na całym swym przebiegu droga jest jednojezdniowa z dwoma pasami ruchu. Jej parametry techniczne nie spełniają wymogów zawartych w przepisach dla drogi klasy głównej, jaką przewiduje dla niej zarządca (Dolnośląski Zarząd Dróg Wojewódzkich), a także kontrastuje z dużym natężeniem ruchu. Od wielu lat w dokumentach planistycznych przewidywana była obwodnica na terenie tej drogi. Obecnie rozpoczęto realizację jej pierwszego odcinka.

Najważniejszymi drogami tworzącymi układ drogowy na osi wschód-zachód jest droga wojewódzka nr 385 relacji: granica państwa - Tłumaczów – Nowa Ruda - Wolibórz - Ząbkowice Śląskie - Ziębice - Grodków - Jaczowice oraz droga powiatowa nr 3312 D relacji: Wolibórz - Dzikowiec - Nowa Ruda (Słupiec) - droga nr 386 (Ścinawka Średnia). Obie drogi biegną poprzecznie w stosunku do drogi nr 381. Droga nr 385 prowadzi w mieście dwoma odcinkami, dochodzącymi do drogi wojewódzkiej nr 381. Pierwszy z nich (biegnąc od zachodniej granicy miasta) wykorzystuje ul. Aleksandra Fredry; następnie przeciwne kierunki ruchu rozkładają się na ulice: Piastów i Przechodnią w kierunku wschodnim oraz Cmentarną w kierunku zachodnim, i dochodzą do drogi nr 381. Drugi odcinek, odchodzi od drogi nr 381 i biegnie ul. Jasną, wyprowadzając ruch w kierunku Woliborza.

Droga powiatowa nr 3312 D umożliwia natomiast połączenie wschód-zachód w południowej części miasta - Słupcu. Od Ścinawki Średniej biegnie najpierw ul. Radkowską, a za

skrzyżowaniem z drogą wojewódzką nr 381 wyprowadza ruch ul. Kwiatkowskiego w kierunku Dzikowca i dalej do Woliborza. Przy tej drodze, jak wynika z źródeł historycznych, rozpoczął się rozwój osadnictwa w tej części miasta. Pojawienie się szosy z Kłodzka do Nowej Rudy (wiodącej po dawnej drodze lokalnej do kopalni, obecnie ul. Kłodzka) dodatkowo oddziaływało na rozwój historycznego Słupca, który dzisiaj - pomimo włączenia w granice miasta – zachował odrębne centrum. Dogodne położenie na przecięciu się dwóch szlaków komunikacyjnych sprzyja tu rozwojowi usług, przemysłu i mieszkalnictwa.

Inną ważną drogą powiatową, w poprzecznych - w stosunku do drogi wojewódzkiej nr 381 - relacjach, jest droga nr 3356 D. Zapewnia ona połączenie miasta Nowa Ruda z Jugowem i z Pieszycami. Od skrzyżowania z drogą nr 381, w północnej części miasta, biegnie ona ul. Józefa Sokola. Służy obsłudze części Drogosławia oraz osiedla Zdrojowisko. W rejonie jej skrzyżowania się z drogą nr 381 wykreowało się niewielkie centrum usługowe. Jest ono znacznie mniejsze od obu wcześniej omawianych, ale charakterystyczne dla historycznie ukształtowanej struktury urbanistycznej miasta.

Pozostałe drogi powiatowe poprzecznie odchodzące od drogi wojewódzkiej nr 381:

- 1) w kierunku północno-wschodnim, to:
 - droga nr 3319 D prowadzi przez Zatorze w kierunku Przygórza,
 - droga nr 3321 D, umożliwiająca dodatkowe, poza wcześniej omawianym poprzez drogę nr 3312 D, połączenie z miejscowością Dzikowiec,
- 2) w kierunku południowo-zachodnim, to droga nr 3337 D, przebiegająca po stokach Góry św. Anny i zapewniająca połączenie centrum Nowej Rudy przez Bieganów do Ścinawki Średniej,
- 3) w kierunku południowym, to droga nr 3324 D prowadząca przez Bożków do Gorzuchowa i łącząca się z drogą wojewódzką nr 386 (w rejonie Gorzuchowa).

Zestawienia dróg wojewódzkich i powiatowych zamieszczono w tabelach nr 12.1 i 12.2.

Tabela nr 12.1. Zestawienie dróg wojewódzkich.

L.p.	Numer drogi	Relacja	Nazwa ulicy na trasie przebiegu drogi
1.	381	Wałbrzych - Nowa Ruda - Kłodzko	od północy: - ul. Świdnicka - ul. Marsz. Józefa Piłsudskiego - ul. Mikołaja Kopernika - ul. Niepodległości - ul. Słupecka - ul. Kłodzka
2.	385	granica państwa - Tłumaczów – Nowa Ruda - Wolibórz -	od wschodu do drogi nr 381: - ul. Aleksandra Fredry - ul. Piastów i ul. Przechodnia, a w

L.p.	Numer drogi	Relacja	Nazwa ulicy na trasie przebiegu drogi
		Ząbkowice Śląskie - Ziębice - Grodków - Jaczowice	przeciwnym kierunku ul. Cmentarna od drogi nr 381 na zachód: - ul. Jasna

Tabela nr 12.2. Zestawienie dróg powiatowych.

L.p.	Numer drogi	Relacja	Nazwa ulicy na trasie przebiegu drogi	Rodzaj nawierzchni	Długość w km
1.	3312 D	Wolibórz - Dzikowiec - Nowa Ruda (Słupiec) - droga nr 386	ul. Kwiatkowskiego ul. Radkowska	twarda ulepszona	4,628
2.	3356 D	Walim - Sokolec - Nowa Ruda	ul. Sokoła	twarda ulepszona	1,213
3.	3319 D	Przygórze - Nowa Ruda	ul. Zatorze ul. Górnicza ul. Kopalniana	twarda ulepszona	1,900
4.	3321 D	Nowa Ruda – Dzikowiec – Nowa Wieś Kłodzka	ulica bez nazwy	twarda ulepszona	1,800
5.	3337 D	Nowa Ruda - Bieganów - Ścinawka Górna	ul. Pionierów ul. Nowa Osada ul. Sybiraków ul. Stefana Żeromskiego ul. Mikołaja Kopernika (od ulicy Sybiraków do drogi nr 381)	twarda ulepszona, odcinkowo szutrowa	1,500
6.	3324 D	Nowa Ruda (Słupiec) - Bożków - Gorzuchów - droga nr 386	ul. Bożkowska	twarda ulepszona	1,600
Razem:					12,641

Na terenie miasta znajduje się 117 ulic, których łączna długość wynosi 65,2 km. Jezdnie tych ulic pokryte są w 61% nawierzchnią bitumiczną, w 36 % nawierzchnią szutrową, a łączny udział nawierzchni z innych materiałów (kostka, beton, płyty) nieznacznie tylko przekracza 3%. Zestawienie dróg gminnych (ulic) przedstawia tabela nr 12.3.

Tabela nr 12.3. Zestawienie dróg (ulic) gminnych.

Lp.	Nazwa ulicy	Długość jezdni [m] o nawierzchni:					razem
		kostkowej	bitumicznej	betonowej	z płyt	szutrowej	
1.	Akacyjowa		795,0				795,0
2.	Gen. Andersa		462,0			231,0	693,0
3.	Anny		280,0				280,0
4.	Armii Krajowej		220,0				220,0
5.	Błotna		293,0				293,0
6.	Boczna		100,0				100,0
7.	Bohaterów Getta		322,0				322,0
8.	Cicha		968,0			250,0	1218,0
9.	Ciemna		289,0				289,0
10.	Czarna		150,0				150,0
11.	Debry		605,0			348,0	953,0
12.	Demokratów		600,0				600,0
13.	Dworska		125,0				125,0
14.	Fabryczna					332,0	332,0
15.	Góra Anny		850,0			2000,0	2850,0
16.	Górna		330,0				330,0
17.	Górnicza		647,0				647,0
18.	Górska					90,0	90,0
19.	Graniczna		235,0				235,0
20.	Jana Pawła II	285,0					285,0
21.	Jawornik					3500,0	3500,0
22.	Jedności					280,0	280,0
23.	Jeziorna		536,0				536,0
24.	Kasztanowa					1161,0	1161,0
25.	Kolejowa		536,0				536,0
26.	Kołowa		1800,0				1800,0
27.	Kombatantów		404,0				404,0

Lp.	Nazwa ulicy	Długość jezdni [m] o nawierzchni:					razem
		kostkowej	bitumicznej	betonowej	z płyt	szutrowej	
28.	Marii Konopnickiej		150,0				150,0
29.	Kopalniana		1250,0				1250,0
30.	Kościelna		240,0			580,0	820,0
31.	Tadeusza Kościuszki		341,0				341,0
32.	Krańcowa		156,0				156,0
33.	Królowej Jadwigi	160,0					160,0
34.	Krótką	100,0					100,0
35.	Krzywa					204,0	204,0
36.	Kwiatowa		100,0				100,0
37.	Leśna		119,0				119,0
38.	Lipowa		211,0				211,0
39.	Ludwikowska		360,0				360,0
40.	Łączna		100,0				100,0
41.	Łąkowa		700,0				700,0
42.	Łukowa		62,0				62,0
43.	Łużycka		259,0			371,0	630,0
44.	Mała		82,0				82,0
45.	Mała Kolonia					1300,0	1300,0
46.	Martwa		230,0				230,0
47.	Jana Matejki		140,0				140,0
48.	Adama Mickiewicza		269,0				269,0
49.	Miedzianka		120,0			730,0	850,0
50.	Młyńska		200,0			250,0	450,0
51.	Młyńskie Wzgórze		200,0				200,0
52.	Myśliwska Osada		441,0				441,0
53.	Nadrzeczna		101,0				101,0
54.	Narutowicza					200,0	200,0
55.	Nowa	50,0	416,0				466,0
56.	Obozowa		170,0				170,0
57.	Ogrodowa + łącznik z pl. Jana Matejki		732,0				732,0

Lp.	Nazwa ulicy	Długość jezdni [m] o nawierzchni:					razem
		kostkowej	bitumicznej	betonowej	z płyt	szutrowej	
58.	Orkany		1664,0				1664,0
59.	Bema		310,0				310,0
60.	Władysława Broniewskiego		315,0			250,0	565,0
61.	Fryderyka Chopina					200,0	200,0
62.	Harcerska		225,0				225,0
63.	Stanisława Moniuszki					185,0	185,0
64.	Bolesława Prusa		250,0				250,0
65.	Rycerska		75,0				75,0
66.	Henryka Sienkiewicza		150,0				150,0
67.	Juliusza Słowackiego		275,0				275,0
68.	Ludwika Waryńskiego		585,0				585,0
69.	Wincentego Witosa		225,0				225,0
70.	Stanisława Wyspiańskiego		425,0				425,0
71.	Osiedle XXX-lecia		1293,0				1293,0
72.	Parkowa		420,0				420,0
73.	Marsz. Józefa Piłsudskiego		346,0				346,0
74.	Pionierów					500,0	500,0
75.	Piwna		117,0				117,0
76.	Plac Wiejski		72,0				72,0
77.	Podgórska		395,0				395,0
78.	Podjazdowa		118,0				118,0
79.	Polna					283,0	283,0
80.	Połoniny		2150,0				2150,0
81.	Prosta		73,0				73,0
82.	Przeskok	200,0					200,0
83.	Reymonta		218,0		200,0		418,0
84.	Rolna		410,0				410,0
85.	Rynek		293,0				293,0
86.	Rzeczna					160,0	160,0
87.	Sądowa	70,0					70,0
88.	Słoneczna		790,0				790,0

Lp.	Nazwa ulicy	Długość jezdni [m] o nawierzchni:					razem
		kostkowej	bitumicznej	betonowej	z płyt	szutrowej	
89.	Spacerowa		1130,0				1130,0
90.	Sportowa		270,0				270,0
91.	Srebrna		992,0				992,0
92.	Stara Droga		2280,0			1200,0	3480,0
93.	Stara Kolonia					1460,0	1460,0
94.	Stara Osada		260,0				260,0
95.	Stare Zagórze					1010,0	1010,0
96.	Strzelecka		235,0				235,0
97.	Sudecka				400,0		400,0
98.	Sybiraków		340,0				340,0
99.	Szkolna		143,0				143,0
100.	Szpitalna		307,0				307,0
101.	Sztygarska		411,0				411,0
102.	Teatralna		196,0				196,0
103.	Topolowa				105,0		105,0
104.	Romualda Traugutta		249,0				249,0
105.	Tuczyn			200,0		270,0	470,0
106.	Ugory		100,0			2700,0	2800,0
107.	Wąska		155,0				155,0
108.	Węglowa Wola		800,0			980,0	1780,0
109.	Wiejska		490,0				490,0
110.	Wrześni		125,0				125,0
111.	Zacisze		230,0				230,0
112.	Zagórze		1017,0			1400,0	2417,0
113.	Zatorze					900,0	900,0
114.	Zaułek		144,0	222,0			366,0
115.	Zdrojowisko		499,0				499,0
116.	Zielonka					434,0	434,0
117.	Złota		190,0				190,0
RAZEM		865,0	39 453,0	422,0	705,0	23 759,0	65 204,0

Gęstość sieci dróg komunalnych (gminnych) o nawierzchni twardej określa wskaźnik 160,4 km/100 km² i jest wyższy od wskaźnika średniowojewódzkiego dla gmin miejskich (144,5 km dróg gminnych/km²), ale niższy od krajowego (195,1 km dróg gminnych/km²). W przypadku dróg o nawierzchni twardej ulepszonej wskaźnik dla Nowej Rudy (122,0) jest niższy zarówno od wskaźnika dla województwa (134,7), jak i dla kraju (182,9).

Wskaźniki gęstości dróg gminnych tylko częściowo przedstawiają stan obsługi drogowej w Nowej Rudzie i innych miastach będących gminami. Nie obejmują one bowiem (ze względu na luki w dostępnych danych GUS) dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych, które zwykle odgrywają bardzo ważną rolę w obsłudze komunikacyjnej. Tym niemniej niska wartość wskaźnika dla dróg o nawierzchni twardej ulepszonej może sygnalizować duże, niezaspokojone jeszcze potrzeby Nowej Rudy w tym zakresie. Warto jednak przy tym zwrócić uwagę, że gęstość zaludnienia Nowej Rudy (681 M/km²) jest znacznie niższa od gęstości zaludnienia w gminach miejskich w województwie (1173 M/km²) i w kraju (1351 M/km²).

Przez obszar Nowej Rudy został wyznaczony przebieg Drogi Śródsudeckiej (w „Studium zagospodarowania przestrzennego pasma Drogi Śródsudeckiej”, Uchwała Nr 309/II/03 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 17.04.2003 r.). Ma ona stanowić główną samochodową trasę turystyczną na obszarze górskim i podgórskim Dolnego Śląska. Łączna jej długość na terenie województwa wynosi 357 km, w tym na obszarze miasta Nowa Ruda około 6 km. Trasa ta prowadzi od zachodniej granicy miasta drogą wojewódzką nr 385, tj. ulicami: Fredry, Cmentarną, Piastów i Przechodnią, następnie przenosi się na drogę wojewódzką nr 381, i biegnie ulicami: Marsz. Józefa Piłsudskiego i Świdnicką, po czym przechodzi na drogę powiatową nr 3356 D i ul. Józefa Sokola wyprowadza ruch z miasta na północny zachód, w kierunku Jugowa.

Nowa Ruda została umieszczona także na trasie Szlaku Cystersów. Szlak ten jest przedsięwzięciem zainicjowanym przez Radę Europy w ramach programu pod nazwą „Europejskie Szlaki Kulturowe”. Szlak Cystersów to trasa wiodąca przez Europę od Portugalii po Polskę, której punktami węzłowymi są kolejne opactwa cysterskie. Polski odcinek szlaku prowadzi przez niemal wszystkie miejsca trwałego pobytu cystersów w naszym kraju. Nowa Ruda znajduje się na odcinku szlaku łączącym Krzeszów przez Mieroszów, Rybnicę Leśną, Nową Rudę z Wambierzycami, a następnie Bardem i Henrykowem. Szlak Cystersów jest szlakiem samochodowym, ale także są wyznaczone odcinki rowerowe i piesze.

12.2. Komunikacja kolejowa.

Przez miasto przechodzą dwie drugorzędne, jednotorowe i niezelektryfikowane linie kolejowe:

- nr 286 relacji Wałbrzych Główny – Nowa Ruda – Kłodzko Główny, z przystankami na terenie miasta: Zdrojowisko i Nowa Ruda Przedmieście oraz ze stacją Nowa Ruda. Na tej trasie odbywa się zarówno ruch pasażerski (obecnie 3 pary pociągów osobowych), jak i ruch towarowy. Przewiduje się – we wnioskach do niniejszego Studium złożonych przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego) dobudowę drugiego toru do tej linii,
- nr 327 relacji Ścinawka Średnia (od linii nr 286) – Słupiec (w przeszłości także dalej do Dzikowca), z przystankiem w Słupcu, na której odbywa się jedynie ruch towarowy. Rozważana jest - we wnioskach do niniejszego Studium złożonych przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego - możliwość modernizacji tej linii i wykorzystania dla celów turystycznych.

12.3. Transport publiczny.

Dworzec autobusowy w Nowej Rudzie obsługuje około 48 połączeń, w tym do około 15 miast: Bystrzyca Kłodzka, Głogów, Jelenia Góra, Kłodzko, Kudowa Zdrój, Nysa, Polanica Zdrój, Radków, Stronie Śląskie, Świdnica, Wałbrzych, Wambierzyce, Wrocław, Zgorzelec i Zielona Góra. Większość tych połączeń wykorzystywana jest także w ruchu wewnątrzmijskim, w tym przede wszystkim w relacji Słupiec – Nowa Ruda – Drogosław i z powrotem. Częstotliwość kursowania autobusów w jednym kierunku w dni powszednie waha się przeważnie od 1 do 6 kursów na godzinę, w zależności od pory dnia i sezonu.

Dodatkowo transport wewnątrzmijski zapewniają taksówki i prywatne minibusy. Ustalono dla nich postoje: w Drogosławiu przy ul. Gen. Andersa, w centrum przy ul. Bohaterów Getta oraz przy ul. Kolejowej, a także w Słupcu przy ul. Wojska Polskiego (koło InterMarche), w tym niektóre wyłącznie dla taksówek.

12.4. Szlaki turystyczne i ścieżki rowerowe.

Przez obszar miasta przebiegają trzy oznakowane piesze szlaki turystyczne:

- 1) czerwony (Główny Szlak Sudecki im. dr Orłowicza), relacji: od Wambierzyc i Ścinawki Średniej na Górę Wszystkich Świętych, przez centrum Słupca i dalej w kierunku Srebrnej Góry;
- 2) żółty relacji: od Radkowa i Bieganowa, przez Górę Świętej Anny, Stare Miasto w Nowej Rudzie, Drogosław, Zdrojowisko, i dalej do Bielawy;
- 3) zielony, relacji: z Góry Wszystkich Świętych, przez Górę Świętej Anny, Stare Miasto w Nowej Rudzie, a następnie przez Świerki i Sokolec na Wielką Sowę;

oraz dwie oznakowane trasy rowerowe:

- 1) Szlak Podziemnych Atrakcji Turystycznych, który udostępnia zabytkowe kopalnie i podziemne militaria. Trasa tego szlaku przebiega przez następujące miejscowości: Złoty Stok, Mąkolno, Ożary, Dzbanów, Przyłek, Potworów, Brzeźnica, Srebrna Góra, Wolibórz, Przygórze, Nowa Ruda (kopalnia), Jugów, Sokolec, Walim, Domachów, Glinno, Michałkowa i Zagórze Śląskie;
- 2) międzynarodowy Szlak Cystersów (ER-8) (który ma także swoją wersję samochodową); dolnośląski przebieg tego szlaku wyznaczają następujące miejscowości: Żmigród, Trzebnica, Wołów, Lubiąż, Prochowice, Legnica, Jawor, Bolków, Kamienna Góra, Krzeszów, Mioszów, Głuszyca, Nowa Ruda, Wambierzyce, Polanica Zdrój, Kłodzko, Bardo, Kamieniec Ząbkowicki, Henryków i Ziębice.

12.5. Uwarunkowania wynikające z istniejącego systemu komunikacyjnego oraz możliwości i potrzeb jego rozwoju.

1. Najważniejszym elementem układu drogowego (ulicznego) jest droga wojewódzka nr 381 relacji: Wałbrzych – Nowa Ruda – Kłodzko, której przebieg zbliżony jest do południkowego. Oprócz funkcji tranzytowych droga ta pełni istotną funkcję w powiązaniach wewnętrznych miejskich, łącząc jej części północną, środkową i południową (nakładanie się ruchu zewnętrznego na wewnętrzny).
2. Obsługę relacji wschód-zachód zapewniają przede wszystkim następujące drogi (posiadające nawierzchnię twardą ulepszoną):
 - 1) wojewódzka nr 385 relacji: granica państwa - Tłumaczów – Nowa Ruda - Wolibórz - Ząbkowice Śląskie - Ziębice - Grodków – Jaczowice;
 - 2) powiatowa nr 3312 D relacji: Wolibórz - Dzikowiec - Nowa Ruda (Słupiec) - droga nr 386;a także drogi wychodzące z Nowej Rudy:
 - 3) powiatowa nr 3356 D, relacji: droga nr 381 (Drogosław) – Jugów (Pieszyce);
 - 4) powiatowa nr 3319 D, relacji droga nr 381 (Nowa Ruda) – Zatorze - Przygórze;
 - 5) powiatowa nr 3321 D, relacji droga nr 381 (Nowa Ruda) – Dzikowiec – Nowa Wieś Kłodzka.
3. Odcinkowo relacja północ-południe jest wspierana przez drogi (posiadające w większości nawierzchnię twardą ulepszoną):

- 1) powiatową nr 3337 D, przebiegającą po stokach Góry św. Anny i zapewniająca połączenie centrum Nowej Rudy przez Bieganów do Ścinawki Średniej;
 - 2) powiatową nr 3324 D, prowadzącą przez Bożków do Gorzuchowa i łączącą się z drogą wojewódzką nr 386.
4. Odcinki dróg wojewódzkich i numerowanych dróg powiatowych odgrywających podstawową rolę w obsłudze ruchu samochodowego zarówno o charakterze tranzytowym, jak i łączącym poszczególne rejony miasta.
5. Drogi wojewódzkie i numerowane drogi powiatowe mają, z niewielkimi wyjątkami, nawierzchnię trwałą ulepszoną, z zastrzeżeniem, że w niektórych przypadkach wymaga ona napraw. Wśród 117 dróg (ulic) gminnych, o łącznej długości 65,2 km, nawierzchnię twardą ulepszoną posiada 41,4 km, czyli 64 % ich łącznej długości.
6. Oceniając układ drogowy do jego największych bolączek należy zaliczyć:
- 1) brak obwodnic terenów zabudowanych Nowej Rudy i Drogosławia oraz Słupca na trasie drogi wojewódzkiej nr 381;
 - 2) brak obwodnicy historycznego Centrum Nowej Rudy na trasie drogi wojewódzkiej nr 385;
 - 3) zbyt słabe parametry dróg prowadzących do obiektów sakralnych i turystycznych na Górze Wszystkich Świętych i na Górze Świętej Anny, uniemożliwiające dojazd m.in. autobusami turystycznymi;
 - 4) brak na terenie miasta alternatywnego w stosunku do drogi nr 381 połączenia drogowego pomiędzy Centrum Nowej Rudy a Słupcem;
 - 5) brak chodników wzdłuż niektórych ulic obciążonych dużym ruchem samochodowym, w tym wzdłuż drogi nr 381 na odcinku pomiędzy Centrum Nowej Rudy a Słupcem;
 - 6) dużą uciążliwość transportu urobku z kopalni „Słupiec-Dębówka” (głównie po drodze powiatowej nr 3312 D);
 - 7) występowanie licznych wąskich i/lub nieutwardzonych ulic obsługujących zabudowę.
7. Przez miasto przechodzą dwie drugorzędne, jednotorowe i niezelektryfikowane linie kolejowe:

- 1) nr 286 relacji Wałbrzych Główny – Nowa Ruda – Kłodzko Główny, z jedną stacją i dwoma przystankami na obszarze miasta; na tej trasie odbywa się zarówno ruch pasażerski, jak i towarowy; linia jest bardzo malowniczo poprowadzona; szczególnie duże wrażenie robią wysokie wiadukty kolejowe nad potokami: Jugowskim, Piekielnicą i Woliborką;
- 2) nr 327 relacji Ścinawka Średnia (od linii nr 286) – Słupiec, na której odbywa się tylko ruch towarowy.

Wskazana byłaby modernizacja obu tych linii.

8. Najbardziej powszechnie wykorzystywanym środkiem komunikacji publicznej są autobusy, zarówno w relacjach regionalnych, jak i wewnątrzmijskich.
9. Nowa Ruda znajduje się na rowerowych trasach:
 - 1) Szlaku Podziemnych Atrakcji Turystycznych oraz
 - 2) międzynarodowego Szlaku Cystersów (ER-8).
10. Przez obszar miasta zostały przeprowadzone trzy piesze oznakowane szlaki turystyczne (czerwony, żółty i zielony) oraz dwie oznakowane trasy rowerowe.

13. UKŁAD FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNY I STRUKTURA UŻYTKOWANIA TERENÓW.

13.1. Układ osadniczy.

Na obszarze municypalnym Nowej Rudy, który utworzono w 1973 roku w ramach reformy podziału administracyjnego kraju (podział na gminy), znajdują się dwa odrębne układy osadnicze, rozdzielone rozległą przestrzenią terenów otwartych. Te dwie jednostki osadnicze, to poprzednio odrębne miasta, nadal rozdzielone rozległymi terenami otwartymi, w przewadze rolniczymi. Łączy je tylko jedna droga – droga wojewódzka nr 381. Odmierna historia powstania i rozwoju obu tych miejscowości przyczyniła się do istotnych różnic w ich układzie przestrzennym oraz w fizjonomii. Właściwa Nowa Ruda to stare miasto, w którego centralnej części zachowało się średniowieczne założenie urbanistyczne z atrakcyjnym obecnie rynkiem i wychodzącymi z niego uliczkami. Słupiec formalnie miastem nigdy nie był, jedynie status osiedla otrzymał dopiero po II wojnie światowej. Wcześniej był przemysłowo-górnica wsią, której układ ukształtował się w wyniku transformacji pierwotnego układu przestrzennego typowej sudeckiej łańcuchówki górskiej rozwiniętej wzdłuż potoku Dzik. Jego najbardziej dynamiczny wzrost nastąpił po połączeniu z Nową Rudą. Dzięki korzystniejszym warunkom topograficznym i fizjograficznym tu koncentrowała się większość przedsięwzięć budowlanych, w tym w zakresie budownictwa mieszkaniowego. Obecnie to poprzednio niewielkie miasteczko (a właściwie osiedle) zdystansowało pod względem liczby mieszkańców właściwą Nową Rudę (jeśli nie liczyć wcześniej do niej przyłączonego Drogosławia – *patrz też rozdz. 7.1*).

W rejonie układu osadniczego właściwego miasta Nowa Ruda niewiele jest terenów nadających się dla osadnictwa, stąd też jego rozwój przestrzenny został zahamowany. Wcześniej niż Słupiec do Nowej Rudy przyłączono wieś Drogosław, m.in. w związku z kopalnictwem węgla kamiennego. Wieś ta – pierwotna łańcuchówka górską – w wyniku urbanizacji podlegała transformacji przestrzenno-funkcjonalnej i stała się przedmieściem Nowej Rudy.

Oprócz dwóch głównych, skupionych i zurbanizowanych układów osadniczych – Nowej Rudy z Drogosławiem oraz Słupca – dla rozległego obszaru municypalnego Nowej Rudy charakterystyczne jest osadnictwo rozproszone. Występuje ono w szczególności w północnej części obszaru (Jawornik, Zatorze, Zdrojowisko), pośród terenów otwartych rozciągających się pomiędzy właściwą Nową Rudą a Słupcem (Kościelnik, Kolonia Dzikowiec, Nowy Dzikowiec, Porąbka, Siemiątków, Kuźnice, Podgaje) oraz na południe od Słupca (Zagórzno, Dolsko, Nagórzany).

13.2. Struktura użytkowania terenu.

Na rozległym obszarze municypalnym Nowej Rudy, tereny zainwestowane technicznie zajmują tylko niewiele ponad 19% powierzchni. Na tereny te składają się tereny osadnicze (63,0% powierzchni terenów zainwestowanych) i komunikacyjne (34,2%, w tym drogi 27,2%). Dość dużą powierzchnię – 20 ha – zajmują tereny kopalniane (2,8% gruntów zainwestowanych), co wynika z istotnego (zwłaszcza w nieodległej przeszłości) znaczenia funkcji górniczych miasta. Wśród terenów osadniczych największy areał zajęty jest przez tereny mieszkaniowe, a następnie przemysłowe, przy czym powierzchnia terenów przemysłowych jest tu ponad 3-krotnie mniejsza niż terenów mieszkaniowych. Pomimo wysokich walorów przyrodniczo-krajobrazowych stosunkowo niewielki udział w strukturze użytkowania gruntów mają tereny rekreacyjne (5,0% powierzchni terenów osadniczych).

Na terenach otwartych, obejmujących prawie 81% powierzchni w granicach miasta, zdecydowanie dominuje przestrzeń rolnicza (około 61% całkowitego obszaru municypalnego i ponad 75% terenów otwartych). Pomimo górskiego charakteru i dużej powierzchni miejskiej gminy, lasy i zadrzewienia zajmują niespełna 18% obszaru miasta. Górski charakter odzwierciedla się natomiast wyjątkowo wysokim udziałem trwałych użytków zielonych (42,1% areału użytków rolnych; prawie 26% obszaru miasta). Szczegółową strukturę użytkowania gruntów miasta Nowa Ruda przedstawia tabela nr 13.2.

Tabela nr 13.2. Struktura użytkowania gruntów na obszarze miasta Nowa Ruda (2004 r.).

Rodzaj użytkowania	Miasto Nowa Ruda			
	ha	%	%	%
Powierzchnia całkowita	3703	100,0	-	-
TERENY ZAINWESTOWANE	709	19,1	100,0	-
Tereny osadnicze	448	12,1	63,3	100,0
Tereny mieszkaniowe	200	5,4	28,2	44,6
Tereny przemysłowe	67	1,8	9,4	14,9
Inne tereny zabudowane	50	1,4	7,1	11,1
Tereny zurbanizowane niezabudowane	52	1,4	7,3	11,6
Tereny rolne zabudowane	56	1,5	7,9	12,5
Tereny rekreacyjne	24	0,6	3,4	5,3
Tereny komunikacyjne	241	6,5	33,9	100,0
Drogi	192	5,2	27,0	79,7
Tereny kolejowe	49	1,3	6,9	20,3
Inne komunikacyjne	0	0,0	0,0	0,0
Użytki kopalniane	20	0,5	2,8	
TERENY OTWARTE	2993	80,9	100,0	-
Tereny rolne	2251	60,8	75,2	100,0
Grunty orne	1272	34,4	42,5	56,6
Sady	17	0,5	0,6	0,8
Łąki	129	3,5	4,3	5,7

Rodzaj użytkowania	Miasto Nowa Ruda			
	ha	%	%	%
Powierzchnia całkowita	3703	100,0	-	-
Pastwiska	820	22,1	27,4	36,4
Stawy	1	0,0	0,0	0,0
Rowy melioracyjne	12	0,3	0,4	0,5
Lasy i zadrzewienia	658	17,8	22,0	100,0
w tym lasy	625	16,9	20,9	95,0
Wody	22	0,6	0,7	-
Wody płynące	22	0,6	0,7	-
Wody stojące	0	0,0	0,0	-
Użytki ekologiczne	0	0,0	0,0	-
Nieużytki	60	1,6	2,0	-
Tereny różne	2	0,1	0,1	-

13.3. Uwarunkowania wynikające z ukształtowanego układu funkcjonalno-przestrzennego.

1. Nowa Ruda składa się z dwóch odrębnych, historycznie ukształtowanych (i niezależnie rozwijających się w przeszłości), zurbanizowanych układów osadniczych o odmiennym charakterze przestrzennym i fizjonomicznym: „właściwa” Nowa Ruda – miasto o średniowiecznych założeniach swojego centrum (z rynkiem) oraz Słupiec, który ukształtował się w wyniku transformacji pierwotnej wsi łańcuchowej (górskiej łańcuchówki). Pierwotną łańcuchówką był także Drogosław, który wcześniej (niż Słupiec) został przyłączony do właściwej Nowej Rudy i powiązany z nią funkcjonalnie (jako przedmieście).
2. Oprócz zwartych, zurbanizowanych układów osadniczych, wymienionych w ust. 1, charakterystyczna dla obszaru Gminy Miejskiej Nowa Ruda, jest dość liczna zabudowa rozproszona, w szczególności w północnej części obszaru municypalnego (Zdrojowisko, Jawornik, Zatorze), a także na otwartej przestrzeni rozdzielającej Nową Rudę od Słupca (Nowy Dzikowiec, Porąbka, Siemiątków, Kościelniki) oraz na południe od Słupca (Dolsko, Zagórzno, Nagórzany).
3. W związku z rozległym obszarem w granicach miasta (i niewielkim zaludnieniem) tereny otwarte (prawie 81%), w tym w szczególności tereny rolnicze, zdecydowanie dominują nad terenami zainwestowanymi.
4. W związku z górskim położeniem, w przestrzeni rolniczej Gminy Miejskiej Nowa Ruda wysoki udział mają użytki zielone. Stosunkowo mała jest powierzchnia

zalesiona, ograniczona do wyżej położonych terenów lub zboczy dolin o dużym nachyleniu.

5. W obrębie terenów zainwestowanych zaznacza się względnie duży udział użytków kopalnianych, co wiąże się ze znaczeniem funkcji górniczej (do niedawna) w gospodarce miasta.

14. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.

14.1. Gospodarka wodno-ściekowa.

14.1.1. Zaopatrzenie w wodę.

System wodociągowy miasta Nowa Ruda tworzą sieci w układzie promienistym, jedynie lokalnie występują fragmenty w układzie pierścieniowym. W systemie tym wyróżnić można trzy punkty koncentracji sieci rozdzielczej (Drogosław, Nowa Ruda i Słupiec) połączonych elementami sieci przesyłowej. W większości sieć zasilana jest grawitacyjnie. Na niektórych odcinkach znaczne utrudnienie w dystrybucji wody stanowi urozmaicona rzeźba terenu. Powoduje ona na pewnych obszarach zwiększenie ciśnienia wody w sieci, przez co ulega ona dość częstym awariom. Może też utrudniać pracę urządzeń przepompowujących wodę.

Zaopatrzenie miasta w wodę zapewnia głównie ujęcie znajdujące się na terenie gminy Kamieniec Ząbkowicki. Składa się ono z 9 studni głębinowych zapewniając średnią przepustowość w granicach 6720 m³/d. Pozwolenie wodno-prawne (decyzja WRŚ-G223/73/2000/3/2001) przewiduje eksploatację tych studni do 31.12.2012 r. Woda z tego ujęcia uzdatniana jest w procesach napowietrzania, filtracji i dezynfekcji. Ponadto miasto zasilane jest z ujęć położonych w:

- Sokolcu – ujęcie drenażowe o średniej przepustowości 2100 m³/d; pozwolenie wodno-prawne (decyzja OŚIV-6210/46/4/98) przewiduje eksploatację do 31.12.2008 r.; woda uzdatniana jest w procesach filtracji i dezynfekcji.
- Woliborzu – ujęcie drenażowe o średniej przepustowości 700 m³/d; pozwolenie wodno-prawne (decyzja OŚIV-6210/114/98) przewiduje eksploatację do 31.12.2008 r.; woda uzdatniana jest w procesach filtracji i dezynfekcji,
- Jugowie – dwa ujęcia drenażowe o łącznej średniej przepustowości 650 m³/d; pozwolenie wodno-prawne (decyzja OŚIV-6210/46/1/98 i decyzja OŚIV-6210/46/1/98) przewiduje ich eksploatację do 31.12.2008 r.; woda uzdatniana jest w procesach filtracji i dezynfekcji,
- Przygórzu – ujęcie drenażowe o średniej przepustowości 500 m³/d; pozwolenie wodno-prawne (decyzja OŚIV-6210/46/3/98) przewiduje eksploatację do 31.12.2008 r.; woda uzdatniana jest w procesach filtracji i dezynfekcji. [POŚ]

Łącznie długość sieci wodociągowej (przesyłowej i rozdzielczej) wynosiła 122,1 km. Sieć przesyłowa liczyła 60,2 km; znaczna jej większość wybudowana została w latach 80. ubiegłego wieku. Długość sieci rozdzielczej wynosiła 61,9 km z czego 84% (52,1 km) to przyłącza domowe. Liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wynosiła 1931 (2003 r., GUS, POŚ).

W 2004 r. ogólne zużycie wody w mieście Nowa Ruda wyniosło ok. 1 084 900 m³, w tym w gospodarstwach domowych około 844 400 m³ (77,8%). W wodę zaopatrywało się 24 045 osób, co stanowi blisko 96% ogółu ludności miasta. Zużycie wody w gospodarstwach domowych, w przeliczeniu na liczbę użytkowników sieci wodociągowej, równało się 96,8 litrów na osobę na dobę. Współczynnik ten w województwie dolnośląskim i w kraju kształtował się na poziomie odpowiednio: 111,5 l/d i 114,3 l/d. W mieście Nowa Ruda był on zatem niższy o około 14% od wskaźnika wojewódzkiego i około 15% od krajowego (GUS).

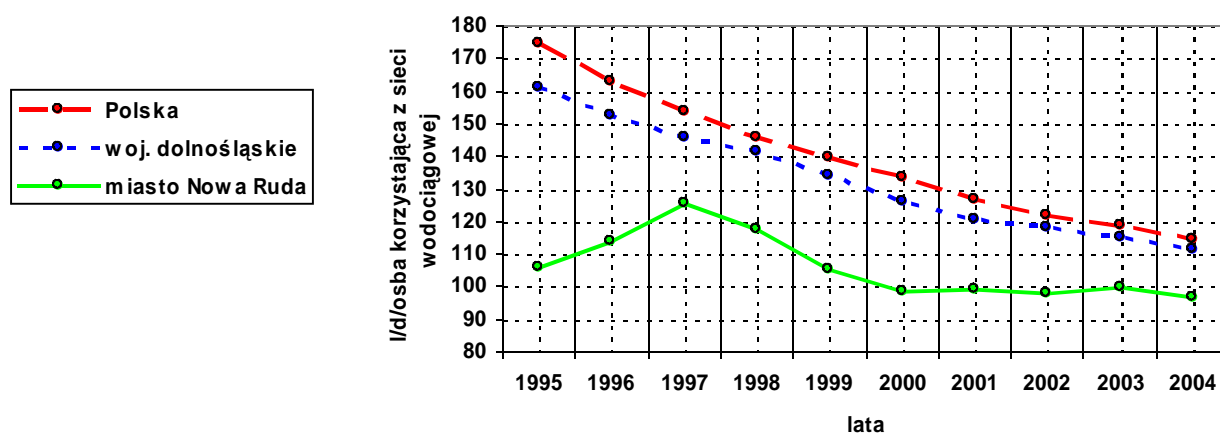
Tabela 14.1. Zmiany wskaźnika zużycia wody w gospodarstwach domowych w mieście Nowa Ruda w porównaniu ze wskaźnikiem zużycia w gminach miejskich województwa dolnośląskiego oraz w Polsce (w l/osobę/d).

lata	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
jedn. terytorialna										
Polska	174,4	163,1	153,5	145,5	139,6	133,2	126,8	122,0	118,5	114,3
województwo dolnośląskie	161,0	152,4	145,6	141,2	133,9	126,0	120,2	118,3	114,8	111,5
miasto Nowa Ruda	105,6	113,9	125,4	117,2	105,0	98,6	98,9	97,8	99,7	96,8

Źródło: obliczenia własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik zużycia wody od roku 2000 utrzymuje się na jednym poziomie (z niewielkimi wahaniami). Natomiast wskaźniki krajowy i wojewódzki wyraźnie wykazują tendencje spadkowe.

Wykres nr 14.1. Tendencje wskaźnika poboru wody w mieście Nowa Ruda oraz w gminach miejskich w Polsce i w województwie dolnośląskim.

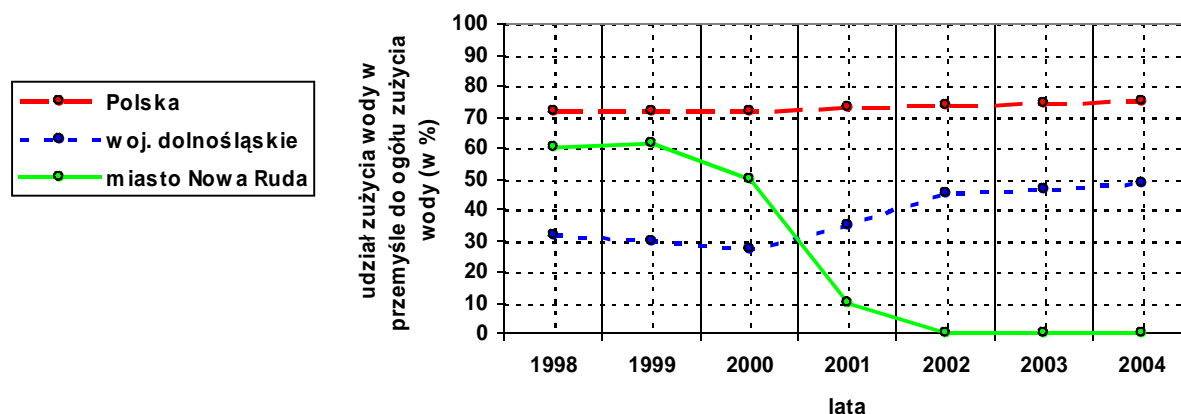

Źródło: na podstawie danych GUS.

Od 1998 r. zaobserwować można również znaczne zmiany w ogólnej strukturze poboru wody. W mieście Nowa Ruda wzrósł pobór wody na cele komunalne, natomiast gwałtownie spadł

pobór wody dla przemysłu. Ma to niewątpliwie związek z restrukturyzacją górnictwa i zamykaniem kopalń, które były głównym odbiorcą wody na cele przemysłowe w okresie do 2001 r.

Wykres nr 14.2. Zmiany udziału zużycia wody dla potrzeb przemysłu w ogólnym zużyciu wody w mieście Nowa Ruda na tle zmian udziału zużycia w gminach miejskich w województwie dolnośląskim i Polsce (w %).

Źródło: na podstawie danych GUS.

14.1.2. Odprowadzanie ścieków.

System kanalizacji w mieście Nowa Ruda składa się z trzech sieci. Sieci dzielnicy Drogosław i Nowej Rudy Centrum, które są zespolone oraz dzielnicy Słupiec, z której ścieki odprowadzane są niezależnie. Najbardziej rozbudowana jest sieć dzielnicy Nowa Ruda Centrum, następnie sieć dzielnicy Słupiec, a najmniej rozwinięta jest sieć dzielnicy Drogosław.

Ścieki ze wszystkich sieci kanalizacyjnych dostarczane są na oczyszczalnię ścieków w Ścinawce Dolnej, położonej w gminie Radków. Zrzut ścieków na oczyszczalnię zapewniają dwa kolektory. Kolektor K3 o średnicy 60 cm obsługujący Nową Rudę Centrum i dzielnicę Drogosław oraz kolektor K2 o średnicy 50 cm, obsługujący dzielnicę Słupiec. Kolektory te są wpięte w główny, biegnący wzdłuż rzeki Ścinawki, kolektor przesyłowy K1 o zmiennej średnicy (rosnącej w kierunku oczyszczalni): 70 cm, 80 cm i 100 cm przy oczyszczalni. Oczyszczalnia została oddana do użytku w 2000 r. Jest ona jedynym odbiorcą ścieków z sieci kanalizacyjnej miasta. Wydajność tego obiektu określona w pozwoleniu wodno-prawnym wynosi średniodobowo 7000 m³/d. Oczyszczalnia w 2004 r. wykorzystywana była w blisko 75% przyjmując 5200 m³/d ścieków (wraz z wodami infiltracyjnymi i przypadkowymi). Z Nowej Rudy napływa około 1950 m³/d ścieków bytowo-gospodarczych. Ścieki bytowo-gospodarcze napływające do oczyszczalni z terenu miasta Nowa Ruda stanowią około 37% napływających ścieków (1945,75 m³/d).

Sieć kanalizacyjna w 2003 r. liczyła 41,6 km, z czego 11,9 km to przyłącza. Stopień skanalizowania Gminy Miejskiej Nowa Ruda określany był na 72%. Do sieci podłączonych było

1700 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Ponad 60% budynków zostało podłączone w ciągu ostatnich pięciu lat (POŚ).

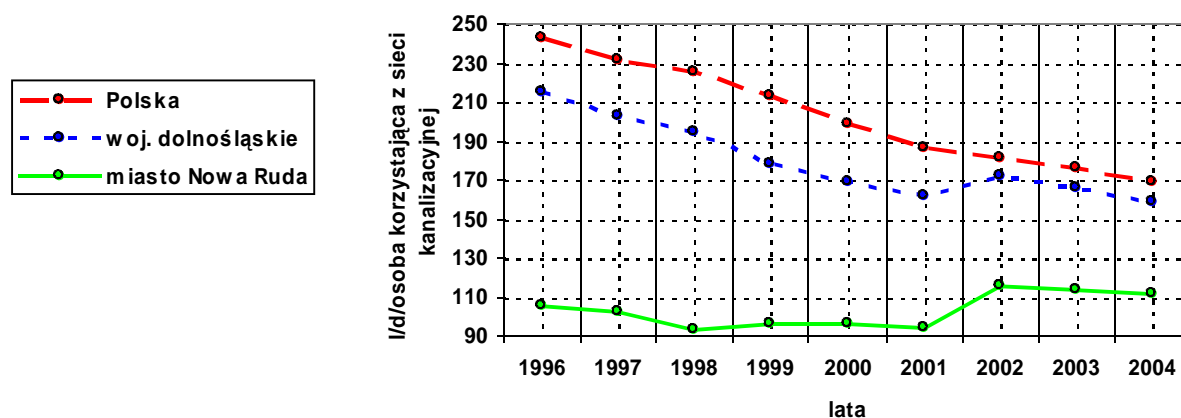
Wskaźniki krajowy i wojewódzki produkcji ścieków w przeliczeniu na jednego użytkownika sieci kanalizacyjnej, wykazuje wyraźne tendencje spadkowe. Natomiast wskaźnik dla Nowej Rudy jest względnie stabilny; waha się jedynie między 93,1 a 115,4 l/d.

Tabela 14.2. Zmiany wskaźnika produkcji ścieków w mieście Nowa Ruda w porównaniu ze wskaźnikiem w województwie dolnośląskim oraz w Polsce (w l/d na osobę).

lata jednostka terytorialna	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Polska	242,4	231,4	225,4	213,3	198,3	186,3	180,8	175,8	169,3
województwo dolnośląskie	215,4	202,8	194,6	178,7	169,2	162,1	171,6	165,7	158,6
miasto Nowa Ruda	105,1	101,8	93,1	96,3	96,1	93,7	115,4	113,5	111,3

Źródło: wg danych GUS.

Wykres 14.3. Tendencje zmian wskaźnika produkcji ścieków w mieście Nowa Ruda na tle zmian wskaźnika w gminach miejskich w Polsce i w województwie dolnośląskim.

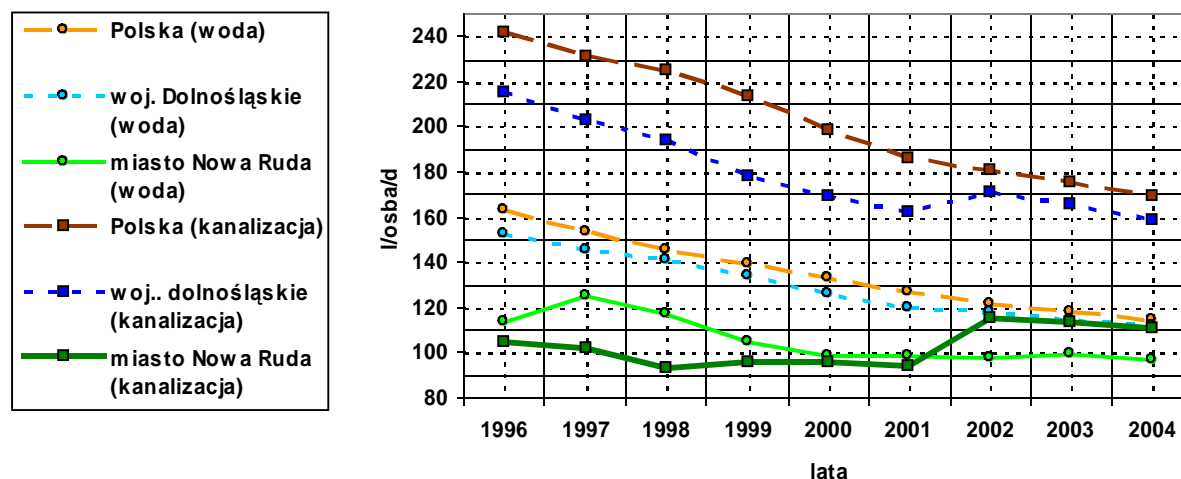

Źródło: na podstawie danych GUS.

Wskaźnik produkcji ścieków w stosunku do wskaźnika krajowego w 1996 r. był blisko 2,5-krotnie niższy i 2-krotnie niższy w stosunku do wojewódzkiego. W 2004 r. różnica ta zmniejszyła się i wskaźnik produkcji ścieków dla Nowej Rudy był 1,5-krotnie niższy w stosunku do wskaźnika ogólnopolskiego i niewiele mniej, bo 1,4-krotnie, w stosunku do wskaźnika wojewódzkiego.

W 2003 r. z sieci kanalizacyjnej korzystało 17 438 mieszkańców, co stanowi niewiele ponad 70% populacji Gminy Miejskiej Nowa Ruda. Wynika z tego, że ok. 26% ludności korzystającej z sieci wodociągowej Nowej Rudy nie miała bezpośredniego dostępu do sieci kanalizacyjnej [GUS].

Wykres 14.3. Porównanie tendencji wskaźnika produkcji ścieków i tendencji wskaźnika poboru wody w mieście Nowa Ruda oraz w gminach miejskich województwa dolnośląskiego i Polski w litrach na dobę na osobę.

Źródło: własne na podstawie danych GUS.

14.2. Gospodarka odpadami.

W roku 2003 wytworzonych zostało 11 665 ton odpadów. Odpady z miasta Nowa Ruda składowane są na terenie składowiska odpadów zlokalizowanego przy ul. Niepodległości. Jego administratorem są Noworudzkie Usługi Komunalne Sp. z o. o. Składowisko funkcjonuje od 1960 r.; nie posiada uregulowanego stanu prawnego oraz nie spełnia wymogów technicznych. Rocznie składowuje się tu ok. 55 tys. m³ odpadów, również z ościennych miejscowości.

Około 30% odpadów komunalnych jest częściowo segregowana. Warunki do selekcjonowania odpadów występują głównie na terenach ze zwartą zabudową, ze względu na stosunkowo gęste rozmieszczenie na tych terenach odpowiednich pojemników.

Gmina miejska Nowa Ruda w celu poprawy gospodarki odpadami utworzyła wraz z innymi gminami powiatu kłodzkiego „Międzygminny Związek Celowy Powołany dla Stworzenia Wspólnego Systemu Gospodarki Odpadami w Powiecie Kłodzkim”. Powołanie Związku ma pomóc gminom zrzeszonym m.in. w:

- organizacji i prowadzeniu wspólnego monitoringu strumieni odpadów,
- przygotowaniu pakietu dokumentacji rekultywacji oraz budowy Zakładu Gospodarki Odpadami,
- aktualizacji pakietu działań wraz z rozszerzaniem się Związku,

- realizacji kompleksowego projektu gospodarki odpadami w Kotlinie Kłodzkiej obejmującego monitoring, sanitację i rekultywację składowisk nie spełniających wymagań oraz budowę, eksploatację i monitoring nowego Zakładu – Centrum Sortowania, Odzysku i Unieszkodliwiania Odpadów (POŚ).

14.3. Gospodarka energetyczna.

14.3.1. Zaopatrzenie w energię elektryczną.

System zasilania miasta Nowa Ruda składa się z dwóch stacji GPZ, linii przesyłowych wysokiego napięcia 110 kV i linii dystrybucyjnych średniego (20 kV) oraz niskiego napięcia. Zarządcą odpowiedzialnym za dostarczanie energii elektrycznej jest Koncern Energetyczny EnergiaPro S.A.

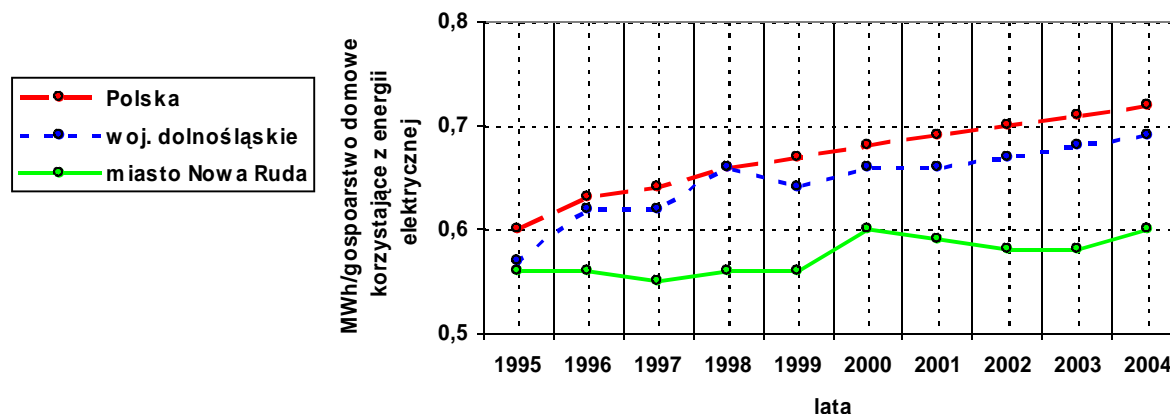
Stacja transformatorowa GPZ Nowa Ruda 110/20 kV posiada moc 32 MVA (1x16 MVA i 1x16 MVA). Obciążenie tego obiektu przez podmioty Gminy Miejskiej Nowa Ruda wynosi 6,58 MW. Dystrybucja energii elektrycznej z tego punktu zasilania odbywa się poprzez 7 linii o napięciu 20 kV zasilających obszar miasta.

Drugim punktem zasilania jest GPZ Skąteczno 110/20 kV, który zlokalizowany jest poza terenem miasta Nowa Ruda, w gminie Radków. Jego moc wynosi 16 MVA (1x16 MVA). Obciążenie tego obiektu przez podmioty Gminy Miejskiej Nowa Ruda wynosi 1,5 MW. Wyprowadzonych jest z niego 6 linii o napięciu 20 kV, zasilających obszar miasta.

Na obszarze miasta zlokalizowanych jest 84 stacji transformatorowych, z tego 59 obsługiwanych przez GPZ z Nowej Rudzie. Są to głównie stacje o mocy zainstalowanej 250 i 400 kVA. Średnie obciążenie tych stacji wynosiło 86,1 kVA, co stanowiło około 32% ich średniej mocy. Rezerwy istniały głównie na osiedlu Waryńskiego (6 stacji) oraz w rejonach ulic: Wojska Polskiego (3 stacje), Zagórze (2 stacje), Strzelecka (1 stacja), Radkowska (1 stacja), Młyńska (1 stacja), Niepodległości (4 stacja), Góra Wszystkich Świętych (1 stacja), Polna (1 stacja), Świdnicka (4 stacja), Obozowa (2 stacje), Parkowa (1 stacja).

W 2004 r. średnie roczne zużycie energii elektrycznej przez jednego mieszkańca miasta Nowa Ruda wynosiło 0,60 MWh. W gminach miejskich w województwie dolnośląskim wskaźnik ten kształtował się na poziomie 0,69 MWh a w Polsce wyniósł on 0,72 MWh. Z energii elektrycznej korzystało 10 945 gospodarstw domowych. Liczba gospodarstw domowych podłączonych do sieci elektroenergetycznej od roku 1995 oscyluje na poziomie około 11 tys.

Wykres 14.4. Zużycie energii elektrycznej na jednego mieszkańca w mieście Nowa Ruda na tle gmin miejskich w województwie dolnośląskim i Polsce w latach 1995-2004.

Źródło: na podstawie danych GUS.

Wskaźnik zużycia energii elektrycznej na jednego mieszkańca Gminy Miejskiej Nowa Ruda jest dość stabilny. W okresie 1995-1999 r. utrzymywał się na poziomie ok. 0,56 MWh, W 2000 r. zanotowano nieznaczny wzrost do 0,6 MWh. Do chwili obecnej wskaźnik zużycia energii oscyluje w przedziale 0,58-0,6 MWh. Wskaźniki wojewódzki i krajowy, w stosunku do roku 1995, zanotowały wzrost rzędu 0,12 MWh. Wzrost ten jest dość systematyczny, chociaż w województwie dolnośląskim w okresie 1996-1999 r. następowały niewielkie wahania.

Najbardziej energochłonnym sektorem w mieście Nowa Ruda był przemysł. W 2002 zużycie energii w tym sektorze wyniosło blisko połowę (47,2%) ogólnego zużycia energii elektrycznej w mieście. Porównywalnym odbiorcą energii elektrycznej było mieszkalnictwo, które miało udział w ogólnym zużyciu blisko 40%.

Bezpieczeństwo zaopatrzenia w energię elektryczną w 2002 r. oceniane było jako dobre. Składał się na to stan techniczny, który wynikał z remontów i modernizacji sieci, jak i urządzeń z nią związanych, oraz niezawodność dostaw. System energetyczny miał dużą zdolność pokrycia zapotrzebowania na energię elektryczną, a jego rezerwy pozwalały na dalszy rozwój sieci.

Prze obszar municypalny Nowej Rudy przebiegają następujące linie wysokiego napięcia 110 kV:

- S-249 z R-Wiktoria w Boguszowicach-Gorcach do R-Nowa Ruda,
- S-250 z R-Głuszycza do R-Skałeczno,
- S-210 z R-Ząbkowice do R-Nowa Ruda,
- S-255 z R-Nowa Ruda do R-Kłodzko,
- S-260 z R-Skałeczno do R-Kłodzko.

14.3.2. Gaz sieciowy.

Przez teren miasta Nowa Ruda przebiega gazociąg przesyłowy podwyższonego średniego ciśnienia relacji Lubiechów – Wolany o średnicy nominalnej DN 200 oraz ciśnieniu nominalnym 1,6 MPa, którym przesyłany jest gaz ziemny wysokometanowy o wartości opałowej 36,022 MJ/Nm³ i ciepłe spalania 39,957 MJ/Nm³. Poprzez odgałęzienie o średnicy nominalnej DN 200 gaz dostarczany jest do stacji redukcyjno-pomiarowej I° Nowa Ruda. Do stacji redukcyjno-pomiarowej I° Słupiec gaz dostarczany jest natomiast poprzez odgałęzienie o średnicy nominalnej DN 100. Ponadto występuje odgałęzienie Drogosław o średnicy nominalnej DN 80, które obecnie jest zagazowane, ale niewykorzystywane. Nie doprowadza ono gazu do żadnej stacji redukcyjno-pomiarowej – koniec odgałęzienia jest zaczipowany. Występują znaczne rezerwy przepustowości w obu stacjach, które obsługują jedynie obszar miasta Nowa Ruda.

W 2004 roku długość sieci gazowej wyniosła 28 km, z czego 41,7% (11,7 km) to sieć przesyłowa, pozostałe 16,3 km to sieć rozdzielcza. Do sieci podłączonych było 438 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania, 433 budynki zostały podłączone w ostatnim dziesięcioleciu. W tym okresie wzrosła znacznie liczba gospodarstw domowych korzystających z sieci gazowej – z 38 do 3472.

Duża liczba gospodarstw domowych wykorzystuje gaz płynny propan-butan. W 2003 r. określano tą liczbę na około 3000, w gospodarstwach tych zużywano średniorocznie ok. 750 ton tego paliwa.

14.3.3. Zaopatrzenie w energię cieplną.

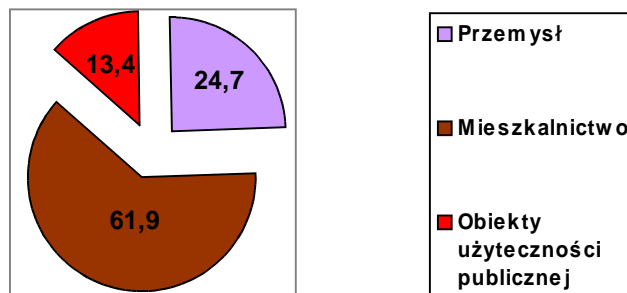
Na obszarze miasta Nowa Ruda istnieją dwa centralne systemy zaopatrzenia w energię cieplną. Jeden z tych systemów jest zarządzany przez przedsiębiorstwo „Ciepłownictwo” Sp. z o.o. i obsługuje dzielnicę Słupiec. Wyposażony jest on w kotłownię, zlokalizowaną przy ul. Kłodzkiej 31, produkującą energię cieplną w czterech kotłach wodnych: dwa kotły PWRp – 5 o wydajności 5,815 MW każdy i dwa kotły PWRp – 20 o wydajności 23,260 MW każdy. Kotły te wyposażone są w ruszty posuwisto-zwrotne pozwalające na spalanie węgla i paliw odpadowych (przerostu węglowego i miału węglowego). Łączna zainstalowana moc w kotłowni wynosi 58,150 MW. Zamówiona przez odbiorców moc w 2001 r. wyniosła 23,01MW. Wynika z tego, że kotłownia posiada 60,5% rezerw. Wytwarzana jest w niej energia, w postaci gorącej wody o parametrach 130/70 °C. Spaliny odprowadzane są do komina żelbetowego o średnicy zewnętrznej 3,07 m i wysokości 45 m. Energia cieplna z tej kotłowni rozprowadzana jest poprzez układ trójprzewodowy:

- rurociąg sezonowy centralnego zasilania; nośnikiem ciepła jest tu woda o zmiennej temperaturze,
- rurociąg trwały (wykorzystywany przez cały rok) przesyłający ciepłą wodę użytkową; nośnikiem ciepła jest tu woda o temperaturze 130 °C,

- rurociąg powrotny; wspólny powrót z rurociągu sezonowego i trwałego.

Długość tego układu w 2002 r. wynosiła 5329 m; składał się on z 2795 m konwencjonalnej sieci zasadniczej, 681 m preizolowanej sieci zasadniczej, 681 m preizolowanych przyłączy i 1172 m konwencjonalnych przyłączy. Zbudowany był z rur o średnicach: 40 mm, 50 mm, 60 mm, 65 mm, 80 mm, 100 mm, 125 mm, 150 mm, 200 mm, 250 mm i 300 mm.

Wykres 14.5. Struktura odbiorców ciepła (w %) z kotłowni przy ul. Kłodzkiej 31. (2001 r.).

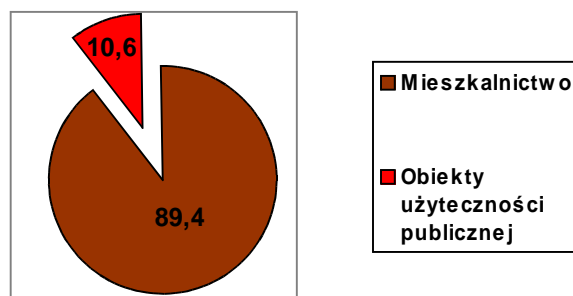

Źródło: Projekt założeń do planu zaopatrzenia Miasta Nowa Ruda w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Katowice 2002.

Drugi scentralizowany system ciepłowniczy, zarządzany jest przez Fortum Dolnośląski Zakład Termoeenergetyczny S.A. i obsługuje Osiedle Piastowskie w Nowej Rudzie. Wyposażony jest w kotłownię gazową z dwoma kotłami pracującymi równolegle o łącznej mocy zainstalowanej 4,1 MW. Kotłownia zlokalizowana jest przy ul. Teatralnej 1.

Inne kotłownie gazowe znajdujące się na terenie miasta, oddane do użytku głównie w ostatnich latach, obsługują przede wszystkim obiekty użyteczności publicznej oraz w coraz większym zakresie mieszkalnictwo wielorodzinne.

Wykres 14.6. Struktura odbiorców ciepła (w %) z kotłowni przy ul. Teatralnej 1. (2001 r.).

Źródło: Projekt założeń do planu zaopatrzenia Miasta Nowa Ruda w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Katowice 2002.

14.4. Telekomunikacja.

Obszar miasta jest obsługiwany przez Telekomunikację Polską S.A. w zakresie stacjonarnej sieci telefonicznej. Natomiast w zakresie sieci telefonii komórkowej działają tu wszyscy obecni w Polsce operatorzy. Maszty telefonii komórkowej znajdują się:

- na Górze Świętej Anny,
- na budynku Gimnazjum nr 1 przy ul. Mikołaja Kopernika 6,
- na jednym z wysokich budynków na Osiedlu Wojska Polskiego,
- na wieży kościoła p.w. Bożego Ciała przy pl. Michała Białowąsa,
- na budynku hali sportowej w Słupcu,
- na terenie GPZ przy ul. Zatorze.

Na kilku większych osiedlach zostały zamontowane sieci telewizji kablowej.

14.5. Uwarunkowania wynikające z istniejącego wyposażenia w systemy infrastruktury technicznej.

1. Stopień zwodociągowania Gminy Miejskiej Nowa Ruda określany jest na 96%.
2. Zaopatrzenie mieszkańców miasta Nowa Ruda w wodę odbywa się z trzech zintegrowanych systemów wodociągowych; najbardziej rozbudowany jest system dzielnicy Nowa Ruda Centrum, kolejnym jest system dzielnicy Słupiec i najmniej rozwinięty – dzielnicy Drogosław; w dużym stopniu są to sieci grawitacyjne.
3. Systemy wymienione w ust. 2 zasilane są głównie z ujęć:
 - Kamieniec Ząbkowicki (główne ujęcie),

- Sokolec,
 - Wolibórz,
 - Jugów,
 - Przygórze.
4. Występują lokalne utrudnienia w funkcjonowaniu sieci wodociągowej ze względu na urozmaiconą rzeźbę terenu; powoduje to zwiększone obciążenia urządzeń pompowych oraz wzrost ciśnienia we fragmentach sieci, przez co są one podatne na awarie.
 5. Całkowita długość sieci wodociągowej wynosi 122,1 km; sieć przesyłowa liczy 60,2 km, sieć rozdzielcza natomiast 61,9 km; znaczna większość sieci rozdzielczej wybudowana została w latach 80.; liczba przyłączy do budynków mieszkalnych wynosi 1931.
 6. Ogólne zużycie wody wynosi około 1 084 900 m³; z tego na gospodarstwa domowe przypada ok. 844 400 m³ (około 78%); z sieci wodociągowej korzysta 24 045 osób (96% ogółu ludności miasta).
 7. Jednostkowe zużycie wody wynosi 96,8 l/d na osobę korzystającą z sieci wodociągowej; od 1995 r. zmniejszyło się ono o około 9 l/d na użytkownika sieci; wskaźnik ten jest niższy od wskaźnika wojewódzkiego i krajowego.
 8. Udział poboru wody na cele przemysłowe w ogólnym zużyciu wody od 1998 r. spadł z około 60% do 0%; związane jest to z restrukturyzacją górnictwa i likwidacją kopalń.
 9. System kanalizacji miasta Nowa Ruda składa się z trzech układów kanalizacyjnych (Drogosław, Nowa Ruda i Słupiec); układy sieci kanalizacyjnej Drogosławia i Nowej Rudy są zespolone; układ sieci kanalizacyjnej dzielnicy Słupiec jest odrębny.
 10. Ścieki z wszystkich trzech systemów kanalizacyjnych miasta Nowa Ruda odprowadzane są do oczyszczalni mechaniczno-biologicznej w Ścinawce Dolnej; jest to obiekt z 2000 r. o średniej przepustowości ustalonej w pozwoleniu wodnoprawnym na 7000 m³/d; jego rezerwy szacowane są na około 25%. Ścieki bytowo-

gospodarcze, które napływają do oczyszczalni z terenu miasta Nowa Ruda stanowią około 37% napływających ścieków (1945,75 m³/d).

11. Długość sieci kanalizacyjnych wynosi 41,6 km; przyłącza liczą 11,9 km; szacuje się, że do sieci podłączonych jest około 1700 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania; ponad 60% tych budynków zostało podłączonych w ciągu ostatnich 5 lat.
12. Z systemu kanalizacji sanitarnej korzysta 17 438 osób, tj. około 72% ogólnej liczby ludności miasta; około 26% ludności korzystającej z sieci wodociągowej, nie posiada bezpośredniego dostępu do sieci kanalizacyjnej.
13. Jednostkowy wskaźnik produkcji ścieków określany jest na około 111 l/d na użytkownika sieci; od 1996 r. wskaźnik ten waha się w przedziale około 93 – 115 l/d.
14. Produkcję odpadów komunalnych określa się na 11 665 ton rocznie; około 30% tych odpadów jest częściowo segregowana.
15. Jednostkowa produkcja odpadów komunalnych szacowana jest na 467,1 kg na mieszkańca gminy.
16. Odpady komunalne z miasta Nowa Ruda, jak i z ościennych miejscowości, wywożone są na składowisko odpadów zlokalizowane przy ul. Niepodległości w Nowej Rudzie; obiekt ten nie posiada uregulowanego stanu prawnego oraz nie spełnia wymaganych standardów; rocznie na składowisku gromadzone jest około 55 tys. m³ odpadów.
17. Gmina miejska Nowa Ruda, w celu poprawy gospodarki odpadami, utworzyła wraz z innymi gminami powiatu kłodzkiego Międzygminny Związek Celowy Powołany dla Stworzenia Wspólnego Systemu Gospodarki Odpadami w Powiecie Kłodzkim. Powołanie związku ma pomóc gminom zrzeszonym m.in. w:
 - organizacji i prowadzeniu wspólnego monitoringu strumieni odpadów,
 - przygotowaniu pakietu dokumentacji rekultywacji składowiska oraz budowy Zakładu Gospodarki Odpadami,
 - aktualizacji pakietu działań wraz z rozszerzaniem się Związku,

- realizacji kompleksowego projektu gospodarki odpadami w Kotlinie Kłodzkiej obejmującego monitoring, sanitację i rekultywację składowisk nie spełniających wymagań oraz budowę, eksploatację i monitoring nowego Zakładu – Centrum Sortowania, Odzysku i Unieszkodliwiania Odpadów.
18. Gmina miejska Nowa Ruda zaopatrywana jest w energię elektryczną poprzez system dystrybucyjny, składający się z linii średniego (20 kV) oraz linii niskiego napięcia, zasilanych z dwóch GPZ 110/20 kV: zlokalizowanego na terenie miasta oraz drugiego, zlokalizowanego w Skąlecznie na terenie gminy Radków; GPZ zasilane są liniami wysokiego napięcia 110 kV. Przez obszar Gminy Miejskiej Nowa Ruda przebiega pięć napowietrznych linii wysokiego napięcia: S-249, S-250, S-210, S-255 i S-260.
 19. GPZ Nowa Ruda posiada zamontowaną moc 32 MVA (1 x 16 MVA + 1 x 16 MVA), a jego stopień wykorzystania określa się na 20%; dystrybucja energii elektrycznej dla miasta z tego GPZ odbywa się za pomocą siedmiu linii średniego napięcia 20 kV.
 20. GPZ Skąleczno posiada moc zainstalowaną 16 MVA (1 x 16 MVA); stopień wykorzystania określany jest również na 20%; dystrybucja energii elektrycznej dla miasta z tego GPZ odbywa się poprzez sześć linii średniego napięcia 20 kV.
 21. Gmina miejska Nowa Ruda wyposażona jest w 84 stacje transformatorowych, głównie o mocy zainstalowanej 250 i 400 kVA; średnie obciążenie tych stacji szacuje się na 86,1 kVA, co stanowi około 32% ich mocy.
 22. Jednostkowe zużycie energii elektrycznej w gminie miejskiej Nowa Ruda wynosi 0,58 MVh; w ostatnim dziesięcioleciu notuje się systematyczny spadek zużycia energii.
 23. Z systemu energetycznego korzysta około 10 945 gospodarstw domowych; liczba ta utrzymuje się mniej więcej na tym poziomie od 1995 r.
 24. Największy udział w ogólnym zużyciu energii elektrycznej ma przemysł – 47,2%; porównywalnie duży udział ma także mieszkalnictwo – 40%.

25. Bezpieczeństwo dostaw energii jest wysokie; wynika ono z dobrego stanu technicznego sieci i elementów z nią związanych oraz sukcesywnej modernizacji sieci i jej urządzeń; działania te pozwalają na rozwój sieci.
26. Przez teren Gminy Miejskiej Nowa Ruda, przebiega gazociąg przesyłowy podwyższonego średniego ciśnienia relacji Lubiechów – Wolany; średnica nominalna wynosi DN 200, a ciśnienie nominalne – 1,6 MPa.
27. Sieć gazowa Gminy Miejskiej Nowa Ruda zasilana jest poprzez dwie stacje redukcyjno-pomiarowe I^o, które posiadają znaczne rezerwy przepustowości:
 - Nowa Ruda – zasilana z gazociągu wymienionego w ust. 26, odgałęzieniem o średnicy nominalnej DN 200,
 - Słupiec – zasilana z gazociągu wymienionego w ust. 26, odgałęzieniem o średnicy nominalnej DN 100.
28. Występuje również odgałęzienie Drogosław, ale nie zasila ono sieci gazowej miasta; jest zagazowane i zaczopowane.
29. Długość sieci gazowej wynosi 28 km; sieć przesyłowa liczy 11,7 km a rozdzielcza 16,3 km; do sieci podłączonych jest 438 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania; prawie wszystkie podłączone zostały w ciągu ostatnich dziesięciu lat.
30. Liczbę odbiorców gazu w 2003 r. szacowano na 3472 gospodarstwa domowe; od 1995 r. wzrosła ona o 3434 gospodarstwa domowe.
31. Około 3000 gospodarstw domowych wykorzystywało w 2003 r. gaz płynny; średnioroczne zużycie tego gazu oszacowano na 750 ton rocznie.
32. Na terenie Gminy Miejskiej Nowa Ruda zlokalizowane są dwa scentralizowane systemy ciepłownicze.
33. Kotłownia zaopatrująca dzielnicę Słupiec zlokalizowana przy ul. Kłodzkiej, wyposażona jest w cztery kotły (dwa kotły PWRp – 5 o wydajności 5,815 MW każdy i dwa kotły PWRp – 20 o wydajności 23,260 MW każdy); łączna zainstalowana moc w kotłowni wynosi 58,150 MW.

34. Energia cieplna w tym systemie rozprowadzana jest za pomocą układu trójprzewodowego:
- rurociąg sezonowy centralnego zasilania; nośnikiem ciepła jest tu woda o zmiennej temperaturze,
 - rurociąg trwały (wykorzystywany przez cały rok) przesyłający ciepłą wodę użytkową; nośnikiem ciepła jest tu woda o temperaturze 130 °C,
 - rurociąg powrotny; wspólny powrót z rurociągu sezonowego i trwałego.
35. Długość ciepłociągów tego systemu liczy 5329 m; składa się on z 2795 m konwencjonalnej sieci zasadniczej, 681 m preizolowanej sieci zasadniczej, 681 m preizolowanych przyłączy i 1172 m konwencjonalnych przyłączy.
36. System obsługujący Osiedle Piastowskie w Nowej Rudzie posiada gazową kotłownię zlokalizowaną przy ul. Teatralnej; wyposażona jest ona w dwa kotły o łącznej mocy zainstalowanej 4,1 MW.
37. Energia cieplna produkowana w kotłowni, o której mowa w ust. 36, rozprowadzana jest za pomocą sieci ciepłowniczej wysokotemperaturowej dwururowej do 28 węzłów cieplnych.
38. Obszar miasta Nowa Ruda jest obsługiwany w zakresie telefonii stacjonarnej przez Telekomunikację Polską S.A., a w zakresie telefonii komórkowej znajduje się w zasięgu wszystkich polskich operatorów tych sieci. Lokalnie dostępne bywają na obszarze miasta także usługi czeskich operatorów sieci telefonii komórkowej.

CZĘŚĆ C.

KIERUNKI ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

15. KIERUNKI ZMIAN W STRUKTURZE PRZESTRZENNEJ GMINY ORAZ W PRZEZNACZENIU TERENÓW.

15.1. Zmiany w strukturze użytkowania gruntów i w układach osadniczych.

1. Zakłada się dalszy umiarkowany rozwój przestrzenny zainwestowania, w tym zabudowy mieszkaniowej i obiektów aktywności gospodarczej.
2. Zakłada się utrzymanie dwóch głównych układów osadniczych miasta: Nowej Rudy z Drogosławiem i Słupca, rozdzielonych terenami otwartymi.
3. Przewiduje się znaczący przyrost terenów sportowo-rekreacyjnych i o funkcjach turystycznych (m.in. Góra Wszystkich Świętych i Góra Świętej Anny).
4. Przewiduje się pełne wykorzystanie terenów pokopalnianych i przemysłowych pod nowe funkcje, głównie różne aktywności gospodarcze.
5. Adaptuje się istniejącą zabudowę rozproszoną, bez wskazywania nowych terenów pod taką formę osadnictwa. W niektórych miejscach, w tym w rejonie Nowego Dzikowca wyznacza się tereny dla dopełnienia istniejących zespołów zabudowy rozproszonej.
6. W związku z rozwojem przestrzennym osadnictwa, terenów z zagospodarowaniem turystycznym i terenów koncentracji nierolniczych aktywności gospodarczych oraz terenów komunikacyjnych, zmniejszy się dotychczasowa przestrzeń rolnicza. Udział gruntów użytkowanych rolniczo może zmniejszyć się także w wyniku dopuszczonych dolesień.

15.2. Zmiany w układzie komunikacyjnym.

1. Przewiduje się budowę dwóch obejść głównych terenów zurbanizowanych Drogosławia i Nowej Rudy – Centrum oraz Słupca na trasie drogi wojewódzkiej nr 381; ustala się klasę drogi głównej (KDG) na całej długości tej trasy przechodzącej przez obszar gminy miejskiej.

2. Zakłada się wprowadzenie zmian parametrów technicznych (modernizacje), w tym poszerzenie pasów drogowych wielu istniejących ulic, stosownie do klas określonych w rozdz. 19.1; m.in. dotyczy to drogi wojewódzkiej nr 385 (wraz z budową obejścia centrum staromiejskiego).
3. Przewiduje się budowę nowego połączenia drogowego pomiędzy Nową Rudą – Centrum i Słupcem – ulicą lokalną (KDL) oraz innych nowych ulic.
4. Zakłada się znaczny przyrost miejsc postojowych dla samochodów, według zasad określonych w rozdz. 19.2 ust. 3 i 19.3 ust. 4.
5. Zakłada się utrzymywanie funkcjonowania istniejących linii kolejowych, zgodnie z ustaleniami zawartymi w rozdz. 19.2. ust. 1.
6. Przewiduje się rozbudowę systemu tras rowerowych.

15.3. Zmiany w systemach infrastruktury technicznej.

1. Zakłada się możliwość wzrostu jednostkowego zużycia wody – do 120 l/mieszkańca/dobę; konsekwentnie wzrośnie ilość wytwarzanych ścieków. Przewidywane ilości zużywanej wody i wytwarzanych ścieków określono w rozdz. 20.1 ust. 1 i 2.
2. Rozbudowa sieci wodociągowej odbywać się będzie w miarę przyrostu terenów zabudowanych. Nie przewiduje się rozbudowy dotychczasowych ujęć wody zasilających systemy wodociągowe Nowej Rudy.
3. Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej wynikać będzie z przyrostu nowych terenów zwodociągowanych oraz z sukcesywnego wyposażania istniejących terenów zwodociągowanych a dotychczas nie skanalizowanych, według zasad określonych w rozdz. 20.1 ust. 2.
4. Przewiduje się niezbędne modernizacje i rozbudowę systemów kanalizacji deszczowej.
5. Zakłada się objęcie wszystkich gospodarstw domowych i podmiotów gospodarczych działających w mieście (istniejących i nowopowstających) systemami odbioru odpadów

komunalnych. Przewiduje się dalszy rozwój systemów selektywnej zbiórki odpadów. Zakłada się w pierwszej kolejności modernizację i rozbudowę istniejącego na terenie miasta składowiska odpadów. Przewiduje się włączenie gospodarki odpadami do systemu powiatowego.

6. Rozbudowa sieci elektroenergetycznej – w miarę zgłaszanych potrzeb przez mieszkańców i podmioty gospodarcze.
7. Rozbudowa sieci gazowej – w miarę zgłaszanych potrzeb przez mieszkańców i podmioty gospodarcze; przewiduje się wzrost zapotrzebowania na gaz sieciowy dla celów grzewczych; zakłada się sukcesywne przekształcanie dotychczasowych systemów ogrzewania na bardziej ekologiczne .
8. Przewiduje się przyrost obiektów i urządzeń telekomunikacyjnych.

16. KIERUNKI I ZASADY ZAGOSPODAROWANIA ORAZ UŻYTKOWANIA TERENÓW.

16.1. Ogólne zasady kształtowania układu funkcjonalno-przestrzennego oraz standardów zagospodarowania.

1. Utrzymuje się dwa odrębne układy osadnicze: Nową Rudę – „Centrum” (wraz z Drogosławiem) oraz Słupiec, rozdzielone w przewadze terenami otwartymi (rolnymi lub leśnymi), ale silnie powiązane planowanym układem drogowym (*patrz rozdz. 19*). Rozwój obu tych układów polegać powinien na sukcesywnym dodawaniu nowych terenów osadniczych, określonych na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego”.
2. Adaptuje się istniejące enklawy zabudowy rozproszonej nie dopuszczając do powstawania nowych takich terenów (tworzenia nowych rozproszonych siedlisk). Na niektórych obszarach pojedyncze enklawy zabudowy włącza się do planowanych zespołów nowego zainwestowania, zgodnie z rysunkiem Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego”.
3. Zakłada się doposażenie, uatrakcyjnienie oraz podwyższenie prestiżu obszaru centralnego w strefie staromiejskiej Nowej Rudy – „Centrum”.
4. Adaptuje się wszystkie tereny przemysłowe i pokopalniane, a także obiekty występującego tam majątku trwałego, przeznaczając je na nowe różne funkcje gospodarcze lub sportowo-rekreacyjne, w części stanowiące tereny Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i Noworudzkiego Parku Przemysłowego.
5. Przewiduje się znaczny wzrost zagospodarowania turystycznego i sportowo-rekreacyjnego.
6. W rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta zaleca się preferować rozwiązania w maksymalnym stopniu wykorzystujące i podkreślające walory środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz krajobrazu, z zachowaniem dużej dbałości o ich stan. W szczególności stosować tę politykę na obszarach o wysokich walorach przyrodniczych oraz turystycznych.

7. Zaleca się, by nowa jednorodzinna zabudowa mieszkaniowa (lub wielorodzinna o zbliżonym charakterze), mieszkaniowo-gospodarcza i mniejsza zabudowa służąca działalności gospodarczej swoją architekturą nawiązywała do tradycji regionalnych; zaleca się, by wysokość takiej zabudowy nie przekraczała 2-kondygnacji naziemnych z ewentualnie użytkowym poddaszem i odpowiednio 12 m licząc od poziomu gruntu do najwyższego punktu kalenicy dachu; zaleca się symetryczne pokrycia dachowe, o nachyleniu głównych połaci około 40°-45°
8. Zaleca się, by nowa lub modernizowana wielorodzinna zabudowa mieszkaniowa gabarytami (liczbą kondygnacji naziemnych) nawiązywała do zabudowy istniejącej, w szczególności w strefie śródmiejskiej; zaleca się by na nowych terenach zabudowa wielorodzinna nie przekraczała 5-kondygnacji naziemnych.
9. Cały obszar miasta dzieli się na jednostki terenowe (tereny), dla których określono przeważające przeznaczenie (funkcje terenów), funkcje dopuszczalne oraz sposoby i zasady zagospodarowania. Jednostki te oznaczono na rysunku Studium pt.: "Kierunki rozwoju przestrzennego" symbolami literowymi i wydzielono liniami rozgraniczającymi. Funkcję linii rozgraniczających pełnią również przedstawione na tym rysunku drogi i ulice (w tym planowane), linie kolejowe oraz granice obrębów.
10. Przeważające przeznaczenie terenu oznacza takie formy zagospodarowania, które powinny zajmować więcej niż połowę wyznaczonej jednostki terenowej, z zastrzeżeniem, że regulacja ta nie ogranicza powierzchni, która może być pokryta zielenią towarzyszącą (za którą na terenach oznaczonych symbolami: „MP”, „ZP,US” i „UTT” uważa się także niezabudowane użytki rolne i leśne, zadrzewienia i zakrzaczenia). Pozostałe części jednostki terenowej mogą być zagospodarowane w sposób, który w ustaleniach określono jako dopuszczalny (dopuszczalne rodzaje przeznaczenia i sposoby zagospodarowania).
11. W użytkowaniu i zagospodarowaniu jednostek terenowych należy – oprócz ustaleń określonych w rozdz. 16.2 - uwzględnić chronione obiekty i obszary oraz zasady zagospodarowania dotyczące innych wydzieleń przestrzennych określonych w niniejszym Studium.
12. Dopuszcza się dokonywanie scaleń i podziałów geodezyjnych, które nie będą utrudniały realizacji ustaleń Studium i w zgodzie z obowiązującymi przepisami.

13. Pod pojęciem „usługi niekomercyjne” należy rozumieć działalność usługową nie nastawioną na osiągnięcie zysku, realizowaną zarówno przez podmioty publiczne, prywatne i inne. Do działalności komercyjnej (inaczej gospodarczej) – nie tylko usługowej – zalicza się natomiast takie, które nastawione są na osiągnięcie zysku.
14. Pod pojęciem działalność/obiekt/funkcja nieuciążliwa należy rozumieć taką, która w miejscu lokalizacji (a nie tylko poza granicami nieruchomości) nie spowoduje obniżenia standardów środowiska określonych w przepisach szczególnych.
15. Pod pojęciem usługi chronione należy rozumieć te, dla których w przepisach o ochronie środowiska ustalono standardy jakości środowiska takie jak dla zabudowy mieszkaniowej lub wyższe (np. szpitale, domy opieki społecznej, budynki związane ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży itp.).
16. Pod pojęciem drobna działalność gospodarcza (produkcyjna, naprawcza lub komercyjna - usługowa) należy rozumieć przedsiębiorstwa produkcyjne (w tym w sferze gospodarki rolnej) o zatrudnieniu do 20 osób oraz inne przedsiębiorstwa o zatrudnieniu do 50 osób.
17. Pod pojęciem wskaźnik intensywności zabudowy brutto należy rozumieć stosunek (iloraz) sumy powierzchni ogólnej (tj. zawartej w zewnętrznym obrysie murów) wszystkich nadziemnych kondygnacji do powierzchni jednostki terenowej (w liniach rozgraniczających).

16.2. Funkcjonalne jednostki terenowe – szczegółowe zasady i standardy zagospodarowania.

1. **MUC – Tereny zabudowy śródmiejskiej**, które powinny być sukcesywnie przekształcane w kierunku stworzenia obszaru centralnego, o charakterze prestiżowym i wysokich walorach estetycznych; zasady zagospodarowania:
 - 1) **przeważające przeznaczenie obejmuje wielorodzinną zabudowę mieszkaniową i wybrane rodzaje usług;**
 - 2) przez usługi, o których mowa w pkt 1 należy rozumieć usługi centrotwórcze (handel, gastronomia, kultura, banki, firmy ubezpieczeniowe, biura, usługi turystyczne (hotele, biura podróży, ośrodki informacji turystycznej) oraz obiekty sakralne;

- 3) dopuszcza się lokalizację nie wymienionych w pkt 2 usług, jeżeli nie kolidują z charakterem śródmiejskiej zabudowy;
- 4) dopuszcza się możliwość lokalizacji targowiska w rejonie ulic Aleksandra Fredry i Teatralnej;
- 5) dopuszcza się lokalizację - w budynkach na powierzchni użytkowej nie przekraczającej 50 m² - nieuciążliwej działalności gospodarczej innej niż usługowa oraz innej niż wymieniona w pkt 6 i 7, z zastrzeżeniem pkt 9;
- 6) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 7) dopuszcza się, w tym na wydzielonych działkach lub jednostkach terenowych, zieleń urządzoną oraz obiekty i zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne, a także obiekty małej architektury;
- 8) dopuszcza się przeprowadzanie ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz podziemnych sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w tym lokalnych kotłowni; niedopuszczalne jest przeprowadzanie nadziemnych/napowietrznych sieci infrastruktury technicznej;
- 9) zakazuje się lokalizacji:
 - a) składów, hurtowni i magazynów, w których przestrzenie do składowania zlokalizowane są poza budynkami lub pod wiatami,
 - b) baz, w tym transportowych i budowlanych,
 - c) obiektów obsługi gospodarki komunalnej (takich jak warsztaty i bazy), których powierzchnia terenu przekracza 5000 m²,
 - d) obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
- 10) zaleca się lokalizację usług i innych obiektów służących do prowadzenia działalności gospodarczej przede wszystkim w parterach zabudowy mieszkaniowej lub w wyodrębnionych budynkach;
- 11) w pierzejach ulic, w których partery zajęte są przez różne lokale niemieszkańcowskie (szczególnie usługowe) na długości przekraczającej połowę całej pierzei, partery w nowowznoszonych budynkach w zasięgu tych pierzei również należy przeznaczyć na funkcje niemieszkańcowskie;
- 12) a nowe obiekty nie będące celami publicznymi w rozumieniu ustawy o gospodarce nieruchomościami, mogą należeć wyłącznie do kategorii obiektów nieuciążliwych;

- 13) nowa i modernizowana zabudowa powinna odznaczać się wysokimi walorami architektonicznymi, nawiązującymi do otaczającej zabudowy historycznej;
- 14) wysokość nowowznoszonych lub modernizowanych budynków powinna nawiązywać do zabudowy istniejącej (charakterystycznej dla strefy śródmiejskiej); zalecane jest kształtowanie zwartej zabudowy obrzeżnej wzdłuż ulic; elewacje przyuliczne powinny odznaczać się wysokimi walorami estetycznymi, prestiżowym charakterem, a w przypadku budynków niemieszkalnych – symboliką wynikającą z pełnionych funkcji;
- 15) zaleca się zabudowę o wysokości od 3 do 5 kondygnacji.

2. MW – Tereny z przewagą wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej i towarzyszących jej usług, z zastrzeżeniem pkt 7; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się zabudowę jednorodzinną, jeżeli nie będzie kolidowała krajobrazowo z zabudową wielorodzinną, o której mowa wyżej;
- 2) dopuszcza się wyodrębnione obiekty usługowe (bez funkcji mieszkaniowej);
- 3) dopuszcza się lokalizację - w budynkach na powierzchni użytkowej nie przekraczającej 50 m² - nieuciążliwej działalności gospodarczej innej niż usługowa oraz wymieniona w pkt 4 i 5, z zastrzeżeniem pkt 7;
- 4) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 5) dopuszcza się, w tym na wydzielonych działkach lub jednostkach terenowych, zieleń urządzoną oraz obiekty i zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne, a także obiekty małej architektury;
- 6) dopuszcza się przeprowadzanie ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz podziemnych sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom; niedopuszczalne jest przeprowadzanie nowych naziemnych/napowietrznych sieci infrastruktury technicznej;
- 7) zakazuje się lokalizacji:
 - a) składów, hurtowni i magazynów, w których przestrzenie do składowania zlokalizowane są poza budynkami lub pod wiatami,
 - b) baz, w tym transportowych i budowlanych,
 - c) obiektów obsługi gospodarki komunalnej (takich jak warsztaty i bazy), których powierzchnia terenu przekracza 5000 m²,

- d) obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
 - e) stacji paliw,
- 8) zaleca się lokalizację usług i innych obiektów służących do prowadzenia działalności gospodarczej przede wszystkim w parterach zabudowy mieszkaniowej lub w wyodrębnionych budynkach;
- 9) nowe obiekty nie będące celami publicznymi w rozumieniu ustawy o gospodarce nieruchomościami, mogą należeć wyłącznie do kategorii obiektów nieuciążliwych;
- 10) wysokość nowowznoszonych lub modernizowanych budynków powinna nawiązywać do zabudowy istniejącej w otoczeniu, i nie powinna przekraczać 19 m; dopuszcza się wznoszenie obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 19 m, jeżeli:
- a) stanowi to odbudowę lub rekonstrukcję, w historycznej formie, zniszczonego obiektu zabytkowego,
 - b) są to obiekty sakralne,
 - c) są to określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dominanty układu zabudowy,
 - d) są to budynki nawiązujące wysokością i formą do znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących budynków o wysokości przekraczającej 19 m,
 - e) są to dopuszczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wieże, maszty i inne budowle;
- 11) zaleca się zabudowę o wysokości od 3 do 5 kondygnacji;
- 12) zaleca się wskaźnik intensywności zabudowy brutto: 0,3 - 0,5;
- 13) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 25% każdej nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

3. MU – Tereny z przewagą zabudowy mieszkaniowej (jednorodzinnej i wielorodzinnej) i usług, z zastrzeżeniem pkt 7; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się lokalizację - w budynkach na powierzchni użytkowej nie przekraczającej 400 m² - nieuciążliwej działalności gospodarczej innej niż usługowa oraz wymieniona w pkt 2-4;
- 2) dopuszcza się – na wydzielonych działkach lub terenach - bazy, składy, magazyny i hurtownie o powierzchni gruntu nie przekraczającej 3000 m² oraz o powierzchni pod

budynkami nie przekraczającej 2000 m², z zastrzeżeniem, że w enklawach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, w których dominować będzie zabudowa mieszkaniowa dopuszcza się tylko z ww. - hurtownie i magazyny w budynkach, w których powierzchnia użytkowa wykorzystywana na składowanie nie przekracza 50 m²;

- 3) dopuszcza się obiekty obsługi gospodarki komunalnej (np.: warsztaty lub bazy),
- 4) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 5) dopuszcza się, w tym na wydzielonych działkach lub jednostkach terenowych, zieleń urządzoną oraz obiekty i zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne; dopuszcza się także obiekty małej architektury;
- 6) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz podziemnych sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom; zaleca się by nowe sieci infrastruktury technicznej były realizowane wyłącznie jako podziemne;
- 7) zakazuje się lokalizacji:
 - a) obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
 - b) stacji paliw,
- 8) zaleca się lokalizację usług i innych obiektów służących do prowadzenia działalności gospodarczej przede wszystkim w parterach zabudowy mieszkaniowej lub w wyodrębnionych budynkach,
- 9) zaleca się by nowe obiekty należały wyłącznie do kategorii obiektów nieuciążliwych;
- 10) zalecana minimalna powierzchnia nowowydzielanych działek wynosi:
 - a) 600 m² dla zabudowy jednorodzinnej wolnostojącej,
 - b) 500 m² dla zabudowy jednorodzinnej bliźniaczej (na jedno mieszkanie),
 - c) 300 m² dla zabudowy jednorodzinnej szeregowej, atrialnej i innej nie wymienionej pod lit. a i b (na jedno mieszkanie),
 - d) 300 m² terenu/mieszkanie w przypadku zabudowy wielorodzinnej;
- 11) wysokość nowowznoszonych lub modernizowanych budynków powinna nawiązywać do zabudowy istniejącej w otoczeniu, i nie powinna przekraczać 19 m; dopuszcza się wznoszenie obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 19 m, jeżeli:

- a) stanowi to odbudowę lub rekonstrukcję, w historycznej formie, zniszczonego obiektu zabytkowego,
- b) są to obiekty sakralne,
- c) są to określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dominanty układu zabudowy,
- d) są to budynki nawiązujące wysokością i formą do znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących budynków o wysokości przekraczającej 19 m,
- e) są to dopuszczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wieże, maszty i inne budowle;

12) zaleca się zabudowę o wysokości od 2 do 5 kondygnacji;

13) zaleca się wskaźnik intensywności zabudowy brutto: 0,2 - 0,5;

14) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 30% każdej nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

4. MP – Tereny z przewagą zabudowy jednorodzinnej lub zagrodowej oraz obiektów usług i produkcji niekolidujących z funkcją mieszkaniową; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się bazy, składy i magazyny o powierzchni terenu nie przekraczającej 5000 m² oraz o powierzchni pod budynkami nie przekraczającej 2000 m²;
- 2) obiekty obsługi gospodarki komunalnej (np.: warsztaty lub bazy);
- 3) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 4) dopuszcza się, w tym na wydzielonych działkach lub jednostkach terenowych, zieleń urządzoną oraz obiekty i zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne; dopuszcza się także obiekty małej architektury;
- 5) dopuszcza się uprawy rolne i ogrodnicze (w tym pod szkłem i folią);
- 6) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu;
- 7) zakazuje się lokalizacji:

- a) obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
 - b) stacji paliw;
- 8) zaleca się lokalizację usług i innych obiektów służących do prowadzenia działalności gospodarczej przede wszystkim w parterach zabudowy mieszkaniowej lub w wyodrębnionych budynkach;
- 9) zalecana minimalna powierzchnia nowowydzielanych działek wynosi:
- a) 1500 m² dla nowej zabudowy zagrodowej,
 - b) 1000 m² dla nowej zabudowy jednorodzinnej wolnostojącej,
 - c) 600 m² dla nowej zabudowy jednorodzinnej bliźniaczej (na jedno mieszkanie),
 - d) 300 m² dla nowej zabudowy jednorodzinnej szeregowej, atrialnej i innej nie wymienionej powyżej (na jedno mieszkanie),
 - e) 300 m² terenu/mieszkanie w przypadku nowej zabudowy wielorodzinnej;
- 10) wysokość nowowznoszonych lub modernizowanych budynków powinna nawiązywać do zabudowy istniejącej w otoczeniu, i nie powinna przekraczać 12 m; dopuszcza się wznoszenie obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 12 m jeżeli:
- a) stanowi to odbudowę lub rekonstrukcję, w historycznej formie, zniszczonego obiektu zabytkowego,
 - b) są to obiekty sakralne,
 - c) są to określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dominanty układu zabudowy,
 - d) są to budynki nawiązujące wysokością i formą do znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących budynków o wysokości przekraczającej 12 m,
 - e) są to dopuszczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wieże, maszty i inne budowle,
- 11)** zaleca się zabudowę o wysokości od 1 do 3 kondygnacji;
- 12)** zaleca się wskaźnik intensywności zabudowy brutto: 0,1 - 0,3;
- 13) dla ograniczenia ewentualnych konfliktów należy dążyć do tworzenia enklaw (jednostek terenowych) z zainwestowaniem nie kolizyjnym względem siebie;
- 14) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 30% nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

5. **MN – Tereny z przewagą zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej i towarzyszących jej usług**, z zastrzeżeniem pkt 6; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się zabudowę wielorodzinną, jeżeli nie będzie kolidowała krajobrazowo z zabudową jednorodziną, o której mowa wyżej;
- 2) dopuszcza się lokalizację - w budynkach na powierzchni użytkowej nie przekraczającej 50 m² - nieuciążliwej działalności gospodarczej innej niż usługowa oraz wymieniona w pkt 3 i 4;
- 3) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 4) dopuszcza się, w tym na wydzielonych działkach lub jednostkach terenowych, zieleni urządzonej oraz obiekty i zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne; dopuszcza się także obiekty małej architektury;
- 5) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz podziemnych sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom; zaleca się by nowe sieci infrastruktury technicznej były realizowane wyłącznie jako podziemne;
- 6) zakazuje się lokalizacji:
 - a) obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²,
 - b) stacji paliw;
- 7) zaleca się lokalizację usług i innych obiektów służących do prowadzenia działalności gospodarczej przede wszystkim w parterach zabudowy mieszkaniowej lub w wyodrębnionych budynkach;
- 8) nowe obiekty nie będące celami publicznymi w rozumieniu ustawy o gospodarce nieruchomościami, mogą należeć wyłącznie do kategorii obiektów nieuciążliwych;
- 9) zalecana minimalna powierzchnia nowowydzielanych działek wynosi:
 - a) 600 m² dla nowej zabudowy jednorodzinnej wolnostojącej,
 - b) 500 m² dla nowej zabudowy jednorodzinnej bliźniaczej (na jedno mieszkanie) w granicach miasta,
 - c) 300 m² dla nowej zabudowy jednorodzinnej szeregowej, atrialnej i innej nie wymienionej powyżej (na jedno mieszkanie),
 - d) 300 m² terenu/mieszkanie w przypadku nowej zabudowy wielorodzinnej;
- 10) wysokość nowowznoszonych lub modernizowanych budynków powinna nawiązywać do zabudowy istniejącej w otoczeniu, i nie powinna przekraczać 12 m;

dopuszcza się wznoszenie obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 12 m, jeżeli:

- a) stanowi to odbudowę lub rekonstrukcję, w historycznej formie, zniszczonego obiektu zabytkowego,
- b) są to obiekty sakralne,
- c) są to określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dominanty układu zabudowy,
- d) są to budynki nawiązujące wysokością i formą do znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących budynków o wysokości przekraczającej 12 m,
- e) są to dopuszczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wieże, maszty i inne budowle;

11) zaleca się zabudowę o wysokości od 1 do 3 kondygnacji;

12) zaleca się wskaźnik intensywności zabudowy brutto: 0,15 - 0,30;

13) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 50% każdej nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

6. ML – Tereny z przewagą zabudowy rekreacji indywidualnej (letniskowej), pensjonatowej i jednorodzinnej oraz usług sportu i rekreacji; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się nieuciążliwe usługi związane z funkcją rekreacyjną (np. gastronomii lub handlu) i usługi turystyczne (np. hotel, kamping); nie dotyczy stacji paliw i obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²;
- 2) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 3) dopuszcza się, w tym na wydzielonych działkach lub jednostkach terenowych, zieleń urządzoną oraz obiekty i zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne; dopuszcza się także obiekty małej architektury;
- 4) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w

sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu, w szczególności nie degradujący walorów estetycznych i krajobrazowych;

- 5) zalecana minimalna powierzchnia nowowydzielanych działek wynosi:
 - a) 500 m² dla dopuszczonych na tym terenie usług nie obejmujących bazy noclegowej, w tym obiektów i urzędzeń sportowo-rekreacyjnych, lokalizowanych na wyodrębnionych działkach,
 - b) 1500 m² dla jednorodzinnej zabudowy mieszkaniowej i rekreacji indywidualnej,
 - c) 2500 m² dla zabudowy pensjonatowej i innych usług turystycznych zawierających bazę noclegową;
- 6) wysokość nowowznoszonych lub modernizowanych budynków powinna nawiązywać do zabudowy istniejącej w otoczeniu, i nie powinna przekraczać 12 m; dopuszcza się wznoszenie obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 12 m, jeżeli:
 - a) stanowi to odbudowę lub rekonstrukcję, w historycznej formie, zniszczonego obiektu zabytkowego,
 - b) są to określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dominanty układu zabudowy,
 - c) są to budynki nawiązujące wysokością i formą do znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących budynków o wysokości przekraczającej 12 m,
 - d) są to dopuszczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wieże, maszty i inne budowle;
- 7) zaleca się zabudowę o wysokości od 1 do 3 kondygnacji;
- 8) zaleca się wskaźnik intensywności zabudowy brutto: 0,1 - 0,2;
- 9) udział powierzchni biologicznej czynnej nie może stanowić mniej niż 70%, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

7. UE – Tereny z przewagą usług chronionych i innych nieuciążliwych usług, zarówno niekomercyjnych jak i komercyjnych, z wyjątkiem obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz stacji paliw; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się funkcje mieszkaniowe związane z obiektem usługowym (np.: mieszkanie nauczyciela przy szkole, mieszkanie właściciela zakładu usługowego, mieszkanie służbowe dozorca itp.);

- 2) dopuszcza się lokalizację - w budynkach na powierzchni użytkowej nie przekraczającej 50 m² - nieuciążliwej działalności gospodarczej innej niż usługowa oraz wymieniona w pkt 3 i 4;
- 3) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 4) dopuszcza się, w tym na wydzielonych działkach lub jednostkach terenowych, zieleń urządzoną oraz obiekty i zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne; dopuszcza się także obiekty małej architektury;
- 5) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu, w szczególności nie degradujący walorów estetycznych i krajobrazowych;
- 6) zaleca się by budynki usługowe wyróżniały się atrakcyjną architekturą (w niektórych przypadkach pożądaną są także cechy symbolizujące przeznaczenie), a ogrodzenia i zagospodarowanie działki, w tym zielenią, wysokimi walorami estetycznymi; zaleca się wprowadzanie obiektów małej architektury podnoszących walory estetyczne terenu;
- 7) wysokość nowowznoszonych lub modernizowanych budynków powinna nawiązywać do zabudowy istniejącej w otoczeniu, i nie powinna przekraczać 12 m; dopuszcza się wznoszenie obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 12 m jeżeli:
 - a) stanowi to odbudowę lub rekonstrukcję, w historycznej formie, zniszczonego obiektu zabytkowego,
 - b) są to obiekty sakralne,
 - c) są to określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dominanty układu zabudowy,
 - d) są to budynki nawiązujące wysokością i formą do znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących budynków o wysokości przekraczającej 12 m,
 - e) są to dopuszczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wieże, maszty i inne budowle;
- 8) zaleca się zabudowę o wysokości od 1 do 3 kondygnacji;
- 9) zaleca się wskaźnik intensywności zabudowy brutto: 0,1 - 0,3;

- 10) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 20% nieruchomości, przy czym na nieruchomościach z usługami chronionymi - 40%; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

8. U,KSN – Tereny z przewagą usług, w tym min. stacji paliw, z wyjątkiem nowych obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz usług chronionych; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się funkcje mieszkaniowe związane z obiektem usługowym (np.: mieszkanie właściciela zakładu usługowego, mieszkanie służbowe dozorczy itp.);
- 2) dopuszcza się lokalizację - w budynkach na powierzchni użytkowej nie przekraczającej 1000 m² - nieuciążliwej działalności gospodarczej innej niż usługowa oraz wymieniona w pkt 3-7;
- 3) dopuszcza się bazy, składy, magazyny i hurtownie o powierzchni gruntu nie przekraczającej 10000 m² oraz o powierzchni pod budynkami nie przekraczającej 5000 m²;
- 4) obiekty obsługi gospodarki komunalnej (np.: warsztaty lub bazy);
- 5) dopuszcza się bazy transportowe i dworce autobusowe;
- 6) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 7) dopuszcza się, w tym na wydzielonych działkach lub jednostkach terenowych, zieleń urządzoną oraz obiekty i zagospodarowanie sportowo-rekreacyjne; dopuszcza się także obiekty małej architektury;
- 8) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu, w szczególności nie degradujący walorów estetycznych i krajobrazowych,
- 9) zaleca się by budynki usługowe wyróżniały się atrakcyjną architekturą (w niektórych przypadkach pożądaną są także cechy symbolizujące przeznaczenie), a ogrodzenia i zagospodarowanie działki, w tym zielenią, wysokimi walorami estetycznymi; zaleca się wprowadzanie obiektów małej architektury podnoszących walory estetyczne terenu;

- 10) wysokość nowowznoszonych lub modernizowanych budynków nie powinna przekraczać 12 m; dopuszcza się wznoszenie obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 12 m, jeżeli:
- ☞¹ stanowi to odbudowę lub rekonstrukcję, w historycznej formie, zniszczonego obiektu zabytkowego,
 - Ⓐ¹ są to obiekty sakralne,
 - Ⓜ¹ są to określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dominanty układu zabudowy,
 - Ⓔ¹ są to budynki nawiązujące wysokością i formą do znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących budynków o wysokości przekraczającej 12 m,
 - Ⓜ¹ są to dopuszczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wieże, maszty i inne budowle,
- 11) zaleca się zabudowę o wysokości od 1 do 3 kondygnacji;
- 12) zaleca się wskaźnik intensywności zabudowy brutto: 0,2 - 0,5;
- 13) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 30% nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się możliwość pomniejszenia powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

9. UT – Tereny z przewagą obiektów usług turystycznych (w tym obiektów bazy noclegowej) **oraz sportowych i rekreacyjnych**; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się funkcje mieszkaniowe związane z obiektem turystycznym (np. mieszkanie właściciela pensjonatu, mieszkanie służbowe dozorczy itp.);
- 2) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 3) dopuszcza się – w tym na wydzielonych działkach lub jednostkach terenowych - tworzenie zespołów zieleni urządzonej; dopuszcza się lokalizację obiektów małej architektury;
- 4) dopuszcza się lokalizację, w tym w wyodrębnionych obiektach, usług handlu i gastronomii, towarzyszących funkcji turystycznej, sportowej lub rekreacyjnej;
- 5) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w

sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu, w szczególności nie degradujący walorów estetycznych i krajobrazowych;

- 6) zaleca się by budynki wyróżniały się atrakcyjną architekturą (w niektórych przypadkach pożądane są także cechy symbolizujące przeznaczenie), a ogrodzenia i zagospodarowanie działki, w tym zielenią, wysokimi walorami estetycznymi; zaleca się wprowadzanie obiektów małej architektury podnoszących walory estetyczne terenu;
- 7) wysokość nowowznoszonych lub modernizowanych budynków nie powinna przekraczać 12 m; dopuszcza się wznoszenie obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 12 m, jeżeli:
 - a) stanowi to odbudowę lub rekonstrukcję, w historycznej formie, zniszczonego obiektu zabytkowego,
 - b) są to obiekty sakralne,
 - c) są to określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dominanty układu zabudowy,
 - d) są to budynki nawiązujące wysokością i formą do znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących budynków o wysokości przekraczającej 12 m,
 - e) są to dopuszczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wieże, maszty i inne budowle;
- 8) zaleca się zabudowę o wysokości od 1 do 3 kondygnacji;
- 9) zaleca się wskaźnik intensywności zabudowy brutto: 0,1 - 0,3;
- 10) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 40% powierzchni nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się możliwość pomniejszenia powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

10. UTT – Tereny z przewagą obiektów usług turystycznych (bez bazy noclegowej) oraz terenowych obiektów i urządzeń sportowych i rekreacyjnych; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;

- 2) dopuszcza się tworzenie zespołów zieleni urządzonej i nieurządzonej; dopuszcza się lokalizację obiektów małej architektury;
- 3) dopuszcza się lokalizację, w tym w wyodrębnionych obiektach, usług handlu i gastronomii, towarzyszących funkcji turystycznej;
- 4) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu, w szczególności nie degradujący walorów estetycznych i krajobrazowych;
- 5) zaleca się budynki wyróżniające się atrakcyjną architekturą (w niektórych przypadkach pożądane są także cechy symbolizujące przeznaczenie), a ogrodzenia i zagospodarowanie działki, w tym zielenią, wysokimi walorami estetycznymi; zaleca się wprowadzanie obiektów małej architektury podnoszących walory estetyczne terenu;
- 6) wysokość nowowznoszonych lub modernizowanych budynków nie powinna przekraczać 12 m; dopuszcza się wznoszenie obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 12 m, jeżeli:
 - a) stanowi to odbudowę lub rekonstrukcję, w historycznej formie, zniszczonego obiektu zabytkowego,
 - b) są to obiekty sakralne,
 - c) są to określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dominanty układu zabudowy,
 - d) są to budynki nawiązujące wysokością i formą do znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących budynków o wysokości przekraczającej 12 m,
 - e) są to dopuszczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wieże, maszty i inne budowle;
- 7) zaleca się zabudowę o wysokości od 1 do 3 kondygnacji;
- 8) zaleca się wskaźnik intensywności zabudowy brutto: 0,0 - 0,1;
- 9) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 70% powierzchni nieruchomości; nie dotyczy powierzchni pokrytych skałami.

11. UP – Tereny z przewagą funkcji gospodarczych – przemysłowych, usługowych, naprawczych oraz baz, składów i magazynów (tereny skoncentrowanej aktywności gospodarczej), **z wyłączeniem aktywności związanych z produkcją rolniczą i obsługą**

rolnictwa, obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz stacji paliw; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się obiekty obsługi gospodarki komunalnej (np.: warsztaty lub bazy);
- 2) dopuszcza się obiekty sportowe w budynkach (np. basen pływacki, kryte korty tenisowe itp.);
- 3) dopuszcza się obiekty usług niekomercyjnych w budynkach, z zastrzeżeniem pkt 5;
- 4) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 5) niedopuszczalne jest lokalizowanie nowej zabudowy mieszkaniowej i usług chronionych;
- 6) dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym, zwłaszcza w przypadku ich sąsiedztwa z istniejącą lub planowaną zabudową mieszkaniową; zieleń urządzona może zajmować część działki, całą działkę, część lub całą jednostkę terenową;
- 7) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu;
- 8) wysokość nowowznoszonych lub modernizowanych budynków nie powinna przekraczać 19 m; dopuszcza się wznoszenie obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 19 m, jeżeli:
 - a) stanowi to odbudowę lub rekonstrukcję, w historycznej formie, zniszczonego obiektu zabytkowego,
 - b) są to obiekty sakralne,
 - c) są to określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dominanty układu zabudowy,
 - d) są to budynki nawiązujące wysokością i formą do znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących budynków o wysokości przekraczającej 19 m,
 - e) są to dopuszczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wieże, maszty i inne budowle;
- 9) zaleca się zabudowę o wysokości od 1 do 5 kondygnacji;
- 10) zaleca się wskaźnik intensywności zabudowy brutto: 0,2 - 0,7;

- 11) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 10% nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się możliwość pomniejszenia powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej;
- 12) dopuszcza się wprowadzenie nowej zabudowy mieszkaniowej oraz innych ustaleń określonych dla terenów oznaczonych symbolem „MU” (w ust. 3), na mocy rozstrzygnięć miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, tylko w przypadku, jeżeli przed jego uchwaleniem przez co najmniej 6 miesięcy nie będzie w granicach danej jednostki terenowej prowadzona działalność nie przewidziana dla terenów oznaczonych symbolem „MU”.

12. P – Tereny z przewagą funkcji gospodarczych – przemysłowych, usługowych (w tym m.in. stacji paliw), naprawczych oraz baz, składów i magazynów (tereny skoncentrowanej aktywności gospodarczej), **z wyłączeniem aktywności związanych z produkcją rolniczą i obsługą rolnictwa oraz obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²**; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się obiekty obsługi gospodarki komunalnej (np.: warsztaty lub bazy);
- 2) dopuszcza się obiekty sportowe w budynkach (np. basen pływacki, kryte korty tenisowe itp.);
- 3) dopuszcza się obiekty usług niekomercyjnych w budynkach, z zastrzeżeniem pkt 5;
- 4) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 5) niedopuszczalne jest lokalizowanie nowej zabudowy mieszkaniowej i usług chronionych;
- 6) dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym, zwłaszcza w przypadku ich sąsiedztwa z istniejącą lub planowaną zabudową mieszkaniową; zieleń urządzona może zajmować część działki, całą działkę, część lub całą jednostkę terenową;
- 7) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu;

- 8) wysokość nowowznoszonych lub modernizowanych budynków nie powinna przekraczać 19 m; dopuszcza się wznoszenie obiektów budowlanych o wysokości przekraczającej 19 m, jeżeli:
 - a) stanowi to odbudowę lub rekonstrukcję, w historycznej formie, zniszczonego obiektu zabytkowego,
 - b) są to obiekty sakralne,
 - c) są to określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dominanty układu zabudowy,
 - d) są to budynki nawiązujące wysokością i formą do znajdujących się w bezpośrednim sąsiedztwie istniejących budynków o wysokości przekraczającej 19 m,
 - e) są to dopuszczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego wieże, maszty i inne budowle;
- 9) zaleca się zabudowę o wysokości od 1 do 5 kondygnacji;
- 10) zaleca się wskaźnik intensywności zabudowy brutto: 0,2 - 0,8;
- 11) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 10% powierzchni nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

13. PE – Tereny z przewagą powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych;

zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się składowanie mas ziemnych i skalnych, w tym nadkładu;
- 2) dopuszcza się wstępną obróbkę urobku, np. kruszenie i sortowanie;
- 3) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- 4) dopuszcza się uprawy rolne i leśne;
- 5) dopuszcza się zieleń urządzoną i nieurządzoną;
- 6) dopuszcza się przeprowadzanie dróg (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu;

- 7) po zakończeniu eksploatacji, teren powinien być zrehabilitowany w odpowiednim kierunku (w zależności od miejscowych uwarunkowań i/lub przyszłych potrzeb – w kierunku leśnym, rolnym lub dla wykorzystania rekreacyjnego); rekultywacja powinna być sukcesywnie prowadzona już w trakcie eksploatacji;
- 8) w granicach działki nr 14 oraz działek sąsiednich (części działek nr: 2, 13, 36, 37 i 38) nie dopuszcza się powierzchniowej eksploatacji surowców tylko składowanie mas ziemnych i skalnych oraz przeznaczenie uzupełniające wymienione w pkt. 2-6; teren po zakończeniu zwałowania powinien zostać zalesiony.

14. PE/UTT – Tereny z przewagą powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych albo z przewagą obiektów usług turystycznych (bez bazy noclegowej) oraz terenowych obiektów i urządzeń sportowych i rekreacyjnych; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się rozstrzygnięcie o wyborze przeznaczenia w ustaleniach planu miejscowego; w szczególności dopuszcza się, że na części terenu zostanie określone jedno przeznaczenie a na drugiej części pozostałe;
- 2) na obszarach, które w planie miejscowym zostaną określone jako tereny z przewagą powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych obowiązują ustalenia jak dla terenów oznaczonych symbolem „PE”;
- 3) na obszarach, które w planie miejscowym zostaną określone jako tereny z przewagą obiektów usług turystycznych (bez bazy noclegowej) oraz terenowych obiektów i urządzeń sportowych i rekreacyjnych obowiązują ustalenia jak dla terenów oznaczonych symbolem „UTT”.

15. PI - Tereny z przewagą strefy przemysłowej, zabezpieczającej funkcjonowanie kopalni, zapewniającej ochronę złoża i ograniczanie ewentualnego szkodliwego oddziaływania kopalni na sąsiadujące obszary, w tym poprzez tworzenie ekranów ziemnych i zadrzewień; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się przeprowadzanie ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu;
- 2) dopuszcza się dotychczasowe użytkowanie gruntów, bez prawa realizacji nowych inwestycji nie związanych z funkcjonowaniem kopalni, które nie zostały wymienione w pkt 1.

16. MP/PI - Tereny z przewagą budynków mieszkalnych jednorodzinnych i dla zabudowy zagrodowej oraz obiektów usług i produkcji niekolidujących z funkcją mieszkaniową, które mogą zostać włączone do strefy przemysłowej, zabezpieczającej funkcjonowanie kopalni; zasady zagospodarowania:

- 1) zasady zagospodarowania jak na terenach oznaczonych symbolem MP, z zastrzeżeniami określonymi w pkt 1 i 2;
- 2) zakazuje się lokalizacji obiektów chronionych;
- 3) zakazuje się lokalizacji nowych budynków mieszkaniowych.

17. KP – Tereny z przewagą parkingów i garaży; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się obiekty usług nie kolidujących z przeważającym przeznaczeniem;
- 2) dopuszcza się obiekty obsługi gospodarki komunalnej;
- 3) dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym, zwłaszcza w przypadku sąsiedztwa z istniejącą lub planowaną zabudową mieszkaniową;
- 4) dopuszcza się przeprowadzanie ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu;
- 5) jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 6) zaleca się wskaźnik intensywności zabudowy brutto: 0,2 - 0,7;
- 7) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 10% powierzchni nieruchomości; na nieruchomościach z istniejącą zabudową, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

16. W - Tereny z przewagą urządzeń zaopatrzenia w wodę; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się zieleń urządzoną lub nieurządzoną (o charakterze łąkowym);
- 2) dopuszcza się przeprowadzanie dróg (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w

sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu.

17. O – Teren z przewagą obiektów składowania odpadów komunalnych; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się dokonywanie odzysku odpadów oraz lokalizowanie obiektów i urządzeń do przeróbki i utylizacji odpadów oraz miejsca grzebalnego (cmentarzyska) padłych zwierząt, jeżeli pozwalać na to będą warunki środowiskowe;
- 2) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 3) dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym;
- 4) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu;
- 5) po zakończeniu eksploatacji składowiska, teren należy odpowiednio (stosownie do przyszłych potrzeb) zrehabilitować.

18. OP – Teren z przewagą obiektów składowania i utylizacji odpadów pokopalnianych oraz przewidziany dla przeprowadzenia rekultywacji; zasady zagospodarowania:

- 1) przez utylizację odpadów rozumie się także ich odzysk i przeróbkę, jeżeli nie koliduje to z uwarunkowaniami środowiskowymi;
- 2) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 3) dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym;
- 4) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w

sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu;

- 5) w trakcie prowadzenia odzysku odpadów, teren należy odpowiednio (stosownie do przyszłych potrzeb) rekultywować; do rekultywacji w kierunku leśnym można przystąpić/kontynuować nie przystępując do odzysku odpadów.

19. E – Tereny z przewagą urządzeń zaopatrzenia w energię elektryczną, w tym wysokich napięć; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 2) dopuszcza się zieleń urządzoną lub nieurządzoną (o charakterze łąkowym);
- 3) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu.

20. T – Tereny z przewagą urządzeń telekomunikacji, w tym anten radiowych i telewizyjnych i stacji bazowych GSM; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się lokalizację terenowych miejsc postojowych, zarówno terenowych;
- 2) dopuszcza się zieleń urządzoną lub nieurządzoną (o charakterze łąkowym);
- 3) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu.

20. ZP,US – Tereny z przewagą parków i innych zespołów zieleni urządzonej oraz obiektów i urządzeń sportu i rekreacji; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się pojedyncze obiekty usługowe uatrakcyjniające przeważające przeznaczenie terenu (np. handlowe, gastronomiczne, czy sanitariaty);
- 2) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, o których mowa w pkt 1, z zastrzeżeniem, że kubatura garażu nie przekroczy 20 % kubatury budynku w którym się znajduje;

- 3) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu, w szczególności nie degradujący walorów estetycznych i krajobrazowych;
- 4) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 80% powierzchni terenu; na nieruchomościach z istniejącym zainwestowaniem technicznym, na których warunek ten nie jest spełniony, dopuszcza się pomniejszenie powierzchni biologicznie czynnej o 10% w stosunku do istniejącej.

21. ZC - Tereny z przewagą cmentarzy wraz z obiektami obsługi (w tym m.in.: kaplice przedpogrzebowe, sanitariaty itp.); zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się obiekty sakralne;
- 2) dopuszcza się wprowadzanie obiektów małej architektury (poza obiektami służącymi pochówkom);
- 3) dopuszcza się możliwość lokalizacji miejsc postojowych dla samochodów i innych pojazdów;
- 4) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu, w szczególności nie degradujący walorów estetycznych i krajobrazowych;
- 5) dopuszcza się zarówno pochówki urnowe jak i ziemne (tradycyjne);
- 6) zaleca się utrzymanie i wprowadzanie nowych zespołów zieleni urządzonej;
- 7) kompozycje zieleni, ogrodzenia, bramy, kaplice itp., powinny cechować wysokie walory estetyczne;
- 8) wokół cmentarzy obowiązują strefy sanitarne, których zasięg i sposób zagospodarowania określają właściwe przepisy.

22. ZD - Tereny z przewagą ogrodów działkowych; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się inne formy użytkowania ogrodniczego;
- 2) dopuszcza się pojedyncze usługi (typu handel i gastronomia);
- 3) dopuszcza się możliwość lokalizacji miejsc postojowych dla samochodów i innych pojazdów;
- 4) dopuszcza się inne formy zieleni urządzonej (np. przekształcenie w zielen parkową);
- 5) dopuszcza się organizowanie ogólnodostępnych urządzeń oraz obiektów sportowych i rekreacyjnych;

- 6) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu, w szczególności nie degradujący walorów estetycznych i krajobrazowych;
- 7) dopuszcza się wprowadzenie nowej zabudowy mieszkaniowej oraz innych ustaleń określonych dla terenów oznaczonych symbolem „MN” (w ust. 5), na mocy rozstrzygnięć miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

23. RW – Tereny z przewagą gospodarstw rybackich i ośrodków wędkarskich ze zbiornikami wodnymi oraz towarzyszącego zagospodarowania; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się obiekty i urządzenia turystyczne bez bazy noclegowej oraz obiekty sportowo-rekreacyjne, w tym pomosty i schrony przeciwdeszczowe;
- 2) dopuszcza się obiekty gastronomii i handlu;
- 3) dopuszcza się lokalizację miejsc postojowych, zarówno terenowych, jak i w budynkach, z zastrzeżeniem, że jednokondygnacyjne naziemne garaże mogą być lokalizowane wyłącznie na zasadach i w miejscach określonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 4) dopuszcza się zieleń urządzoną, w szczególności o charakterze izolacyjnym i osłonowym, zwłaszcza w przypadku ich sąsiedztwa z istniejącą lub planowaną zabudową mieszkaniową, a także zieleń nieurządzoną oraz obiekty małej architektury;
- 5) dopuszcza się przeprowadzanie dróg i ulic (publicznych i wewnętrznych) oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu, w szczególności nie degradujący walorów estetycznych i krajobrazowych;
- 6) udział powierzchni biologicznie czynnej nie może stanowić mniej niż 80% powierzchni nieruchomości.

24. R – Tereny z przewagą użytkowania rolniczego; zasady zagospodarowania:

- 1) dopuszcza się zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne,
- 2) dopuszcza się budowę stawów hodowlanych, pod warunkiem, że nie będą wpływać negatywnie na wody innych akwenów (zanieczyszczenie, eutrofizacja, obniżenie zasobów wodnych itp.);

- 3) dopuszcza się przeprowadzanie dróg oraz sieci infrastruktury technicznej i lokalizację urządzeń towarzyszących tym sieciom, w sposób nie kolidujący z przeznaczeniem i pozostałymi zasadami zagospodarowania terenu;
- 4) zakazuje się wznoszenia nowych budynków, w tym także w ramach zabudowy zagrodowej i innej związanej z produkcją rolniczą, dopuszcza się natomiast w odległości do 50 m od linii rozgraniczającej z terenami oznaczonymi symbolami „MP”, wznoszenie nowych rolniczych budowli i obiektów małej architektury (obiektów budowlanych nie będących budynkami).

25. ZL - Tereny z przewagą lasów i dolesień oraz obiektów gospodarki leśnej;
zasady zagospodarowania:

- 1) w zagospodarowaniu przewiduje się formy właściwe – zgodnie z odrębnymi przepisami dla gruntów leśnych, w tym w szczególności obiekty i urządzenia służące wędrownikom turystycznym (ścieżki - piesze, rowerowe, konne oraz ławki, wiaty itp.);
- 2) dopuszcza się, w ograniczonym zakresie, określonym w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, prowadzenie dróg, sieci infrastruktury technicznej, lokalizację obiektów i urządzeń towarzyszących tym sieciom, w szczególności tych, które zostały przedstawione na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego”, bez wydzielenia terenu;
- 3) przy prowadzeniu nasadzeń drzew i krzewów należy zachować 5,0 m odległości od górnej krawędzi skarp rowów i kanałów melioracji podstawowej.

26. KK - Tereny z przewagą obiektów i urządzeń służących kolei - obejmujące także graficznie oznaczone linie kolejowe; w części tereny zamknięte; zasady zagospodarowania: zagospodarowanie zgodnie z potrzebami funkcji kolei i jej zarządcy oraz z obowiązującymi przepisami, z następującymi zastrzeżeniami:

- 1) dopuszcza się przekraczanie tych terenów drogami, ulicami, oraz sieciami infrastruktury technicznej, przy uwzględnieniu obowiązujących przepisów;
- 2) w przypadku rezygnacji z wykorzystywania na potrzeby kolei tereny te można:
 - a) przeznaczyć na potrzeby dróg i ulic oraz ścieżek rowerowych i ciągów pieszych, a także sieci i urządzeń infrastruktury technicznej,
 - b) w przypadku sąsiedztwa z terenami na których dopuszcza się wznoszenie budynków włączyć w granice tych terenów;

- 3) zmiany przeznaczenia i zagospodarowania, o których mowa w pkt. 2 mogą być dokonywane w przypadku sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, co w przypadku terenów zamkniętych winno być poprzedzone uchynieniem decyzji o zamknięciu terenu.
27. Jednostkami terenowymi są także oznaczone na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” **główne elementy układu publicznych ulic i dróg**, dla których zasady zagospodarowania określono w rozdziale 19 i w odrębnych przepisach:
- 1) drogi lub ulice główne – symbol „**KDG**”;
 - 2) dotychczasowe drogi lub ulice klasy głównej, a po oddaniu obwodnic, na obsługiwanych przez nie relacjach, zmienione na drogi lub ulice klasy zbiorczej – symbol „**KDZ(KDG)**”;
 - 3) drogi i ulice zbiorcze – symbol „**KDZ**”;
 - 4) drogi i ulice lokalne – symbol „**KDL**”;
 - 5) drogi i ulice dojazdowe (wybrane) – symbol „**KDD**”.

16.3. Wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

1. Linie rozgraniczające poszczególne jednostki terenowe mają charakter orientacyjny, co oznacza, że mogą podlegać pewnym korektom (i uściśleniu) w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
2. Zgodne z ustaleniami Studium jest przyjmowanie w ustaleniach planów miejscowych bardziej rygorystycznych i zawężonych regulacji niż te, które zostały określone w niniejszym dokumencie; w szczególności dotyczy to ustaleń odnoszących się do przeznaczenia terenów. Dopuszczalny jest też podział określonych w niniejszym Studium funkcjonalnych jednostek terenowych na mniejsze, z bardziej szczegółowo ustalonymi funkcjami („węższymi”) oraz sposobami zagospodarowania (bardziej szczegółowymi lub bardziej rygorystycznymi).
3. Dla miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujące są te ustalenia Studium – także w następnych rozdziałach - w których użyto następujące sformułowania:
 - 1) przeważające przeznaczenie terenów (zgodnie z zasadami określonymi w rozdz. 16.1 ust. 10, z zastrzeżeniem ust. 5-7;

- 2) dopuszcza się;
 - 3) zakazuje się, niedopuszczalne jest, nie powinno[a], nie może;
 - 4) należy, powinno[a], może [wyłącznie] stanowić...
4. Dyspozycje sformułowane jako zalecenia – także w następnych rozdziałach - nie są ustaleniami Studium.
 5. Dopuszcza się – uznając za również zgodne z ustaleniami Studium - przyjmowanie w ustaleniach planów miejscowych utrzymania dotychczasowego przeznaczenia, sposobu zagospodarowania i zabudowy, lub sposobu wykorzystania także na terenach, na których Studium przewiduje ich zmianę.
 6. Zgodne z ustaleniami Studium jest przyjmowanie w ustaleniach planów miejscowych na nie zabudowanych terenach rolnych i leśnych dotychczasowej formy użytkowania tych gruntów, w tym z wyłączeniem prawa zabudowy, także na terenach, na których Studium przewiduje możliwość wprowadzenia zabudowy.
 7. Za zgodne z ustaleniami Studium uznaje się wykorzystywanie i przebudowę akwenów wodnych, cieków i innych urządzeń melioracyjnych jeżeli nie stoi to w kolizji z pozostałymi ustaleniami niniejszego studium i odrębnymi przepisami

17. ZASADY OCHRONY ŚRODOWISKA I JEGO ZASOBÓW, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.

1. Dna niezabudowanych dotychczas dolin zaleca się wyłączać z intensywnego zagospodarowania, a w szczególności z zabudowy kubaturowej. Wskazane jest zagospodarowanie ekstensywne – łąki (najlepiej jednokośne), zieleń wypoczynkowa, tereny spacerowe oraz niezbędne przejścia infrastrukturalne i komunikacyjne, drogi i obiekty hydrotechniczne, w szczególności przeciwpowodziowe, pod warunkiem, że nie ograniczą one przekroju doliny czynnie przewodzącego wysokie wezbrania oraz nie zaburzą ciągłości i funkcji przyrodniczych doliny jako korytarza ekologicznego.
2. Na terenach podmokłych należy zachować naturalne cechy siedlisk; w szczególności pożądanym jest zachowanie lasów łągowych.
3. W gospodarce leśnej należy dążyć do sukcesywnej przebudowy struktury gatunkowej zadrzewień, stosownie do warunków siedliskowych. Także przy zalesianiu nowych terenów należy uwzględnić miejscowe uwarunkowania siedliskowe. Z zalesień powinny być wyłączone wilgotne łąki i zbiorowiska roślinne na podmokłych siedliskach.
4. Zaleca się, by przebudowa elementów systemów melioracyjnych, wynikająca z inwestowania na terenach zmeliorowanych, nie powodowała niekorzystnych zmian stosunków gruntowo-wodnych, zwłaszcza na terenach tworzących system przyrodniczy gminy; przebudowa taka wymaga uzgodnienia z właściwym zarządcą systemu melioracyjnego.
5. W ochronie środowiska istotne znaczenie ma ochrona wód podziemnych i powierzchniowych m.in. poprzez:
 - 1) sukcesywne porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej na terenach zainwestowanych;
 - 2) wdrażanie odpowiednich (proekologicznych) kierunków produkcji rolniczej i agrotechnik;
 - 3) kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej według zasad określonych w rozdz. 21;
 - 4) zalesianie najslabszych gleb, które nie będzie powodować obniżenia walorów krajobrazu;

- 5) właściwe i o odpowiednim standardzie zagospodarowanie turystyczne;
 - 6) sukcesywne porządkowanie dawnych terenów przemysłowych i kopalnianych;
 - 7) odpowiednie zabezpieczenie (modernizacja) składowiska odpadów; uporządkowanie całości gospodarki odpadami w mieście (nie dopuszczenie do powstawania nielegalnych składowisk odpadów).
6. Zaleca się dążyć - także na terenach przeznaczonych dla skoncentrowanej działalności gospodarczej - do zminimalizowania uciążliwości związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, m.in. poprzez wprowadzanie czystszych technologii w procesach produkcyjnych oraz różnych urządzeń zabezpieczających.
7. Zaleca się dążyć do przenoszenia uciążliwych zakładów i obiektów lub urządzeń z terenów mieszkaniowych oraz lokalizację nowych zakładów i obiektów o takim charakterze na wyodrębnionych terenach przeznaczonych dla aktywności gospodarczej.
8. W dalszym rozwoju zagospodarowania terenów osadniczych istotną rolę powinna odegrać prośrodowiskowa infrastruktura techniczna o wysokim standardzie technologicznym.
- Przeanalizować należy m.in. możliwość wykorzystywania lokalnych źródeł energii - konwencjonalnych i niekonwencjonalnych (np. pompy ciepłe, energia słoneczna, wiatru i inne).*
9. Proponuje się rozważyć możliwości i potrzebę utworzenia użytków ekologicznych omówionych w rozdz. 5.4.

18. ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO.

1. **Obiekty i układy wpisane do rejestru zabytków** objęte są rygorami prawnymi wynikającymi z treści odpowiednich aktów prawnych, w tym przede wszystkim objęte są ochroną konserwatorską, wynikającą z przepisów ustawy z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r. nr 162 poz. 1568). W odniesieniu do obiektów wpisanych do rejestru zabytków zakłada się pierwszeństwo wymagań konserwatorskich przy realizacji robót budowlanych oraz innych zmianach zagospodarowania i użytkowania obiektów. Należy dążyć do pełnej rewaloryzacji zabytków. Wszelkie działania podejmowane przy zabytkach wymagają pozwolenia właściwego konserwatora zabytków.

2. **Obiekty ujęte w ewidencji zabytków.** Ewidencja zabytków obejmuje różne obiekty nieruchome powstałe przed 1945 r., w których późniejsza działalność nie zatarła cech świadczących o ich historycznym rodowodzie, stanowiące charakterystyczne przykłady działalności budowlanej dawnych epok lub posiadające znaczące w skali lokalnej walory artystyczno-architektoniczne; wśród tego typu obiektów są także stanowiska archeologiczne.

- 1) Dla budynków obowiązują m.in. następujące wymogi konserwatorskie:
 - a) należy zachować ich historyczną formę (bryłę, kształt i geometrię) oraz zastosowane tradycyjne materiały budowlane,
 - b) realizowana w bezpośrednim sąsiedztwie tych obiektów nowa zabudowa nie powinna naruszać ich zabytkowych walorów,
 - c) zaleca się chronić, a w przypadku zniszczenia odtwarzać historyczny detal architektoniczny,
 - d) zaleca się zachować kształt, rozmiary i rozmieszczenie otworów zgodne z historycznym wizerunkiem budynku; zaleca się utrzymać lub odtwarzać w historycznym kształcie oryginalną stolarkę okien i drzwi,
 - e) w przypadku konieczności przebiccia nowych otworów, zaleca się je zharmonizować z zabytkową elewacją budynku,
 - f) zaleca się chronić zachowany układ i wystrój wnętrz oraz dążyć do jego odtworzenia w tych przypadkach, gdy uległ niekorzystnym zmianom,
 - g) zaleca się stosować kolorystykę i materiały nawiązujące do tradycyjnych lokalnych rozwiązań, w tym ceramiczne lub tynkowe pokrycie ścian zewnętrznych; zakazuje się stosowania okładzin ściennych typu „siding”,

- h) elementy elewacyjne instalacji technicznych należy montować z uwzględnieniem wartości zabytkowych obiektów.
 - 2) Na obszarze stanowisk archeologicznych podjęcie prac ziemnych o charakterze budowlanym, wymaga uzyskania pozwolenia właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.
 - 3) W odniesieniu do budowli i urządzeń technicznych trwale związanych z miejscem posadowienia (wiadukty kolejowe, mosty drogowe, itp.) umieszczonych w ewidencji zabytków:
 - a) należy zachować te budowle i urządzenia,
 - b) należy utrzymywać je w należyтым stanie technicznym.
 - 4) W odniesieniu do obiektów umieszczonych w ewidencji zabytków, które znajdują się w strefach ochrony konserwatorskiej, dodatkowo obowiązują ustalenia określone dla tych stref.
 - 5) W odniesieniu do historycznych cmentarzy:
 - a) zaleca się zachować i konserwować zachowane elementy historycznych układów przestrzennych oraz poszczególne elementy tych układów tj. historyczne ogrodzenia, bramy, obiekty sztuki sepulkralnej, zieleń,
 - b) poszczególne obiekty o wartościach zabytkowych należy poddać konserwacji, zachowane nagrobki zabezpieczyć przed dewastacją i pozostawić na miejscu, ewentualnie tworzyć dla nich lapidaria lub zachować je w inny sposób.
 - 6) Szczegółowe sposoby ochrony powinny być przesądzone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
3. **W zasięgu strefy „A” ścisłej ochrony konserwatorskiej zaleca się:**
- 1) zachować historyczny układ przestrzenny, tzn.: rozplanowanie historycznych dróg, przebieg historycznych linii zabudowy i historycznych kompozycji zieleni;
 - 2) poddać konserwacji lub rewaloryzacji istniejące elementy historycznego układu przestrzennego o walorach zabytkowych, w tym nawierzchnie dróg i placów, ogrodzenia, balustrady, mostki, obiekty małej architektury;
 - 3) eliminować obiekty i ich elementy, które zniekształcają założenie historyczne, m.in. komórki i garaże, a także usuwać inne szpecące obiekty;
 - 4) przy projektowaniu i realizacji nowej zabudowy stosować - w formie zewnętrznej - rozwiązania imitujące zabytkowe budynki usytuowane w pobliżu; dotyczy to w szczególności wysokości budynków; lokalizacja tych budynków powinna być

realizowana zgodnie z historycznymi zasadami, właściwymi dla danego układu przestrzennego;

- 5) stosować w nowych budynkach dachy symetryczne - nawiązujące do dachów zabytkowych obiektów w sąsiedztwie;
- 6) stosować na zewnątrz budynków materiały i ich kolory nawiązujące do historycznych rozwiązań; dotyczy to także ogrodzeń, elementów małej architektury, nawierzchni ulic, chodników, placów itp.;
- 7) uzgadniać z właściwym konserwatorem zabytków wszystkie zmiany zagospodarowania i sposobu użytkowania, remonty, roboty ziemne o charakterze budowlanym, oraz dokonywanie nowych podziałów geodezyjnych.

4. **W zasięgu strefy „B” ochrony konserwatorskiej zaleca się:**

- 1) zachować zasadnicze elementy historycznego rozplanowania, w tym przede wszystkim linie zabudowy;
- 2) adaptować - do nowych potrzeb - zachowane obiekty o walorach zabytkowych;
- 3) nawiązywać formą zewnętrzną nowej zabudowy do architektury budynków w sąsiedztwie, które zostały wzniesione przed 1945 rokiem;
- 4) nawiązywać wysokością nowej zabudowy do wysokości budynków w sąsiedztwie i jej nie przekraczać;
- 5) uzgadniać z właściwym konserwatorem zabytków realizację nowych budynków, a także zmiany przebiegu oraz nawierzchni ulic i dróg.

5. **W zasięgu strefy „K” ochrony konserwatorskiej krajobrazu kulturowego zaleca się:**

- 1) nie wznosić nowej zabudowy konkurującej wysokością z historyczną zabudową w pobliżu;
- 2) nawiązywać formą nowej zabudowy do lokalnej tradycji.

6. **W zasięgu strefy „E” ochrony konserwatorskiej ekspozycji oraz w zasięgu chronionych osi i otwarć widokowych zaleca się tak kształtować nową zabudowę, aby zachować dotychczasowe historyczne dominanty przestrzenne i sylwetę miasta.**

7. **W zasięgu strefy „OW” archeologicznej ochrony konserwatorskiej wszelkie prace ziemne o charakterze budowlanym powinny być prowadzone za zgodą właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków i na warunkach określonych przez ten organ.**

8. Zasięg stref, o których mowa w ust. 3-7 określono na obu rysunkach Studium, a objętymi obszary wymieniono w rozdziale 6.4.
9. Dopuszcza się wprowadzenie w planach miejscowych dodatkowych, bardziej szczegółowych zapisów służących ochronie dziedzictwa i krajobrazu kulturowego.
10. Zasób rejestru zabytków i ewidencji zabytków podlega sukcesywnemu rozpoznaniu i może być aktualizowany; zmiany te nie powodują zmian ustaleń studium.

19. KIERUNKI ROZWOJU SYSTEMÓW KOMUNIKACJI.

19.1. Układ i hierarchia ważniejszych dróg.

1. Studium – na rysunku pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” - określa podstawowy hierarchiczny układ dróg publicznych: dróg głównych, zbiorczych oraz ważniejszych (istotnych dla powiązań funkcjonalnych) dróg lokalnych i dojazdowych, które wraz z pozostałymi (nieokreślonymi w Studium) drogami lokalnymi, dojazdowymi oraz drogami wewnętrznymi mają zapewnić sprawną obsługę obecnych terenów zainwestowanych, terenów przeznaczonych pod nowe inwestycje (wyznaczonych w Studium) oraz terenów nie zainwestowanych (głównie rolniczych i leśnych).
2. Dolnośląski Zarząd Dróg Wojewódzkich wskazał dla odcinka drogi wojewódzkiej nr 381, przebiegającej przez miasto, klasę drogi głównej (oznaczonej na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” symbolem „KDG”). Obecne parametry tej drogi, głównie na jej odcinkach prowadzących przez tereny zabudowane centrum Nowej Rudy, znacznie odbiegają od odpowiednich dla tej klasy. Przewiduje się – zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego - zatem na obszarze miasta budowę dwóch obwodnic na jej trasie oraz modernizację pasa drogowego całej tej drogi (w tym jego poszerzenie), dla zapewnienia właściwej przepustowości i bezpieczeństwa ruchu, odpowiadających potrzebom i ustalonej klasie drogi. Wymienione planowane obejścia to:
 - 1) obejście centrum Nowej Rudy oraz Drogosławia, o długości około 5,5 km,
 - 2) obejście Słupca, o długości nieco ponad 3 km.

Pierwsze z tych obejść – do którego realizacji już przystąpiono - zostało umieszczone (w podziale na 3 etapy) w Wieloletnim Programie Inwestycyjnym dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2004-2008. Na rysunku Studium pt. „Kierunki rozwoju przestrzennego” przedstawiono dwa, nieznacznie różniące się przebiegiem, warianty usytuowania trzeciego etapu tego obejścia.

Zaleca się zapewnienie możliwości realizacji tej drogi w granicach miasta jako dwujezdniowej, w szczególności dotyczy to odcinka pomiędzy dwiema planowanymi obwodnicami.

3. Dolnośląski Zarząd Dróg Wojewódzkich wskazał dla odcinka drogi wojewódzkiej nr 385, przebiegającej przez miasto, klasę drogi głównej (oznaczonej na rysunku Studium pt.:

„Kierunki rozwoju przestrzennego” symbolem „KDG”). Obecne parametry tej drogi, głównie na jej odcinkach prowadzących przez tereny zabudowane centrum Nowej Rudy, znacznie odbiegają od odpowiednich dla tej klasy. Przewiduje się zatem:

- 1) budowę obwodnicy na jej trasie przebiegającej po południowej stronie centrum staromiejskiego i wkraczającej w dalszym przebiegu na teren Gminy Nowa Ruda; za zgodne z ustaleniami Studium uznaje się zarówno ten przebieg, przedstawiony na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego”, jak i sytuowany na odcinku od skrzyżowania z ul. Armii Krajowej do rejonu przekraczania granic miasta po południowej stronie torów kolejowych; obydwa warianty przebiegu tej obwodnicy w części wykorzystują istniejące ulice,
 - 2) modernizację pasa drogowego całej tej drogi (w tym jego poszerzenie), dla zapewnienia właściwej przepustowości i bezpieczeństwa ruchu, odpowiadających potrzebom i ustalonej klasie drogi.
4. Po przeniesieniu tras dróg wojewódzkich nr 381 i 385 na wymienione w ust. 2 i 3 obwodnice, dla odciążonych z tego ruchu tranzytowego odcinków przewiduje się klasę drogi/ulicy zbiorczej. Odcinki te zostały oznaczone na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” symbolem „KDZ(KDG)”.
 5. Wzdłuż obecnego przebiegu drogi wojewódzkiej nr 381 na całym przebiegu przez miasto należy zapewnić bezpieczne ciągi dla pieszych. Może to być realizowane w pasie drogowym lub poza nim.
 6. Zaleca się prowadzenie niezbędnych modernizacji istniejących (powiatowych i gminnych) dróg i ulic.
 7. Zaleca się budowę - określonych na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” - nowych dróg i ulic.
 8. Zaleca się realizację projektów służących rozwojowi turystyki w oparciu o Drogę Śródsudecką i „Szlak Cysterski”, w tym wiążących się z miejscami postojowymi oraz informacją turystyczną.

19.2. Ustalenia dotyczące pozostałych elementów komunikacji i transportu.

1. Przewiduje się utrzymanie ruchu i modernizację obu przebiegających przez miasto linii kolejowych.
2. W zagospodarowaniu terenów sąsiadujących z terenami kolejowymi należy uwzględnić wynikające z tego położenia ograniczenia.
3. Zaleca się monitorować trasy ruchu przeznaczone dla transportu niebezpiecznych materiałów i wprowadzać wzdłuż nich rozwiązania ograniczające ewentualne zagrożenia wywołane tym ruchem; dotyczy to przede wszystkim dróg o klasie drogi głównej.
4. Należy wprowadzić zasadę realizacji niezbędnej ilości miejsc postojowych dla samochodów w obrębie działek dla nowych albo przekształcanych funkcjonalnie lub architektonicznie obiektów, z dopuszczeniem lokalizacji tych miejsc w nieodległym sąsiedztwie, jako „wydzierzawionych” na obszarze innej nieruchomości; na terenach intensywnie zagospodarowanych można odstępować od ścisłego respektowania tej zasady.
5. Dopuszcza się wytyczanie nowych szlaków i ścieżek rowerowych, w tym nie oznaczonych na rysunku Studium, a także innych szlaków o charakterze turystycznym, takich jak np. konne lub narciarskie.
6. System ścieżek rowerowych powinien zapewnić połączenia zarówno wewnątrzmijskie, jak i z sąsiednimi miejscowościami. Ścieżki rowerowe prowadzone wzdłuż dróg/ulic klasy zbiorczej lub klas wyższych nie powinny być wytyczane na jezdni przeznaczonej dla ruchu pojazdów samochodowych; to ograniczenie nie dotyczy obszaru staromiejskiego.
7. Zaleca się promowanie i aktywizację rozwoju ruchu rowerowego oraz stworzenie w Nowej Rudzie regionalnego ośrodka obsługi ruchu rowerowego, którego funkcjonowanie wpłynie pozytywnie na rozwój funkcji turystycznych miasta.

19.3. Wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

1. Za zgodne z ustaleniami Studium uznaje się także miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, w których:
 - 1) dokonano odstępstw od przebiegu planowanych obwodnic w ciągach dróg wojewódzkich, w tym od przedstawionych ich wariantów;

- 2) dokonano drobnych odstępstw od przebiegów określonych w Studium nie wymienionych w pkt 1 dróg i ulic, przy zachowaniu relacji połączeń wskazanych w tym dokumencie oraz nie obniżaniu ustalonych w Studium klas;
 - 3) odstąpiono od spełnienia wszystkich parametrów technicznych wiążących się z przyjętą klasą dróg i ulic na terenach zabudowanych (w chwili uchwalenia Studium);
 - 4) przyjęto wyższą klasę niż określona w Studium dla całych ulic i dróg lub ich wybranych odcinków;
 - 5) wprowadzono nieoznaczone na rysunku Studium drogi i ulice publiczne klasy lokalnej i dojazdowej oraz drogi wewnętrzne;
 - 6) zmieniono wskazane w Studium kształty i powierzchnie terenów zajmowanych przez skrzyżowania dróg i ulic.
2. Zaleca się przyjmowanie pasów dróg i ulic o szerokościach większych niż minimalne, określone w obowiązujących przepisach.
 3. Dla planowanych dróg lokalnych na terenach dotychczas nie zainwestowanych, innych niż leśne, nie dopuszcza się ustalania mniejszej szerokości pasa drogi niż 15 m.
 4. Przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego należy przyjmować wskaźnik co najmniej 400 miejsc postojowych na 1000 mieszkańców/użytkowników. Dopuszcza się lokalne odstępstwa od tej zasady, jeżeli obecne zagospodarowanie wyklucza taką możliwość, np. na obszarze historycznego centrum Nowej Rudy.

20. KIERUNKI ROZWOJU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ.

20.1. Zasady wyposażenia w zakresie infrastruktury technicznej.

1. Zaleca się docelowo pełne wyposażenie układów osadniczych – istniejących i planowanych – oraz przyszłych terenów aktywności gospodarczej w systemy wodociągowe. Zalecane szacunkowe zapotrzebowanie na wodę – przyjmując jednostkowy wskaźnik 120 l/mieszkańca/dobę oraz współczynnik nierównomierności dobowej 1,3 – przedstawia się następująco: $Q_{sr} - 3600 \text{ m}^3/\text{d}$, $Q_{max} - 4680 \text{ m}^3/\text{d}$. Nie przewiduje się większych zmian w systemach zaopatrzenia miasta w wodę. W razie wystąpienia jednak takiej konieczności Studium dopuszcza takie działania.
2. Zaleca się docelowo wyposażenie wszystkich terenów zwodociągowanych w systemy kanalizacji sanitarnej (z wyjątkiem zabudowy rozproszonej) lub inne sprawne urządzenia oczyszczania ścieków (m.in. dla zabudowy rozproszonej). Zaleca się rozbudowę systemów kanalizacji sanitarnej i deszczowej – według przyjętych w gminie miejskiej planów i programów, przyjmując, że ilość wytwarzanych ścieków wynosi 90% ilości zużytej wody, sumaryczna ilość wytwarzanych ścieków bytowych wynosić będzie średnio $3240 \text{ m}^3/\text{d}$, a maksymalnie – $4212 \text{ m}^3/\text{d}$.
3. Zaleca się utrzymanie dotychczasowych trzech systemów kanalizacji sanitarnej odprowadzających ścieki na oczyszczalnię ścieków w Ścinawce Dolnej.
4. Dla pojedynczych zabudowań lub ich małych zespołów znajdujących się w znacznym oddaleniu od terenów skupionej zabudowy dopuszcza się indywidualne proekologiczne rozwiązania w zakresie odprowadzania i unieszkodliwiania ścieków.
5. Gospodarkę odpadami – należy prowadzić zgodnie z obowiązującymi przepisami powszechnymi i miejscowymi oraz systemem kolekcji, odbioru i unieszkodliwiania odpadów przyjętym w gminie. Zaleca się nowoczesne rozwiązania, w tym wdrożenie selektywnej zbiórki odpadów oraz wykorzystywanie surowców wtórnych. Zaleca się rozbudowę i modernizację istniejącego składowiska odpadów komunalnych stosownie do obowiązujących obecnie wymogów. Docelowo należy przewidywać włączenie się gminy do ponadlokalnego systemu gospodarki odpadami (powiat).

6. Zaopatrzenie w energię elektryczną oraz rozbudowę sieci elektroenergetycznych – należy prowadzić zgodnie z przyrostem terenów zainwestowanych (przyrostem odbiorców) oraz dopuszczając tworzenie lokalnych źródeł zasilania. Dopuszcza się też lokalizację sieci i urządzeń o znaczeniu ponadlokalnym.
7. Dopuszcza się możliwość dalszej rozbudowy sieci i urządzeń służących zaopatrzeniu w gaz sieciowy oraz związaną z jego przesyłem, magazynowaniem i dystrybucją lokalizację sieci i urządzeń o znaczeniu ponadlokalnym.
8. Zaopatrzenie w ciepło – zaleca się preferować proekologiczne systemy ogrzewania, w tym niekonwencjonalne i oparte na odnawialnych surowcach energetycznych.
9. Dopuszcza się na obszarze gminy lokalizację obiektów i urządzeń telekomunikacyjnych, z zachowaniem przepisów szczególnych.
10. Zaleca się, by przebieg nieokreślonych w Studium sieci infrastruktury technicznej był jak najmniej kolizyjny z istniejącym i planowanym zagospodarowaniem, a przy realizacji zainwestowania w pobliżu istniejących sieci należy uwzględniać występujące w ich sąsiedztwie ograniczenia; w szczególności dotyczy to sąsiedztwa sieci i urządzeń elektroenergetycznych i gazowych.

20.2. Wytyczne do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

1. Przedstawione na rysunku Studium – „Kierunki rozwoju przestrzennego” przebiegi sieci wodociągowych i kanalizacyjnych – istniejących i projektowanych – nie stanowią ustaleń Studium; dopuszcza się możliwość przeprowadzenia tych sieci w inny sposób (w tym przełożenie istniejących).
2. Przedstawione na rysunku Studium – „Kierunki rozwoju przestrzennego” przebiegi istniejących i projektowanych sieci elektroenergetycznych wysokiego i średniego napięcia, a także sieci gazowych i ciepłowniczych oraz telekomunikacyjnych, nie stanowią ustaleń Studium; dopuszcza się przeprowadzenie tych sieci w inny sposób (w tym przekładanie sieci istniejących).

3. Przy określaniu lokalizacji nowych obiektów i urządzeń telekomunikacyjnych i zasięgów ich ewentualnego szkodliwego oddziaływania, należy brać pod uwagę ustalenia niniejszego Studium.

21. ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.

1. Na obszarach gruntów ornych (pól upranych) należy wprowadzać zadrzewienia i zakrzewienia śródpolne w formie pasów/szpalerów (w tym o funkcji wiatrochronnej) lub kęp/enklaw.
2. Należy – w strukturze użytkowania gruntów rolnych – co najmniej utrzymać dotychczasowy udział trwałych użytków zielonych.
3. Zaleca się wdrażanie „zamkniętych” systemów melioracji.
4. Wzdłuż cieków powierzchniowych przepływających przez pola orne, zachować należy (po obu stronach koryta) pas szerokości minimum 7 m dla umożliwienia stworzenia biofiltra (np. w formie zadrzewień, zakrzewień lub nie nawożonych łąk), ograniczającego napływ biogenów do wód z uprawianych pól. Ustalenie to nie będzie dotyczyć cieków stanowiących element przyszłych „zamkniętych” systemów melioracji (o ile takie systemy zostaną wdrożone).
5. Lasy łęgowe zaleca się wyłączyć z gospodarki leśnej lub gospodarcze wykorzystanie tych siedliskowych typów lasów istotnie ograniczyć (m.in. poprzez minimalizowanie rębności).
6. Zmianę przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne należy ograniczyć tylko do przypadków niezbędnego przeprowadzenia dróg lub poszerzenia istniejących pasów drogowych oraz liniowych elementów infrastruktury technicznej. W uzasadnionych przypadkach dopuszczalna jest zmiana przeznaczenia dla zagospodarowania oraz lokalizacji zabudowy, w tym o funkcji turystycznej lub powierzchniowej eksploatacji surowców mineralnych, na terenach przewidzianych na te cele w Studium.
7. Należy dążyć do zwiększania lesistości obszaru municypalnego Nowej Rudy, w szczególności na gruntach rolnych o najniższych walorach produkcyjnych, terenach rekultywowanych (hałdach i wyrobiskach) oraz dla powiększania istniejących kompleksów i wyrównania granicy rolno-leśnej.

22. OBSZARY NARAŻONE NA NIEBEZPIECZEŃSTWO POWODZI I OSUWANIA SIĘ MAS ZIEMNYCH.

1. Na obszarze Nowej Rudy nie ma formalnie wyznaczonych (na mocy przepisów ustawy – Prawo wodne):

- 1) obszarów wymagających ochrony przed zalaniem z uwagi na ich zagospodarowanie, wartość gospodarczą lub kulturową;
- 2) obszarów służących przepuszczeniu wód powodziowych zwanych „obszarami bezpośredniego zagrożenia powodzią”;
- 3) obszarów potencjalnego zagrożenia powodzią;

jednak tereny zlokalizowane wzdłuż potoków mogą być narażone na zalanie wodami powodziowymi, dlatego też należy lokalizować nową zabudowę w odległości min. 5,0 m od górnej krawędzi koryta potoków jeżeli nie koliduje to z innymi wymogami, w tym wynikającymi z ochrony konserwatorskiej.

2. Na obszarze miasta nie zidentyfikowano zagrożeń związanych z **osuwaniem się mas ziemnych**. Przy czym pomija się w tym przypadku bardzo strome stoki, na obszarze których lokalizacja nowego zainwestowania wymaga odpowiednich zabezpieczeń. Również nie wymienia się tu ewentualnych zagrożeń, które mogłyby być wywołane niewłaściwym składowaniem mas ziemnych lub skalnych w kopalniach surowców mineralnych lub naruszeniem stabilności zwałowisk pozostawionych przez przemysł węglowy.

23. FILARY OCHRONNE.

Na obszarze miasta Nowa Ruda **dopuszcza się** w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dla terenów górniczych **ustalenie obszarów obejmowanych ochroną w formie filara ochronnego**.

24. OBSZARY POMNIKÓW ZAGŁADY I ICH STREFY OCHRONNE.

Na obszarze miasta Nowa Ruda nie występują **pomniki zagłady**, które wymagałyby ustanowienia obszarów i ich stref ochronnych.

25. TERENY ZAMKNIĘTE I ICH STREFY OCHRONNE.

Na obszarze miasta Nowa Ruda nie zostały wyznaczone **tereny zamknięte**.

26. OBSZARY WYMAGAJĄCE PRZEKSZTAŁCEŃ, REHABILITACJI LUB REKULTYWACJI.

1. Do przekształceń (dla potrzeb nowych funkcji i zagospodarowania) oraz rehabilitacji wskazuje się tereny oznaczone symbolem „MUC” wraz z przyległymi ulicami. Działania te powinny dotyczyć budynków, z których te o dużych wartościach kulturowych powinny zostać zachowane (w tym ich forma architektoniczna). Rehabilitacji podlegać powinny także inne elementy zagospodarowania terenu, w tym tereny zieleni.
2. Zaleca się poddanie rehabilitacji istniejących powojennych zespołów wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej („blokowej”), a odpowiedniej modernizacji – zabudowy powstałej przed 1945 rokiem. Szczegółowe zasady tych działań powinny być określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
3. Do przekształceń i rekultywacji, których celem powinno być dostosowanie bieżących i przyszłych potrzeb oraz ograniczenia konfliktów przestrzennych, wskazuje się:
 - a) obszar Noworudzkiego Parku Przemysłowego,
 - b) obszar problemowy, o którym mowa w rozdz. 30.
4. Do rekultywacji przewidziano tereny oznaczone na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” symbolami: „OP” i „PE”. Szczegółowe sposoby rekultywacji powinny być określone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
5. Ponadto do rekultywacji wskazuje się wszystkie wyrobiska poeksploatacyjne; kierunki rekultywacji poszczególnych wyrobisk (leśny, rolniczy lub rekreacyjny) należy indywidualnie określać (m.in. w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego).

27. OBSZARY LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO.

Inwestycje celu publicznego – zarówno o znaczeniu lokalnym, jak i ponadlokalnym – nie zostały do niniejszego Studium zgłoszone. W Studium stworzono natomiast warunki umożliwiające lokalizację takich inwestycji wskazując tereny o określonym przeznaczeniu i zasadach zagospodarowania (rozdz. 16.2). Przyjmuje się zatem, że takie inwestycje mogą być rozmieszczane – zgodnie z innymi ustaleniami Studium oraz obowiązującymi przepisami – na obszarze całego miasta.

28. STREFY UZDROWISKOWE.

Na obszarze miasta Nowa Ruda nie występują obecnie **strefy uzdrowiskowe**. Studium dopuszcza natomiast możliwość utworzenia w mieście uzdrowiska, w przypadku stwierdzenia odpowiednich uwarunkowań. Wiązałoby się to z wyznaczeniem wokół niego stref uzdrowiskowych.

29. TERENY, NA KTÓRYCH PRZEVIDUJE SIĘ LOKALIZACJE OBIEKTÓW HANDLOWYCH O POWIERZCHNI SPRZEDAŻY POWYŻEJ 2000 m².

W Studium nie przewiduje się lokalizacji wielkich **obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²**; potrzeby lokalizacji tego typu obiektów nie zgłoszono również we wnioskach do Studium.

30. OBSZARY PROBLEMOWE.

Wyznacza się - oznaczony granicami na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego” - **obszar problemowy obejmujący tereny pokopalniane i przyległe do nich usytuowane na wschód od centrum Nowej Rudy**, gdzie występują rozległe tereny o potencjalnie dużej wartości lokalizacyjnej. W tym obszarze należy podejmować różnorodne działania służące przywróceniu użyteczności gruntów i ładu przestrzennego.

31. NARZĘDZIA REALIZACJI STUDIUM.

31.1. Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Obszar Gminy Miejskiej Nowa Ruda objęty jest niewielką ilością miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Łącznie zajmują około 187 ha, co stanowi w przybliżeniu około 5 % powierzchni w granicach miasta. Prawie wszystkie plany zostały sporządzone w trybie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 1999 r. Nr 15 poz. 139, z późn. zm.), a uchwalone i opublikowane po 1995 r.:

- 1) Zmiana w miejscowym planie ogólnym zagospodarowania przestrzennego miasta Nowa Ruda - Uchwała Nr 155/XXI/96 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 18 września 1996 r. (Dz. Urz. Woj. Wałbrzyskiego Nr 43, poz. 106) – o łącznej powierzchni 1,63 ha;
- 2) Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenów przemysłu nieuciążliwego w Nowej Rudzie - Uchwała Nr 28/IV/98 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 30 grudnia 1998 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 1999 r. Nr 15, poz. 692) – o powierzchni 90,73 ha;
- 3) Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenów przemysłu nieuciążliwego w Nowej Rudzie - Uchwała Nr 14/II/02 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 5 grudnia 2002 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 12, poz. 304 z dnia 6 lutego 2003 r.) – o łącznej powierzchni 7,67 ha;
- 4) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów w rejonie południowego odcinka planowanej obwodnicy Nowej Rudy - Uchwała Nr 95/XII/03 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 22 października 2003 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2004 r. Nr 8, poz. 195) – o powierzchni około 9 ha;
- 5) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenów w rejonie ul Kłodzkiej - Uchwała Nr 96/XII/03 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 22 października 2003 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego z 2004 r. Nr 8, poz. 196) – o powierzchni około 18 ha;
- 6) Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w rejonie Góry Wszystkich Świętych – Uchwała Nr 361/XLIII/06 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 29 marca 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Dolnośląskiego Nr 92, poz. 1580) – o powierzchni nieco ponad 60 ha.

31.2. Obowiązujące uchwały o przystąpieniu do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, których sporządzanie nie zostało jeszcze zakończone.

Przystąpiono do sporządzania sześciu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego o łącznej powierzchni około 510 ha, co stanowi w przybliżeniu 13,8 % obszaru miasta:

- 1) Uchwała Nr 191/XXIV/04 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 29 września 2004 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru w rejonie Góry Świętej Anny – o powierzchni prawie 230 ha;
- 2) Uchwała Nr 297/XXXVI/05 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 14 września 2005 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla centrum miasta w obrębie obszaru objętego ochroną konserwatorską – o powierzchni prawie 70 ha,
- 3) Uchwała Nr 298/XXXVI/05 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 14 września 2005 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego „Słupiec-Dębówka” w Nowej Rudzie – o powierzchni nieco ponad 110 ha;
- 4) Uchwała Nr 351/XLII/06 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 22 lutego 2006 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru znajdującego się pomiędzy ul. Spacerową i ul. Kłodzką – o powierzchni około 5,5 ha;
- 5) Uchwała Nr 365/XLIII/06 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 29 marca 2006 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla rejonu ul. Słupieckiej – o powierzchni nieco ponad 87 ha;
- 6) Uchwała Nr 377/XLV/06 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 18 maja 2006 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w rejonie obwodnicy Nowej Rudy na odcinku ul. Młyńskiej w Nowej Rudzie – o powierzchni około 1,5 ha;
- 7) [Uchwała Nr 417/L/06 Rady Miejskiej w Nowej Rudzie z dnia 25 października 2006 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego drogi alternatywnej dla drogi wojewódzkiej nr 381](#) – o powierzchni ponad 6 ha.

31.3. Ogólne zalecenia dotyczące przystępowania do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W procesie rozwoju miasta **plany miejscowe** są podstawowym narzędziem tworzenia reguł zagospodarowania oraz przygotowania terenów dla różnych nowych zamierzeń inwestycyjnych. Jednocześnie są narzędziem, które w świetle obecnego prawa może nakładać na gminę szereg zobowiązań o charakterze finansowym i inwestycyjnym. W tym celu określa się poniżej zalecane zasady polityki, odnoszące się do przystępowania do sporządzania miejscowych planów:

- a) konieczne jest przystąpienie do planów miejscowych w przypadkach określonych w art. 10 ust. 2 pkt 8 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 10 maja 2003 r. Nr 80 poz. 717, z późn. zm.). *Szerzej na ten temat mowa w podrozdziale 31.2,*
- b) najbardziej pożądane jest przystępowanie do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenach komunalnych, których wartość w wyniku uchwalenia planu znacząco wzrośnie. Dzięki podniesieniu w ten sposób wartości tych gruntów gmina dysponowałaby środkami, np. na ich uzbrojenie,
- c) celowe jest przystępowanie do planu miejscowego, gdy zagrożone są (zamierzeniami inwestycyjnymi różnych podmiotów) szczególne interesy gminy, np. zablokowanie terenów przydatnych dla realizacji przedsięwzięć gminnych, dla których brak jest alternatywnych lokalizacji. Z takimi sytuacjami mamy do czynienia przede wszystkim w odniesieniu do podstawowych elementów układu ulicznego i drogowego,
- d) warto obejmować planami miejscowymi obszary, dla których uprzednio przygotowano atrakcyjną lub choćby akceptowalną koncepcję zagospodarowania oraz istnieje zainteresowany jej realizacją wiarygodny inwestor. W takich sytuacjach plan miejscowy będzie narzędziem, które dopasuje zamierzenia inwestora do interesów gminy i uzasadnionych potrzeb sąsiadów; *taka metoda jest powszechną praktyką postępowania m.in. w Niemczech,*
- e) wskazane jest przystępowanie do planów na obszarach o potencjalnie korzystnej lokalizacji dla nowych, atrakcyjnych inwestycji, ale które nie mogą być odpowiednio zagospodarowane ze względu na niewłaściwą wewnętrzną strukturę przestrzenną (np. brak ulic) lub niekorzystną strukturę własnościową (np. niedogodny dla przyszłego zainwestowania układ działek). Formalne przystąpienie do planu miejscowego powinno być jednak poprzedzone odpowiednimi uzgodnieniami (umowami) z dysponentami nieruchomości, a uchwalenie planu powiązane z decyzjami w zakresie gospodarki gruntami,

- f) wskazane jest przystępowanie do planów miejscowych na obszarach, na których będzie to jedyna skuteczna metoda ochrony określonych walorów; przykładowo, może to dotyczyć zespołów o walorach kulturowych, w szczególności tych, które nie są wpisane do rejestru zabytków. Również plany miejscowe warto sporządzać dla obszarów otwartych, które warto zabezpieczyć przed wkraczaniem zainwestowania, w tym dla ochrony walorów krajobrazowych. *Należy mieć jednak świadomość, że wprowadzenie rygorów ochronnych może spotkać się niekiedy ze sprzeciwami właścicieli i władających gruntami,*
- g) warto przystępować do planu miejscowego dla umożliwienia realizacji urządzeń i obiektów wynikających z rozstrzygnięć przyjętych w niniejszym Studium, których wykonanie wymaga uprzednio zmiany przeznaczenia gruntów,
- h) warto zmierzać do objęcia planami miejscowymi wszystkich terenów zurbanizowanych.

Kolejność obejmowania poszczególnych terenów planami oraz zakres ich ustaleń winien wynikać z bieżących potrzeb. Przy określaniu zasięgu terenów do objęcia planami miejscowymi - jeżeli sąsiadują one z drogami (ulicami) - należy włączyć pasy tych dróg, co najmniej do ich osi, w granice obszaru objętego planem.

31.4. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, których sporządzenie jest obowiązkowe.

- 1) Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla terenów górniczych, jeżeli nie zostanie podjęta uchwała Rady Miejskiej, o której mowa w art. 53 ust. 6 ustawy Prawo geologiczne i górnicze:
 - a) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego „Słupiec-Dębówka”, o którym mowa w rozdz. 31.2 pkt 4,
 - b) miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu górniczego „Bieganów”;
- 2) Nie przewiduje się ustalenia w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego:
 - a) obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości,
 - b) obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²;
- 3) Za przestrzenie publiczne wymagające sporządzenia planu uznaje się:

- a) wyznaczone w Studium tereny planowanych nowych dróg w ich pasach drogowych (tzn. kategorie terenów oznaczonych symbolami: „KDG”, „KDZ”, „KDL” i „KDD”),
- b) wyznaczone w Studium nowe tereny elementów infrastruktury technicznej,
- c) tereny planowanych obiektów organów administracji publicznej oraz publicznych: szkół, obiektów ochrony zdrowia, przedszkoli, domów opieki społecznej i placówek opiekuńczo-wychowawczych.

31.5. Obszary, dla których Gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.

Ze względu na istniejące uwarunkowania wskazuje się następujące obszary do objęcia planami miejscowymi:

- 1) siedem obszarów wymienionych w rozdz. 31.2, których granice określono na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego”;
- 2) dwa obszary, których zasięgi określono na rysunku Studium pt.: „Kierunki rozwoju przestrzennego”.

31.6. Definicja obszaru, o którym mowa w art. 14 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Obszarem, w rozumieniu art. 14 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.), jest:

- 1) cała – wyznaczona w niniejszym Studium – jednostka terenowa w liniach rozgraniczających;
- 2) część jednostki terenowej, która nie została dotychczas objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, jeśli tworzy jeden zwarty obszar;
- 3) wszystkie części jednostki terenowej, które nie zostały objęte dotychczas miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego i występującymi (enklawami) w rozproszeniu;
- 4) część jednostki terenowej o powierzchni co najmniej 10 ha, na której w Studium przewiduje się możliwość wznoszenia budynków;
- 5) część jednostki terenowej o powierzchni co najmniej 20 ha, na której w Studium nie przewiduje się możliwości wznoszenia budynków;
- 6) cała jednostka terenowa wyznaczona liniami rozgraniczającymi w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego;
- 7) dowolna enklawa terenów kolejowych;

- 8) dowolna enklawa terenu istniejącej lub planowanej drogi lub ulicy.

31.7. Wnioski do ponadgminnych działań i opracowań planistycznych lub wykonywanych w sąsiednich gminach:

1. Modernizacja linii kolejowej nr 286 i 327.
2. Budowa wskazanych w Studium obwodnic na trasie drogi wojewódzkiej nr 381 oraz chodników na odcinkach, na których nie zostały one jeszcze wykonane wzdłuż obecnej trasy tej drogi.
3. Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 385 i dróg powiatowych.
4. Realizacja powiatowego lub regionalnego systemu dróg rowerowych.
5. Rozbudowa sieciowego systemu dystrybucji gazu.
6. Wdrożenie ponadgminnego (powiatowego) systemu gospodarki odpadami.
7. Uwzględnienie miasta Nowa Ruda w ponadlokalnych programach w tym m.in. w zakresie współpracy międzynarodowej, rozwoju gospodarczego, ochrony środowiska oraz poprawy warunków życia mieszkańców w tym niepełnosprawnych.

32. SYNTEZA USTALEŃ STUDIUM WRAZ Z UZASADNIENIEM OBJAŚNIAJĄCYM PRZYJĘTE ROZWIĄZANIA.

Współczesny układ funkcjonalno-przestrzenny w silnym stopniu zdeterminowany został uwarunkowaniami fizjograficznymi, w szczególności zróżnicowaną rzeźbą terenu oraz występowaniem surowców mineralnych. To drugie uwarunkowanie miało istotny wpływ na rozwój funkcji górniczych obu układów osadniczych – Nowej Rudy i Słupca. Inna geneza tych układów zadecydowała o odmiennym charakterze ich struktury oraz fizjonomii. Względnie duży dystans dzielący Nową Rudę od Słupca dotychczas nie został wypełniony zagospodarowaniem miejskim. Również w niniejszym Studium nie dokonano połączenia obu układów poprzez odpowiednie wyznaczenie nowych terenów osadniczych. Nie przewiduje się bowiem tak dynamicznego rozwoju (i wzrostu) Gminy Miejskiej Nowa Ruda. Wskazano natomiast rozwiązania polegające na silniejszym powiązaniu komunikacyjnym tych dwóch głównych układów osadniczych poprzez przeprowadzenie nowej drogi/ulicy lokalnej (KDL). W ogóle ustalenia w zakresie kształtowania układu komunikacyjnego (układu dróg) należą do najważniejszych elementów Studium. Mają one w znaczny sposób usprawnić powiązania komunikacyjne, tak wewnątrz zespołu osadniczego, jak i zewnętrzne. Oprócz wspomnianej poprzednio nowej ulicy lokalnej, wymienić należy w szczególności proponowane obejścia terenów intensywnego zagospodarowania miejskiego Drogosławia, Nowej Rudy – Centrum oraz Słupca na trasie drogi wojewódzkiej nr 381.

Niekorzystną cechą istniejących form osadnictwa na obszarze Gminy Miejskiej Nowa Ruda jest liczna i występująca w różnych częściach tego obszaru zabudowa rozproszona. W Studium adaptuje się istniejące tereny (działki) z taką zabudową, ale nie dopuszcza się do powstawania nowej. Wyjątkiem jest teren w rejonie Nowego Dzikowca, który wskazano jako dopełnienie (intensyfikację) istniejącego zespołu zabudowy rozproszonej.

Nowe tereny osadnicze – mieszkaniowe, mieszkaniowo-usługowe, usługowe oraz przeznaczone dla różnych nierolniczych aktywności gospodarczych – wyznaczono przede wszystkim jako kontinuum istniejących układów osadniczych. Najwięcej takich terenów wskazano w rejonie Słupca, gdzie występują najkorzystniejsze uwarunkowania topograficzne i ekofizjograficzne. Niezależnie od tej ekspansji zainwestowania miejskiego na tereny otwarte, ustalono pełną adaptację istniejących terenów przemysłowych i pokoplanianych, przeznaczając je na nowe funkcje gospodarcze, a miejscami także na funkcje sportowo-rekreacyjne. Część z tych terenów wchodzi w zasięg Wałbrzyskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Wyróżniono następujące główne grupy funkcji terenów:

- tereny zabudowy śródmiejskiej – mieszkaniowo-usługowe (z preferencją dla usług centrotwórczych),

- tereny zabudowy mieszkaniowej – wielorodzinnej i jednorodzinnej,
- tereny mieszkaniowo-usługowe,
- tereny pod zabudowę związaną z rekreacją indywidualną (domy letniskowe),
- tereny usług chronionych,
- tereny koncentracji różnych (nierolniczych) aktywności gospodarczych,
- tereny sportowo-rekreacyjne i o funkcjach turystycznych,
- tereny komunikacyjne i obiektów infrastruktury technicznej,
- tereny rolne (w tym gospodarki rybackiej),
- tereny zalesione.

W związku z przewidywanym wzrostem aktywności związanych z ruchem turystycznym, wyznaczono dość znaczne tereny, których zagospodarowanie służyć będzie uatrakcyjnieniu turystycznemu miasta. Uatrakcyjnieniu temu służyć też powinny wskazane w Studium działania na rzecz ochrony środowiska kulturowego i krajobrazu. Z kolei poprawie warunków życia i zamieszkania lokalnej społeczności służyć powinny wskazane działania w zakresie modernizacji i odpowiedniej rozbudowy systemów infrastruktury technicznej, niezależnie od wspomnianych wcześniej – usprawnień układu komunikacyjnego oraz wzbogaceniu przestrzeni municypalnej w tereny sportowo-rekreacyjne.